

Overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon blant flernasjonale selskaper i Norge

En empirisk analyse på norske data

Kjetil Sivertsen

Ola Sjøtrø

Veileder: Arnt Ove Hopland

Masterutredning i Finansiell Økonomi

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

I denne masterutredningen undersøker vi om flernasjonale selskaper som opererer i Norge flytter overskudd ved å manipulere internprisene. Vi gjør dette gjennom å sammenligne profitabiliteten til flernasjonale og nasjonale selskaper basert på data fra 2008 til 2012. Videre benytter vi oss av skjemaet Kontrollerte transaksjoner og mellomværender for å undersøke omfanget av internprismanipulasjon ytterligere.

I første del av oppgaven baserer vi mye av arbeidet vårt på rapporten til Balsvik et al. (2009). Vi finner at flernasjonale selskaper har omtrent 1 prosent lavere profitabilitet enn nasjonale selskaper, etter kontroll for en rekke forhold som kan påvirke lønnsomheten. Når vi skiller mellom norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper finner vi indikasjoner på at det er de utenlandske flernasjonale som er mest aktive i å flytte overskudd ut av Norge ved hjelp av internprismanipulasjon. Disse to funnene er basert på OLS-regresjoner, da våre resultater med kontroll for faste effekter ikke er signifikante. Totalt sett gir resultatene fra denne analysen støtte til hypotesen om at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge.

I andre del av oppgaven, når vi benytter data fra skjemaet Kontrollerte transaksjoner og mellomværender, finner vi funn som støtter opp under at flernasjonale selskaper, da i hovedsak utenlandske flernasjonale, flytter overskudd ut av Norge. Blant annet finner vi at flernasjonale selskaper som oppgir at de har interne transaksjoner til utenlandsk filial har rundt 5 prosent lavere profittmargin enn flernasjonale selskaper uten interne transaksjoner til utlandet. Vi finner også at flernasjonale selskaper med en høy internandel av samlede transaksjoner innenfor kostnadsposten varekjøp har signifikant lavere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper med lav internandel. Vi finner også lignende funn for andre kostnadsposter og vi mener resultatene fra denne analysedelen totalt sett gir forsterkede indikasjoner på at overskuddsflytting finner sted.

Forord

Denne utredningen er et resultat av det selvstendige, skriftlige arbeidet på masterstudiet ved Norges Handelshøyskole (NHH). Oppgaven er skrevet innenfor fagområdet finansiell økonomi og er en del av stipendordningen i skatteøkonomi av NHH, Samfunns- og Næringslivsforskning (SNF) og Skatteetaten.

I de siste årene har det vært et økende fokus på skattetilpasningene flernasjonale selskaper gjør. I tillegg til at nye lover og regler er opprettet, har media vært med på å sette dette temaet på dagsorden. På grunn av den økende globaliseringen blir det flere og større flernasjonale selskaper, og derfor blir konsekvensene av skattetilpasningene større og større. Det økte fokuset på problematikken har trigget vår interesse for dette temaet. At vår oppgave kan være med på å bidra til økt informasjon om dette samfunnsaktuelle emnet har vært en fin motivasjon for oss i vårt arbeid.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder Arnt Ove Hopland for kyndig veiledning. Vi takker også Jarle Møen for gode innspill, samt Tax Justice Norway for nyttig kontakt.

Norges Handelshøyskole

Bergen, 02.06.2015

Kjetil Sivertsen

Ola Sjøtrø

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord	3
Innholdsfortegnelse	4
1. Innledning.....	7
2. Teori og empiri om emnet	10
2.1 Nasjonale vs. flernasjonale selskaper	10
2.2 Differanser i skatterater	11
2.3 Hovedmetoder for overskuddsflytting.....	12
2.3.1 Tynn kapitalisering	12
2.3.2 Internprising	13
2.4 Metoder for forskning på emnet	16
2.4.1 Direkte metoder	16
2.4.2 Indirekte metoder	16
2.5 Tidligere empiri	17
3. Data	20
3.1 Datakilder	20
3.1.1 RF 1167 – Næringsoppgave 2.....	20
3.1.2 Regnskapsstatistikk.....	20
3.1.3 RF 1123 - Kontrollerte transaksjoner og mellomværender	20
3.1.4 RF 1086 - Aksjonærregisteroppgaven	22
3.2 Variabler	22
3.2.1 Avhengig variabel.....	22
3.2.2 Forklaringsvariabler	23
3.2.3 Kontrollvariabler.....	25
3.3 Utvalgsbegrensninger	26

4. Deskriptiv statistikk.....	30
4.1 Utvikling i antall observasjoner.....	30
4.2 Deskriptiv statistikk for variablene.....	31
4.3 Bransje.....	34
4.4 Størrelse.....	36
4.5 Utvikling i profittmargin gjennom perioden	37
5. En analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge.....	39
5.1 Metode.....	39
5.1.1 OLS-metoden.....	39
5.1.2 FE-metoden.....	41
5.2 Hovedresultater.....	43
5.3 Bransjeanalyse.....	48
6. Robusthetsanalyse.....	51
6.1 Alternative profittmål.....	51
6.2 Alternativ klassifisering.....	53
7. Analyse basert på RF 1123 - Kontrollerte transaksjoner og mellomværender	55
7.1 Deskriptiv statistikk for Kontrollerte transaksjoner	56
7.1.1 Antall svar per år.....	56
7.1.2 Nøkkeltallsanalyse	57
7.1.3 Utvikling i antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med.....	59
7.1.4 Bransjefordeling.....	60
7.2 Analyser.....	62
7.2.1 Post 8 – Antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med	63
7.2.2 Post 15 – Kostnader til varekjøp	66
7.2.3 Post 23 – Kostnader vedrørende immaterielle eiendeler	69

7.2.4 Post 27 – Kostnader til sentralisert tjenesteyting	72
7.2.5 Post 49 - Langsiktig gjeld	74
7.2.6 Oppsummering	76
8. Konklusjon	77
Figuroversikt	80
Tabelloversikt	80
Litteraturliste	81
Utvalgte do-filer	84

1. Innledning

Det økende problemet med overskuddsflytting og skatteunndragelse har ført til at flernasjonale selskaper og deres handlinger har fått økende fokus de seneste årene. På grunn av globaliseringen og finanskrisen blir det flere og flere slike selskaper, og det økende behovet for skatteinntekter har satt ytterligere fokus på dette temaet (Schjelderup 2013). Temaet har blitt heftig debattert etter at det ble avdekket at mange av de største selskapene i verden knapt betaler selskapsskatt. Det hele startet i Europa med at Reuters satte fokus på Starbucks og hvordan de unngår å komme i skatteposisjon i Storbritannia (Bergin 2012). Ved å flytte overskudd til land med ekstremt lav skattesats, såkalte skatteparadis, har store selskaper som Google og Apple betalt minimalt med skatt på overskudd utenfor USA. Drucker (2014) har anslått at 56 prosent av totalt overskudd fra amerikanske flernasjonale selskaper havner i skatteparadis. Videre skriver samme forfatter at Google har vært nede i en skatt på 2,4 prosent på utenlands profitt (Drucker 2010), mens Skarsgård (2014) estimerer at IKEA har spart 280 millioner kroner i skatt de siste fem årene grunnet bruk av intern gjeld. Begrep som “Double Irish” og “Dutch Sandwich” har stadig oftere blitt en del av det internasjonale nyhetsbildet. Dette er strategier de store flernasjonale selskapene benytter for å kanalisere overskuddet ut fra Europa til skatteparadiser, og på denne måten minimere skattekostnadene.

Det er i hovedsak to strategier flernasjonale selskaper benytter for å flytte overskudd mellom land. Disse er internprismanipulasjon og gjeldsskifting. Ved internprismanipulasjon benyttes internprisene aktivt til å flytte overskudd til ønsket datterselskap. Gjeldsskifting går ut på å sørge for at en får fradrag for rentekostnader i høyskatteland, mens renteinntekter faller som skattegrunnlag i lavskatteland. Dette kan gjøres gjennom både ekstern og intern gjeld. Vi vil i denne oppgaven hovedsaklig fokusere på internprismanipulasjon som verktøy for overskuddsflytting for flernasjonale selskaper.

Et gyldent prinsipp som anvendes som norm for internprissetting internasjonalt er armlengdeprinsippet. Dette går ut på at varer og tjenester som handles internt skal settes lik prisen som vil oppstå om varen eller tjenesten blir solgt til en uavhengig part. Ved å følge dette prinsippet skal en sikre at selskapsoverskuddet blir fordelt rettferdig mellom land. Dog er det å følge armlengdeprinsippet i mange tilfeller problematisk. For eksempel er det

vanskelig å finne sammenlignbare priser for ikke-standardiserte produkter og immaterielle eiendeler, og forskning har vist at det er i disse produktgruppene internprismanipulasjon forekommer oftest (Bernard et al. 2006).

På grunn av det økende problemet med internprismanipulasjon og de flernasjonale selskapers makt, har fokuset på å få bukt med problematikken økt i omfang. Blant annet har OECD planlagt 15 tiltak mot overskuddsflytting som 44 land støtter opp under, herunder Norge. Syv av disse ble lagt fram i september 2014, mens de resterende åtte vil komme innen utløpet av 2015. Tiltakene er en del av et prosjekt som kalles Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) (Publishwhatyoupay 2014). Holte (2014) skriver at BEPS refererer til strategier som flernasjonale selskaper har for å utnytte skatteavtaler, samt gap og misforhold mellom nasjonale skatteregler. Det er dette OECD ønsker å få bukt med gjennom disse tiltakene. De syv tiltakene som har blitt offentliggjort så langt innebærer blant annet bedre retningslinjer for internprising, minimumsstandarder for regler som skal hindre misbruk av skatteavtaler og økt krav til flernasjonale selskapers rapportering av relevante opplysninger (Norway OECD 2014).

Norske myndigheter har også intensivert fokuset på flernasjonale selskapers skattetilpasninger og de negative konsekvensene dette fører med seg. Det har vist seg at det er betydelige summer som går tapt i skatteproveny grunnet disse tilpasningene. Skatteetaten avdekket at 29 milliarder norske kroner ble unndratt beskatning i 2011. Videre mener skatteetaten at over halvparten av denne summen skyldes regelstridige skattetilpasninger hos flernasjonale selskaper, gjennom handel med seg selv over landegrensene (Sættem 2013). Møen og Tropina (2012) estimerte at Norge går glipp av 7,5 milliarder skatte kroner i året grunnet overskuddsflytting ut av Norge. Dette baserer de på en undersøkelse hvor de fant at flernasjonale selskaper har lavere lønnsomhet enn sammenlignbare nasjonale selskaper.

Disse funnene har bidratt til et økt fokus på denne problemstillingen og hvordan fremtidig tap av skatteinntekter i Norge kan unngås. Dette er en av årsakene til at regjeringen har nedsatt et utvalg som kalles Scheel-utvalget. Utvalget skal sikre Norge et mer robust skattesystem som er tilpasset skattesatsene i andre land og den økende graden av skattetilpasning vi ser internasjonalt. Ett av hovedpunktene i rapporten er tiltak for å motvirke overskuddsflytting. De foreslår blant annet å innføre kildeskatt på royalties og renter, samt økt opplysningsplikt

for skatteformål (Løfsgaard og Saastad 2014). Utvalget mener disse tiltakene kan bidra til å redusere flernasjonale selskapers mulighet til å flytte overskudd til eller fra Norge.

Vi har i vår utredning valgt å skrive om overskuddsflytting blant flernasjonale selskaper på grunn av at dette er et svært interessant og dagsaktuelt tema. Det er også et viktig tema da det skaper ubalanse i generell konkurransesituasjon, samt en skjevfordeling av skatteinntekter mellom land. Mange land ønsker nå å tiltrekke seg de største internasjonale selskapene og er villig til å sette skattesatsen sin svært lavt for å oppnå dette. Videre er dette et relativt ferskt tema der lite forskning er gjennomført i Norge grunnet begrenset datagrunnlag.

I første del av oppgaven vil vi presentere aktuell teori og empiri angående overskuddsflytting. Videre gjør vi rede for datagrunnlaget vi benytter, for eksempel de kontrollvariablene vi inkluderer, samt utvalgsbegrensningene vi gjør. Før analysen vil vi også presentere ulike deskriptiv statistikk for å belyse datagrunnlaget ytterligere. Etter dette kommer hovedregresjonen, der vi vil undersøke om flernasjonale selskaper har en lavere lønnsomhet enn nasjonale selskaper. Vi vil også gjøre en robusthetsanalyse for å teste robustheten til hovedresultatene våre. Til slutt vil vi gjøre enkelte analyser som vi baserer på skjemaet Kontrollerte transaksjoner og mellomværender. Der vil vi blant annet undersøke om flernasjonale selskaper med interne transaksjoner har lavere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper uten interne transaksjoner.

2. Teori og empiri om emnet

Vi starter her med å presentere forskjellen mellom nasjonale og flernasjonale selskaper. Deretter ser vi på skattesatsene i Norge og i utlandet, og hvordan dette kan påvirke flernasjonale selskapers incentiver til overskuddsflytting inn eller ut av Norge. Videre vil vi presentere de to hovedmetodene flernasjonale selskaper kan benytte for å flytte overskudd, nærmere bestemt tynn kapitalisering og internprising. Som tidligere nevnt fokuserer vi i denne oppgaven på internprismanipulasjon og vil videre se på de to forskningsmetodene som kan benyttes for å undersøke om flernasjonale selskaper aktivt bruker internprising til å flytte overskudd. Disse to metodene er direkte og indirekte metode. Til slutt presenterer vi forskning som er blitt gjort på emnet, der vi i hovedsak fokuserer på forskning som er gjort på norske data.

2.1 Nasjonale vs. flernasjonale selskaper

Antall flernasjonale selskaper øker stadig i omfang, og i 2002 anslo OECD at andelen av verdenshandelen som skjer mellom datterselskaper innen samme konsern utgjorde så mye som 60 prosent av verdenshandelen. I Norge kommer omkring 20 prosent av bedriftsskattebasen fra norske selskaper med datterselskaper i utlandet (Balsvik et al. 2009). I en verden med økende globalisering og liberalisering av finansmarkedene vil flernasjonale selskaper ha stadig mer makt. Shapiro (2010) skriver at utvikling i transport og kommunikasjonsteknologi har ført til en økende andel flernasjonale selskaper. Hvis disse selskapene utnytter interessefellesskapet og for eksempel manipulerer internprisene, kan dette ha store konsekvenser sett ut i fra et økonomisk perspektiv. Derfor er det et økt fokus på å utforme tilstrekkelige lover og restriksjoner som regulerer denne interne handelen.

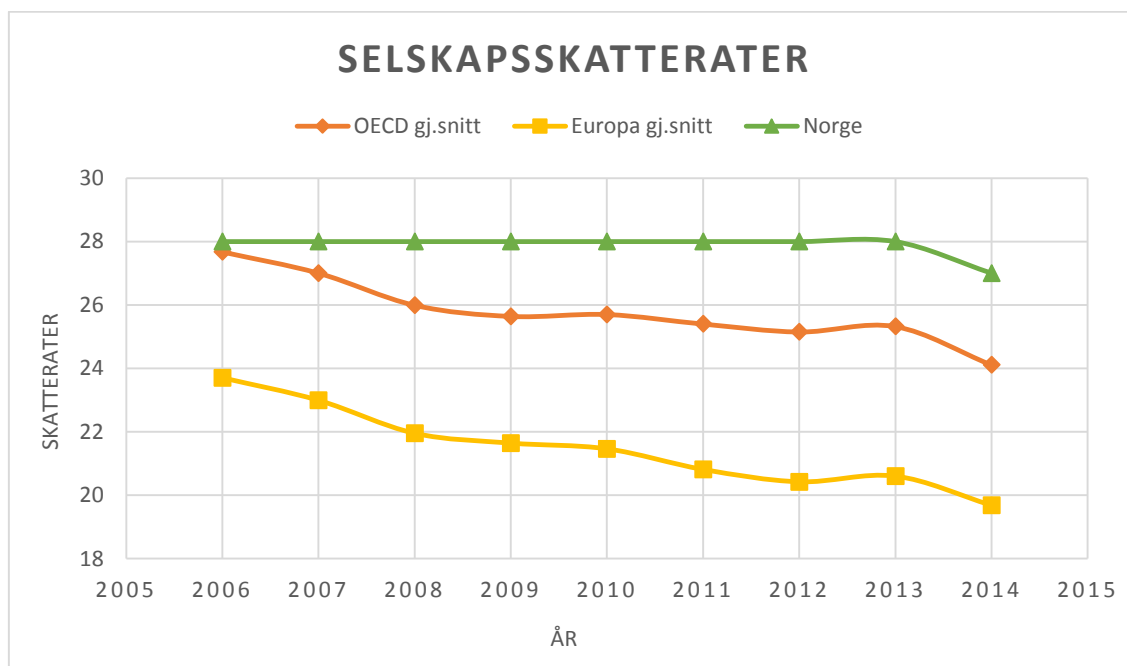
Shapiro (2010) skriver at et flernasjonalt selskap er et selskap som opererer med produksjon eller salg av varer eller tjenester, i mer enn et land. Det kan for eksempel være et datterselskap i Ukraina som produserer en vare for et morselskap som er hjemmehørende i Norge. Store selskaper kan ha svært mange ulike datterselskaper lokalisert i forskjellige land. Dermed får vi mange interne transaksjoner på tvers av landegrensener og deres respektive lover og regler.

Det er mange fordeler ved å være et flernasjonalt selskap i sammenlignet med å være et nasjonalt selskap. Flernasjonale selskaper kan for eksempel ofte nyte godt av skalafordeler og teknologifordeler grunnet et godt nettverk (BBC 2013). Videre tilsier økonomisk teori at flernasjonale selskaper vil ha bedre kvalitet på ledelsen og bedre teknologi (Tax Justice 2012). Fordelen med å være et flernasjonalt selskap i forhold til et nasjonalt selskap, som vi fokuserer på i denne oppgaven, er at en kan flytte overskudd. Ved å flytte overskudd til lavskatteland fra høyskatteland kan en få et konkurransefortrinn i forhold til de nasjonale selskapene. Som tidligere nevnt benyttes det i praksis i hovedsak to strategier; internprising og tynn kapitalisering (Schjelderup 2013). Vi vil komme tilbake til begge måtene å flytte overskudd på senere i denne delen av oppgaven, hvor vi legger hovedvekt på førstnevnte metode.

2.2 Differanser i skatterater

Flernasjonale selskaper vil ønske å flytte overskudd til land med lav skattesats, og en kan tenke seg at jo større forskjeller det er mellom skattesatsene i landene et flernasjonalt selskap opererer i, jo større er incentivene til å flytte overskudd. Når det gjelder incentivene flernasjonale selskaper som opererer i Norge har til å flytte overskudd ut fra, eller inn til Norge, avhenger dette av selskapsskatten i Norge sammenlignet med de andre landene selskapet opererer i. En høyere skatt ute vil gi incentiver til å flytte overskudd inn til Norge, men hvis skattesatsen i Norge er høyere vil en ha incentiver til å flytte overskudd ut fra Norge.

Figur 1 – Utvikling i skatterater (2006-2014)

I figur 1 ser vi selskapsskatteratene de siste 9 årene i henholdsvis Norge, OECD-landene og Europa (KPMG 2015). De to sistnevnte er gjennomsnittlige tall. Vi ser at Norge har hatt en relativt høy skattesats i hele perioden, og at differansen mellom Norge, OECD-landene og Europa er økende. Dette skal i teorien gi de flernasjonale selskapene økende incentiver til å flytte overskudd ut av Norge og inn til land med lavere skattesatser. Dog er det flere faktorer som påvirker de flernasjonale selskapers valg av overskuddsflytting ut eller inn til Norge. Dette kan for eksempel være politisk stabilitet, transparens og risiko for korrupsjon. Det blir derfor feil å kun se på differanser i skatterater som indikator på overskuddsflytting ut eller inn til Norge.

2.3 Hovedmetoder for overskuddsflytting

2.3.1 Tynn kapitalisering

Den første av de to hovedmetodene flernasjonale selskaper kan benytte for å flytte overskudd, inn til eller ut av Norge, er tynn kapitalisering. Zimmer (2009) skriver at tynn kapitalisering er en betegnelse på tilfeller der et selskap i et konsern finansieres med påfallende mye lån og tilsvarende lite egenkapital. Dersom gjeldsrenter er fradragsberettiget, mens aksjeutbytte ikke er det, vil gjeld være skattemessig lønnsomt. Gjeldsandelen kan økes gjennom bruk av eksternt eller intern gjeld.

Flernasjonale selskaper kan utnytte skattefordelen mer aggressivt enn nasjonale selskaper ved å flytte brorparten av gjelden til høyskatteland (Møen et al. 2011). Dette kan gjøres gjennom interne lån ved at datterselskap i lavkostnadslandet gir et internt lån til en annen avdeling i et høyskatteland. På denne måten får selskapene rentefradrag der hvor skatten er høy, mens renteinntektene faller i det landet hvor skattesatsen er relativt sett lav.

2.3.2 Internprising

Vi har allerede sett at manipulasjon av internprisen er en viktig strategi flernasjonale selskaper benytter for å flytte overskudd. Blant annet har forskning vist at omkring 78 prosent av all ulovlig kapitalflukt i fremvoksende markeder skyldes internprising (Kar og Spanjers 2014). Eden og Rugman (1985) skriver at med internprising menes prisen på internt salg av varer og tjenester mellom enheter i samme selskap. Dette kan være prisen på et halvfabrikat som sendes fra et datterselskap til et morselskap for ferdig produksjon. Disse transaksjonene omtales i skattelovgivningen som kontrollerte transaksjoner eller mellomværender. Mens kontrollerte transaksjoner dekker salg av varer og tjenester, menes det med mellomværender fordringer og gjeld internt i et konsern (Finansdepartementet 2007).

Hansen (1988) skriver at formålet med internprising er å få et riktig bilde av lønnsomheten for det enkelte resultatområde, produkt og investering, samt å motivere til større kostnadsbevissthet og totallønnsomhet i foretaket. Internprisene skal med andre ord i utgangspunktet belyse den virkelige verdiskapningen hos de ulike avdelingene i en virksomhet. Derimot har økonomisk forskning vist at store selskaper aktivt benytter internprising til å flytte overskudd, i tillegg til det opprinnelige formålet.

Ifølge Bjerke (1997) reiser internprissetting to hovedproblemer. Disse to er faren for dobbeltbeskatning av de tilknyttede selskapene og rimelig fordeling av skattefundamentet mellom involverte land. Dobbeltbeskatning omfatter at et selskap blir skattlagt i to eller flere stater for samme skattegrunnlag. Dette kan forekomme dersom staten på den ene siden av transaksjonen krever en justering av internprisen, mens det ikke forekommer en slik justering på den andre siden. I denne oppgaven vil vi legge hovedvekt på sistnevnte problem, som omhandler hvordan flernasjonale selskaper gjennom internprising kan påvirke skattepliktig fortjeneste til både mor- og datterselskap. Selskapenes incentiver til å flytte overskudd avhenger av skattedifferansene mellom landene selskapene opererer i. Hvis skattesatsene er

ulike vil selskapene ha incentiv til å flytte overskudd til det landet med lavest skattesats, gjennom internprising. Dette kan gjøres ved å sette høy pris på salgsvare ut av lavskattelandet og lav pris på importvarer fra høyskattelandet. På denne måten overføres betydelige deler av overskuddet til lavskattelandet. Ved ingen restriksjoner kan de i teorien flytte alt overskuddet og dermed havne i nullskatteposisjon i landet med høy skattesats.

Som nevnt tidligere er hovedregelen for internprissetting armlengdeprinsippet. Dette prinsippet som er vedtatt i Norge og de fleste andre land, går ut på at internprisen på tilknyttede transaksjoner for skattemessige formål skal settes til det prisen ville vært hvis partene hadde vært uavhengige av hverandre. Vi kan kalle denne prisen for markedsprisen (Bjerke 1997).

Armlengdeprinsippet er beskrevet i detalj i OECDs mønsterskatteavtale, artikkel 9: ”Dersom det blir avtalt eller pålagt vilkår i deres kommersielle eller finansielle samkvem som avviker fra dem som ville vært avholdt mellom uavhengige foretak, kan enhver inntekt som uten disse vilkår ville ha tilfalt et av foretakene, men i kraft av disse vilkår ikke har tilfalt dette, medregnes i og skattlegges sammen med dette foretakets inntekt.” (OECD 2001). Videre står det i retningslinjene at det er flere grunner til at OECDs medlemsland og andre land har innført armlengdeprinsippet. En viktig årsak er at armlengdeprinsippet innebærer generell skattemessig likebehandling av flernasjonale selskaper og uavhengige foretak. Fordi armlengdeprinsippet behandler nærstående og uavhengige foretak mer på likt for skatteformål, unngår en at det oppstår skattefordeler eller -ulempes som ellers ville forvrengt den relative konkurranseposisjonen til den ene eller andre organisasjonstypen. Ved å på denne måten fjerne skattemessige vurderinger fra økonomiske beslutninger, fremmer armlengdeprinsippet veksten i internasjonal handel og investeringer. De fleste jurisdiksjoner har nå etablert regler som krever at selskaper dokumenterer hvorfor deres pris samsvarer med armlengdeprinsippet (PWC 2013). Blant annet er armlengdeprinsippet nedfelt i skatteloven §13-1.

Å sette internpris kan til tider være vanskelig. OECD har derfor kommet med fem forslag til metoder å sette internpris på, som alle skal være i tråd med armlengdeprinsippet. Den enkleste metoden er å finne en lignende transaksjon mellom uavhengige parter og sammenligne med denne (SUP – metoden). Ofte er det slik at det er vanskelig å finne en lignende uavhengig transaksjon. Da er det ofte fordelaktig å benytte en av de andre metodene. Blant annet vil det

være vanskelig å finne ”riktig” internpris i situasjoner der flernasjonale selskaper er involvert i integrert produksjon av svært spesialiserte varer, unike immaterielle eiendeler og/eller i spesialisert tjenesteytelse (OECD 2001).

To andre metoder som tar utgangspunkt i selve transaksjonen er videresalgsmetoden og kostpluss-metoden. Ved førstnevnte metode finner man prisen som er i henhold til armlengdeprinsippet ved å ta utgangspunkt i prisen varen selges for til utenforstående part i neste ledd og nedjusterer den med en passende bruttomargin. Ved den andre metoden tas det utgangspunkt i innkjøpsprisen fra leverandør og legger til et passende påslag.

De to siste metodene OECD foreslår baserer seg på overskuddet som oppstår ved transaksjoner mellom nærstående foretak. Dersom transaksjoner er svært tett knyttet opp mot hverandre kan det være umulig å vurdere dem på separat grunnlag. Da er disse metodene fordelaktige å benytte. Vi kaller metodene for overskuddsdelingsmetoden og transaksjonsbasert nettomargin-metoden. I førstnevnte metode vurderes det om selskapene har opptrådt på armlengdes avstand ved å vurdere om fordelingen av fortjenesten på den tilknyttede transaksjonen er rimelig i forhold til partenes bidrag til transaksjonen (OECD 2001). Ved sistnevnte metode vurderes størrelsen på fortjenesten som den ene parten i transaksjonen oppnår i forhold til fortjenesten som en uavhengig part oppnår på tilsvarende transaksjon (OECD 2001).

I Norge har det vært vanskelig å få innsyn i internprissettingen hos de flernasjonale selskapene. For å forbedre informasjonstilgangen trådte det i 2008 i kraft nye regler om internprising i Norge. Det ble innført særskilt oppgaveplikt for skatteyttere i interessefellesskap og særskilt dokumentasjonskrav for internprising for skatteyttere som inngår i større konsern. Sistnevnte gir OECDs retningslinjer for internprising en mer formalisert status som rettskildefaktor i norsk rett (KPMG 2009).

2.4 Metoder for forskning på emnet

2.4.1 Direkte metoder

Den første metoden som kan benyttes for å analysere de kvantitative datamaterialene som foreligger om mulig bruk av internprismanipulasjon, er direkte metode. Når en benytter seg av denne metoden for å avdekke internprismanipulasjon, sammenlignes internprisen på transaksjoner i flernasjonale selskaper med tilsvarende transaksjoner mellom uavhengige parter. Finner en at disse prisene avviker vil dette være en sterk indikasjon på at selskapet bevisst manipulerer internprisene. Ser vi dette i lys av OECDs “armlengdeprinsipp” vil et slik avvik være et brudd på OECDs lovverk. Det som taler mot denne metoden er at det kan være vanskelig å finne uavhengige transaksjoner som er sammenlignbare med den interne transaksjonen. På grunn av dette finnes det begrenset med forskning på området.

2.4.2 Indirekte metoder

Ved anvendelse av indirekte metode ser en på regnskapstall og hvordan internprisene kan påvirke regnskapstallene, i stedet for å se på internprisene direkte. Fremgangsmåten her er at det tas utgangspunkt i skattbart overskudd og sammenligner dette for nasjonale og flernasjonale selskaper. Ved å gjøre dette kan en sammenligne en gruppe selskaper som ikke har muligheten til internprismanipulasjon, mot en gruppe med flernasjonale selskaper som har muligheten til manipulerere internprisene. Viser resultatene en signifikant forskjell i skattbart overskudd mellom disse to gruppene, vil dette kunne være et tegn på internprismanipulasjon. Denne metoden har også fått mye kritikk fordi en ikke med sikkerhet kan si at forskjellen i skattbart overskudd skyldes internprissettingen. Det er mulig at forskjellen skyldes andre forhold uavhengige av dette. For eksempel kan lavere lønnsomhet blant flernasjonale selskaper skyldes at ekspansjon er dyrt, og at mange selskaper overekspanderer, noe som er kostbart og fører til lavere profitt i ekspansjonsfasen (Contractor et al. 2003). Videre er det ofte de mest produktive selskapene som involverer seg i utenlandsk aktivitet (Helpman et al. 2004), noe som også må kontrolleres for i en god analyse. Det har vist seg vanskelig å kontrollere for alle forhold som påvirker lønnsomheten, og derfor vil denne metoden kun være en indikasjon på hvorvidt det foregår internprismanipulasjon blant de flernasjonale foretakene.

2.5 Tidligere empiri

Her vil vi presentere tidligere empiri som omhandler flernasjonale selskapers internprismanipulasjon, og vil i hovedsak fokusere på norsk forskning. Som tidligere nevnt har internprismanipulasjon store økonomiske konsekvenser. Balsvik et al. (2009) skriver at skatteunndragelsen i Norge som følge av internprismanipulasjon kan potensielt utgjøre så mye som 30 prosent av det potensielle skatteprovenyet fra flernasjonale foretak.

I kapittel 2.4 presenterte vi to metoder for å avdekke internprismanipulasjon. For å benytte seg av den direkte metoden behøves detaljert informasjon om internprissettingen til flernasjonale selskaper. Slike data er en mangelvare i store deler av verden. I USA har det over en lengre periode vært et sterkt fokus på internprisproblematikken, og det kreves her at selskapene i tolldeklarasjonen oppgir hvem som er mottaker av varen. I studien til Clausing (2003) benyttes data fra 1997 til 1999, der hun skiller mellom transaksjoner med nærstående og utenforstående. Analysen gir støtte for internprismanipulasjon, da Clausing (2003) finner at 1 prosent lavere skattesats i utlandet gir 0,94 prosent lavere internpriser på eksport ut fra USA og 0,64 prosent høyere priser på import inn til landet. Videre finner Bernard et al. (2006) ved hjelp av den direkte metoden at prisen mellom uavhengige foretak er 43 prosent høyere enn prisen ved intern handel, og at dette tallet øker ved større forskjeller i skattesats. Her benyttes amerikanske tolldata fra perioden 1993 til 2003. Videre finner forfatterne at denne forskjellen er betydelig større for immaterielle varer enn for mer standardiserte varer. Når det gjelder norske data på internprising har det ikke blitt krevd tilstrekkelig informasjonsutveksling fra flernasjonale selskaper til myndighetene til at kvaliteten på dataene blir god nok til at den direkte metoden kan anvendes.

Grunnet manglende data er det derfor stort sett indirekte metoder som anvendes, da vanligvis en ren sammenligning av skattbart overskudd mellom flernasjonale og nasjonale selskaper. Rapporterer flernasjonale selskaper høyere overskudd i land med lav skattesats sammenlignet med land med høyere skattesats, og det kontrolleres for gjeldsflytting, kan det være et tegn på at internprisene aktivt brukes for å spare skatt. I motsetning til ved den direkte metoden finnes det flere norske studier som tar utgangspunkt i den indirekte metoden for å bevise at internprising brukes til skattetilpasning. Noen av disse vil vi presentere kort under.

Langli og Saudagaran (2004) finner i sin OLS-regresjon at utenlandskeide foretak har 2,6 prosent lavere profittmargin enn norskeide foretak i industri og varehandel i årene fra 1993 til 1996. Hovedproblemet med denne studien er at de kun skiller mellom utenlandske og norske selskaper. Dette fører til at norske flernasjonale selskaper havner i kontrollgruppen, selv om denne gruppen har tilsvarende mulighet til å flytte overskudd som utenlandske flernasjonale selskaper. Denne svakheten har Balsvik et al. (2009) tatt hensyn til ved at de norske flernasjonale selskapene er flyttet ut av kontrollgruppen. De finner at forskjellen i profittmargin mellom flernasjonale og nasjonale selskaper er 1,51 prosent, basert på data fra 1993 til 2005, kontrollert for faste effekter. Videre finner Balsvik et al. (2009) at det å gå fra å være et norskeid foretak uten aktivitet i utlandet til å etablere datterselskaper ute er forbundet med 1,14 prosentpoeng fall i profittmargin. For utenlandske foretak er tilsvarende tall 1,7 prosentpoeng. I sin OLS-regresjon finner de profitabilitetsforskjell på henholdsvis 2,47 prosent og 1,44 prosent for utenlandske flernasjonale og norske flernasjonale selskaper, der sistnevnte har motsatt fortegn. Disse funnene, spesielt fra FE-regresjonene, er sterke indikatorer på at internprising benyttes aktivt til å flytte overskudd ut av Norge, altså netto overskuddsutflytting fra Norge.

Tropina (2010) benytter de samme dataene som Balsvik et al. (2009), men utvider analysen noe. Hun finner at flernasjonale selskaper er 3,17 prosent mindre lønnsomme enn nasjonale selskaper. Videre benytter hun informasjon om utenlandske flernasjonale selskapers lokalisering og ser på om det er noe sammenheng mellom skattesats og lønnsomhet. Hun finner ingen signifikante resultater, selv om retningen på koeffisientene tyder på at selskap med morselskap i et land med høyere skattesats enn Norge har høyere lønnsomhet enn selskap med morselskap i land med lavere skattesats enn i Norge. Når Tropina (2010) gjør en tilsvarende analyse for norske flernasjonale selskaper, finner hun heller ikke her signifikante resultater. Her velger Tropina å begrense utvalget til norske flernasjonale selskaper som kun har et datterselskap i utlandet.

Det finnes flere masteroppgaver om dette emnet. Blant annet skriver Nordeng og Sanderud (2012) om dette i sin masterutredning, med utgangspunkt i rapporten av Balsvik et al. (2009). De finner i sin utredning at flernasjonale selskaper i Norge har signifikant lavere profitabilitet på 1,5 prosent, sammenlignet med nasjonale foretak. Derimot finner de ingen signifikante resultater når de kontrollerer for om selskapene har interne transaksjoner.

Møller og Nordal (2012) benytter data fra 2001 til 2007 for å avdekke overskuddsflytting. De finner i sin FE-regresjon at norske selskap som går fra å være nasjonale til å bli flernasjonale får en reduksjon i profitabilitet på 0,85 prosent. De finner videre at FoU-aktivitet blant flernasjonale selskaper gir lavere profitabilitet. Deres hypotese er at FoU-aktive flernasjonale selskaper har bedre muligheter og incentiver til å flytte overskudd grunnet aktivagruppens immaterielle natur. Dermed er det vanskelig å kontrollere om internprisene er i samsvar med armlengdeprinsippet. Videre finner Waardal (2013) i sin utredning at utenlandske foretak som går fra å være nasjonal til å bli flernasjonal opplever et fall i lønnsomhet på 1,09 prosent. Det som er interessant med denne oppgaven er at det benyttes data fra årene etter 2006, i motsetning til mye av tidligere forskning på området.

Solberg og Sæbøe (2014) benytter i sin masteroppgave norske data fra 2006 til 2012 for å undersøke omfanget av overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon blant flernasjonale selskaper i Norge. De finner et fall i lønnsomhet på 1,73 prosent når et selskap går fra å være nasjonalt til flernasjonalt. Resultatene tyder på at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge. Solberg og Sæboe (2014) påpeker derimot at resultatene kan skyldes uobserverbare faktorer, da det er den indirekte metoden som her er i bruk. Resultatene blir sterkere når årene rundt statusskiftet blir tatt bort. Videre estimerer de at Norge taper mellom 3 til 4 milliarder i skattepenger årlig grunnet overskuddsflytting.

3. Data

I denne delen av oppgaven starter vi med å introdusere de datakildene vi benytter i vår oppgave. Deretter vil vi presentere de viktigste variablene vi benytter, før vi til slutt går gjennom de utvalgsbegrensningene vi foretar oss.

3.1 Datakilder

3.1.1 RF 1167 – Næringsoppgave 2

Næringsoppgave 2 skal leveres som vedlegg til selvangivelse (RF 1028) eller selskapsoppgave av alle aksjeselskaper og andre foretak som utarbeider årsregnskap etter regnskapsloven eller IFRS. Selskaper uten regnskapsplikt skal levere Næringsoppgave 1. Formålet med næringsoppgaven er å få en oversikt over selskapenes hovedposter i resultat – og balanseregnskapet. I selvangivelsen gis et kortfattet bilde av selskapets resultat og aktiva, mens næringsoppgaven går dette mer i sømmene.

Vi benytter Næringsoppgave 2 fra 2008 til 2012. Vi benytter resultat – og balansepostene til utvalgsbegrensninger, generering av kontrollvariabler og i selve analysen.

3.1.2 Regnskapsstatistikk

Denne kilden inneholder årlig regnskapsstatistikk for alle selskaper med rapporteringsplikt til Brønnøysundregisteret. Disse dataene er levert gjennom det amerikanske selskapet Dun & Bradstreet Norway AS og inneholder detaljert informasjon om regnskapsdata og foretaksspesifika om selskapene.

Vi benytter denne for å komplementere variablene fra Næringsoppgave 2, da vi synes noen av variablene i regnskapsstatistikk er bedre tilpasset vår oppgave. Som for Næringsoppgave 2 benytter vi data fra 2008 til 2012. Vi har ikke tilgang til regnskapsstatistikk fra 2013 og dropper derfor dette året i vår oppgave.

3.1.3 RF 1123 - Kontrollerte transaksjoner og mellomværender

Kontrollerte transaksjoner og mellomværender er en oppgave som skal gi oversikt over art og omfang av transaksjoner og mellomværender med nærstående selskaper eller innretninger. Vi

vil fra nå av kalle den Kontrollerte transaksjoner. Den omfatter både grenseoverskridende transaksjoner og transaksjoner mellom norske selskaper. I oppgaven skal det gis opplysninger om forhold som blant annet de kontrollerte transaksjonene, driftsform, eierforhold, transaksjonspartnere og endringer i eierstruktur. Disse opplysningene gir myndighetene gode forutsetninger for å velge ut selskaper som bør sjekkes ut nærmere.

Kontrollerte transaksjoner erstattet Utenlandsoppgaven fra og med 2007. I utenlandsoppgaven var det kun informasjon om norske flernasjonale selskaper, mens den nye oppgaven også gir informasjon om utenlandske selskaper med fast driftssted i Norge, samt at innenlandske transaksjoner er inkludert. Oppgaven skal leveres sammen med selvangivelsen og skal leveres av selskaper med kontrollerte transaksjoner med en samlet virkelig verdi på 10 millioner kroner eller mer, eller mellomværender med en samlet verdi på 25 millioner kroner eller mer. Videre har de selskapene som har oppgaveplikt også som hovedregel dokumentasjonsplikt for kontrollerte transaksjoner og mellomværender. Dette skal gi grunnlag for å vurdere om priser og vilkår er i tråd med armlengdeprinsippet. Det finnes dog noen unntak fra denne dokumentasjonsplikten. Dette er selskaper med færre enn 250 ansatte, som i tillegg enten har en salgssinntekt under 400 millioner kroner eller en balansesum som ikke overstiger 350 millioner kroner (Ligningsloven 1980). Formålet med oppgaveplikten er at ligningsmyndighetene kan identifisere selskap som bør undersøkes nærmere, mens formålet med dokumentasjonsplikten er å ha muligheten til å se nærmere på grunnlaget for transaksjonsprisen.

Som tidligere nevnt må selskapene i dette skjemaet gi detaljert informasjon om kontrollerte transaksjoner og eierforhold som kan knyttes opp mot dette. Blant annet må den oppgavepliktige oppgi hvor morselskapet er hjemmehørende og hvor deres transaksjonspartnere for kontrollerte transaksjoner er lokalisert. Den resterende delen av skjemaet omhandler forskjellige resultat- og balanseposter og aktuell informasjon om disse. Den oppgavepliktige må her informere om postens størrelse oppdelt i tre intervaller, om andel av transaksjoner med nærstående overstiger 50 % eller ikke, samt hvor transaksjonspartnere for den aktuelle posten er lokalisert. I skjemaet deles postene inn i fire kategorier; driftstransaksjoner, transaksjoner vedrørende anleggsmidler, finansielle transaksjoner og mellomværender.

Vi vil i denne oppgaven benytte Kontrollerte transaksjoner til å undersøke nærmere om flernasjonale selskaper flytter overskudd, og om dette gjøres gjennom internprismanipulasjon. Vi vil også undersøke om en høy andel intern handel innenfor ulike poster er forbundet med lavere lønnsomhet. Videre anvender vi dette datasettet til en del av klassifiseringen av selskapstype. Dette skjemaet ble først tatt i bruk i 2008, og vi har dermed ikke data fra årene før dette. Derfor benytter vi data fra og med 2008 i hele oppgaven.

3.1.4 RF 1086 - Aksjonærregisteroppgaven

Dette er en oppgave som alle norske aksje- og allmennaksjeselskap skal levere hvert år. I oppgaven må det gis informasjon om hendelser og transaksjoner som omhandler selskapet. I vår oppgave benytter vi Aksjonærregisteroppgaven til en del av klassifiseringen av selskapstype. Også her benytter vi data fra 2008 til 2012.

3.2 Variabler

3.2.1 Avhengig variabel

Som avhengig variabel benytter vi profittmargin i likhet med blant andre Balsvik et al. (2009). Profittmargin er definert som justert skattbart overskudd, over driftsinntekter. For å komme fram til justert skattbart overskudd korrigeres årsresultat før skatt for endringer i utsatt skatt og skattefordeler. Disse blir skalert til en resultatstørrelse ved å dividere på effektiv skattesats. Vi justerer for ekstreme verdier av effektiv skattesats. Vi antar observasjoner som urimelige dersom de har en skattesats over 60 prosent eller under 10 prosent. Derfor justerer vi disse observasjonene til medianskattesatsen for hele utvalget.

$$\text{Profittmargin} = \frac{TI_{i,t}}{OM_{i,t}}$$

$$TI_{i,t} = NIBT_{i,t} + [(DTL_{i,t-1} - DTL_{i,t} + DTA_{i,t} - DTA_{i,t-1})]/TR_{i,t}$$

$$TR_{i,t} = \frac{TE_{i,t}}{NIBT_{i,t}}$$

Hvis $TR_{i,t} > 0,6$ eller $TR_{i,t} < 0,1$ settes $TR_{i,t} = \text{medianskatt}$

Hvis $NIBT_{i,t} = 0$ eller $NIBT_{i,t} < 0$ settes $TR_{i,t} = \text{medianskatt}$

Der:

$TI_{i,t}$ = Justert skattbart overskudd i år t

$OM_{i,t}$ = Omsetning i år t

$NIBT_{i,t}$ = Årsresultat før skatt i år t

$DTL_{i,t}$ = Utsatt skatt i år t

$DTA_{i,t}$ = Utsatt skattefordel i år t

$TR_{i,t}$ = Effektiv skattesats

$TE_{i,t}$ = skattekostnad i år t

I robusthetsanalysen vil vi benytte alternative profittmål for å sikre at resultatene våre ikke er betinget av den avhengige variabelen vi har valgt. De alternative profittmålene vi har valgt er justert skattbar inntekt over henholdsvis total kapital og egen kapital.

3.2.2 Forklaringsvariabler

Vi skiller i denne oppgaven mellom norskeide flernasjonale selskaper og utenlandskeide flernasjonale selskaper. De norskeide har morselskap tilhørende i Norge, mens de utenlandskeide opererer kun med datterselskap i Norge. På bakgrunn av dette vil vi hovedsak benytte tre forklaringsvariabler, nærmere bestemt utenlandske flernasjonale, norske flernasjonale, og disse to samlet i en variabel.

Tabell 1 - Klassifisering

	<i>Norskt selskap</i>	<i>Flernasjonalt selskap</i>
<i>Selskap uten eierandel i utlandet</i>	Nasjonalt	Utenlandsk flernasjonalt
<i>Selskap med eierandel i utlandet</i>	Norskt flernasjonalt	Utenlandsk flernasjonalt

Koeffisientene til forklaringsvariablene vil gi indikasjoner på om det finnes lønnsomhetsforskjeller i forhold til kontrollgruppen. Vi klassifiserer selskapene i de ulike selskapstypene ved å benytte data utdelt fra skatteetaten. Vi benytter noen variabler fra Kontrollerte transaksjoner, samt noen variabler direkte fra skatteetaten. Vi deler inn i følgende typer eierskap:

FMNC: Utenlandske flernasjonale selskaper. Dette er selskaper som opererer i Norge, hvor den samlede utenlandske eierandel er over 50 %. Vi inkluderer også her alle selskaper som oppgir at de har utenlandsk morselskap i Kontrollerte transaksjoner.

DMNC: Norske flernasjonale selskaper. Dette er selskaper som har kontrollerte transaksjoner med filialer lokalisert utenfor Norge og ikke er klassifisert som FMNC gjennom klassifiseringen ovenfor. Videre klassifiserer vi observasjoner som både er FMNC etter klassifiseringen ovenfor, samt svarer at deres høyeste mor er hjemmehørende i Norge, som DMNC.

MNC: Flernasjonale selskaper. Dette er selskaper som er klassifisert som DMNC eller FMNC ovenfor.

DC: Nasjonale selskaper. Dette er selskaper som ikke er klassifisert som MNC.

Vi velger å klassifisere selskaper med utenlandsk samlet eierskap over 50 % som utenlandske flernasjonale. Et bedre alternativ til denne klassifiseringen ville vært å plassere selskaper med utenlandsk majoritetseier over 50 % i denne gruppen, da det i stor grad er disse selskapene som har mulighet og incentiv til å flytte overskudd. Derimot er denne måten å klassifisere på ikke mulig med det datagrunnlaget vi opererer med. Med den klassifiseringen vi har valgt plukker vi med stor sannsynlighet opp selskaper der muligheten til overskuddsflytting ikke er like gode. Årsaken til dette er at hvis største eier har en andel på mindre enn halvparten kan

det tenkes at det er vanskeligere å kontrollere selskapet på en tilstrekkelig måte til at overskuddsflytting er mulig eller hensiktsmessig. Konsekvensen av denne klassifiseringen er sannsynligvis at noen selskaper som burde være i kontrollgruppen klassifiseres som flernasjonale, og vi risikerer dermed å underestimere bruken av overskuddsflytting.

Når det gjelder inndeling i selskapstype DMNC, har vi som nevnt valgt å plassere observasjoner som i utgangspunktet er FMNC etter klassifisering, men som samtidig oppgir at høyeste morselskap er tilhørende i Norge, i denne gruppen. Argumentasjonen for dette er at det er morselskapets lokalisering som er avgjørende for selskapsklassifiseringen. En svakhet ved denne inndelingen er at vi feilklassifiserer døtre av norske flernasjonale selskaper uten utenlandske datterselskaper, som nasjonale. Dette kan føre til at vi underestimerer bruken av overskuddsflytting.

For å havne i gruppen norske flernasjonale selskaper må det oppgis at en har kontrollerte transaksjoner med filialer lokalisert utenfor Norge i Kontrollerte transaksjoner. Som nevnt i 3.1.3 er det bare selskaper med kontrollerte transaksjoner over en viss størrelse som må levere denne oppgaven. Dette fører til at norske flernasjonale som ikke er oppgavepliktige havner i kontrollgruppen sammen med nasjonale foretak. Dette er ikke gunstig. På en annen side fører det til at vår gruppe med DMNC kun er selskaper som har interne transaksjoner, der mange av disse er med utenlandske filialer. Det betyr at de fleste av selskapene som blir klassifisert som norske flernasjonale har mulighet til overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon.

3.2.3 Kontrollvariabler

For å kontrollere for andre faktorer enn internprissetting som kan påvirke lønnsomhetsforskjellene mellom nasjonale og flernasjonale selskaper, inkluderer vi ulike kontrollvariabler i vår analyse. Her prøver vi å kontrollere for lønnsomhetsfaktorer som kan korrelere med det å være flernasjonal og som dermed påvirker resultatene våre. På denne måten er det større sannsynlighet for at resultatene vi finner skyldes internprismanipulasjon. Vi tar utgangspunkt i rapporten til Balsvik et al. (2009) når vi velger kontrollvariabler.

- *Årsdummyer*: Inkluderes for å ta hensyn til konjunktur fra år til år i det aktuelle datasettet. Dette er stort sett makroøkonomiske forskjeller, som for eksempel rentenivå

og inflasjon. Vi inkluderer årsummyer for hvert år i forhold til det valgte referanseåret som er 2008.

- *Bransjedummyer:* Disse inkluderes for å kontrollere for forskjeller i profitabilitet mellom ulike bransjer. Vi deler inn i 11 forskjellige bransjegrupper, med utgangspunkt i NACE-koder.
- *Gjeldsandel:* Vi definerer gjeldsandel som langsiktig rentebærende gjeld over totalkapital. Det er to grunner til å inkludere denne kontrollvariabelen. For det første kontrollerer den for forskjeller i profitabilitet grunnet ulik gjeldsandel. For det andre inkluderer vi denne for å kontrollere for den andre hovedmetoden å flytte overskudd på, nærmere bestemt gjeldsskifting. Slik kan vi være mer sikker på at våre resultater skyldes internprismanipulasjon.
- *Størrelse:* Denne inkluderes for å fange opp forskjeller i profitabilitet grunnet størrelsesforskjeller, som for eksempel stordriftsfordeler. Vi gjør som Balsvik et al. (2009) og definerer salgsinntekt som totale driftsinntekter og deler inn i fire kvartiler basert på denne inntektsposten.
- *Realkapitalandel:* Realkapitalandel er varige driftsmidler over sum eiendeler. Denne inkluderes for å kontrollere for forskjeller i profitabilitet grunnet ulik andel realkapital. Slike forskjeller kan for eksempel oppstå på grunn av at selskaper med høy andel realkapital har bedre tilgang til kreditt grunnet god sikkerhet i materielle eiendeler. På den annen side kan det tenkes at et slikt selskap har store avskrivninger, noe som vil redusere det skattbare overskuddet.
- *Alder:* Denne variabelen er inkludert for å korrigere for profitabilitetsforskjeller grunnet ulik alder hos selskapene. Man kan forvente at selskap som overlever over en viss periode er gode selskaper med høy lønnsomhet. Nye selskaper har også vesentlige oppstartskostnader, noe som vil dra lønnsomheten ned. Vi deler opp i fire alderskvartiler, henholdsvis fra 0 til 5 år, 6 til 10 år, 11 til 20 år, og fra 21 år og oppover.

3.3 Utvalgsbegrensninger

Vi tar også her utgangspunkt i rapporten av Balsvik et al. (2009). Vi begrenser utvalget for fjerne ekstremobservasjoner som kan være skadelig for validiteten til analysen og for å forenkle datagrunnlaget til regresjonsanalysen. Noen av utvalgsbegrensningene gjøres for å

fjerne data med mangler, uregelmessigheter eller ekstreme observasjoner. De resterende begrensningene gjøres for å bedre datagrunnlagets validitet og tilpasse det vår analyse.

- Vi inkluderer utelukkende selskaper med begrenset ansvar.
- Fjerner selskaper med total kapital under 1 million kroner. Dette gjør vi for å unngå støy fra små selskaper.
- Utelukker petroleumsbransjen grunnet det spesielle regelverket og skattesystemet.
- Vi fjerner selskaper med realkapitalandel mindre enn null og større enn en. Årsaken til at vi gjør dette er at vi anser slike verdier som ulogiske.
- Vi fjerner selskaper som har en negativ salgsinntekt.
- Utelukker selskaper med absolutt profittmargin større enn en. Profittmargin er skattbar inntekt over salgsinntekt. Denne utelukkelsen gjør at endringer i de estimerte koeffisientene kan tolkes som endring i prosentpoeng.
- I vår regresjon anvendes profittmargin som avhengig variabel. Her justeres skattbar inntekt for utsatte skattekostnader og skattefordeler. Er absoluttverdien av justeringen over 0,5 fjerner vi observasjonen.
- Vi fjerner selskaper med en gjeldsandel mindre enn 0 eller større enn 3.
- Vi fjerner observasjoner hvor lønnsandel enten er under 0 eller over 1. Vi definerer lønnsandel som lønnskostnader over totale kostnader.
- Utelukker selskaper som ikke er tilhørende en bransje i datasettet.
- Vi fjerner selskaper som skifter status fra nasjonal til flernasjonal, og vice versa, mer enn en gang. Vi gjør dette fordi vi antar at slike resultater skyldes målefeil.
- Utelukker observasjoner som mangler verdi på vår avhengige variabel profittmargin, eller en av kontrollvariablene. Inkludert i denne begrensningen er også fjerning av verdier vi tolker som støy på aldersvariabelen.

Tabell 2 – Utvalgsbegrensninger

<i>Selskapstype</i>	<i>FMNC (%)</i>	<i>DMNC (%)</i>	<i>DC (%)</i>	<i>Totalt (%)</i>
Utgangspunkt	100 572 (100)	6 876 (100)	1 294 910 (100)	1 402 358 (100)
Begrenset ansvar	100 558 (99,99)	6 857 (99,72)	1 129 543 (87,23)	1 236 958 (88,21)
Totalkapital under 1 million	69 801 (69,40)	6 807 (99,00)	826 861 (63,85)	903 469 (64,42)
Utelukker petroleumsbransjen	68 760 (68,37)	6 339 (92,19)	823 952 (63,63)	899 051 (64,11)
Realkapitalandel under 0 og over 1	68 659 (68,27)	6 338 (92,18)	822 729 (63,54)	897 726 (64,02)
Negativ salgsinntekt	68 598 (68,21)	6 322 (91,94)	821 693 (63,45)	896 613 (63,94)
Profittmargin større enn en	66 818 (66,44)	5 380 (78,24)	762 061 (58,85)	834 259 (59,49)
Absoluttverdi av justering > 0.5	62 871 (62,51)	4 163 (60,54)	678 443 (52,39)	745 477 (53,16)
Gjeldsandel mindre enn 0 og større enn 3	62 763 (62,41)	4 142 (60,24)	677 713 (52,34)	744 618 (53,10)
Lønnsandel under 0 og over 1	62 590 (62,23)	4 121 (59,93)	675 476 (52,16)	742 187 (52,92)
Selskaper ikke tilhørende bransje	56 488 (56,17)	4 087 (59,44)	618 420 (47,76)	678 995 (48,42)
Skifter status mer enn en gang	53 867 (53,56)	3 835 (55,77)	617 020 (47,65)	674 722 (48,11)
Mangler profittmargin eller kontrollvariabelverdi	15 227 (15,14)	2 977 (43,30)	380 651 (29,40)	398 855 (28,44)
Utvalg etter rensing	15 227 (15,14)	2 977 (43,30)	380 651 (29,40)	398 855 (28,44)

I første begrensning fjerner vi alle selskaper som ikke har selskapstype begrenset ansvar ifølge en variabel fra regnskapsstatistikk. Vi ser at omtrent 12 prosent av det totale utvalget forsvinner ved denne begrensningen. De aller fleste av disse er nasjonale selskaper, noe som virker logisk da det er lett å se for seg at flernasjonale selskaper stort sett er selskap med begrenset ansvar.

I neste utvalgsbegrensning fjerner vi selskaper med total kapital under en million. Vi ser her at en stor andel av utenlandske flernasjonale forsvinner. Dette kan skyldes at mange såkalte stråselskaper opprettet av nordmenn i utlandet havner i denne kategorien. Dette vil ofte være små selskaper som har utenlandsk eierskap gjennom dette stråselskapet. Vi observerer videre at også mange nasjonale selskaper forsvinner ved denne begrensningen. Dette er naturlig da det i denne kategorien er mange små selskaper som har lav total kapital.

Når vi fjerner selskaper som tilhører petroleumsbransjen forsvinner relativt få observasjoner. De som forsvinner tilhører stort sett kategorien norske flernasjonale selskaper, noe som er naturlig da det er mange selskaper fra denne bransjen i Norge, og disse ofte er store og flernasjonale.

De resterende utvalgsbegrensningene er fjerning av observasjoner som er åpenbart feil eller har klare mangler. En ting vi legger merke til her er at mange norske flernasjonale selskaper forsvinner når vi utelukker selskaper med profittmargin større enn en. Dette er også tilfellet når absoluttverdien av justeringen er større enn 0,5. Vi ser også at en stor andel av gjenværende utenlandske flernasjonale selskaper forsvinner når vi fjerner observasjoner som mangler verdier på hovedvariabel eller en av kontrollvariablene. En mulig årsak til dette kan være at mange av disse faller utenfor oppgaveplikt for Næringsoppgaven eller Dun & Bradstreet regnskapsstatistikk. Totalt sett forsvinner svært mange observasjoner ved sistnevnte begrensning, da mange av variablene mangler verdi. Dette svekker validiteten til oppgaven betydelig. Når det gjelder resten av rensingen ser vi at vi fjerner observasjoner jevnt over ved alle de aktuelle begrensningene. Til slutt ender vi opp med 398 855, noe som tilsvarer 28,44 prosent av det opprinnelige utvalget. Av disse er 15 227 utenlandske flernasjonale, 2 977 norske flernasjonale og 380 651 nasjonale selskaper. Vi ender dermed opp med 18 204 flernasjonale selskaper totalt. Dette er vårt endelige utvalg for analysen.

4. Deskriptiv statistikk

Vi vil i denne delen av oppgaven presentere dataene ytterligere. Først ønsker vi å se på fordelingen av observasjoner i vært enkelt år, før vi deretter presenterer ulike nøkkeltall for utvalgte variabler. Sistnevnte vil vi først gjøre generelt og deretter for de ulike selskapstypene. Vi vil også se på hvordan utvalget fordeler seg bransjemessig og presentere statistikk for de ulike størrelseskvartilene. Til slutt vil vi se på hvordan profittmarginen har utviklet seg for de ulike selskapstypene gjennom analyseperioden. Alle tallene vi presenterer er justert til 2012-kroner, for å kunne sammenligne tallene på tvers av årene.

4.1 Utvikling i antall observasjoner

Tabell 3 – Utvikling i antall observasjoner (2008-2012)

År	2008	2009	2010	2011	2012	Totalt	%
<i>DC</i>	71 810	73 819	75 028	77 955	82 039	380 651	95,44
<i>DMNC</i>	509	606	623	637	602	2 977	0,75
<i>FMNC</i>	2 548	2 975	3 158	3 501	3 045	15 227	3,82
Antall obs	74 867	77 400	78 809	82 093	85 686	398 855	100

Vi ser at antall observasjoner totalt er forholdsvis jevnt fordelt utover årene, men dog med en jevn stigning. Vi ser for eksempel at det i 2012 er omtrent 10 000 flere observasjoner totalt enn i 2008. Videre ser vi at 95,44 prosent av det totale utvalget er nasjonale selskaper, noe som ser ut til å være tilfellet over alle årene, med noen prosentpoengs avvik. Vi ser at antall utenlandske flernasjonale selskaper øker relativt jevnt fram til år 2011, før det synker kraftig i 2012. Vi er usikre på hvorfor dette er tilfellet. Når det gjelder norske flernasjonale selskaper er antall observasjoner relativt jevnt fordelt gjennom hele perioden.

4.2 Deskriptiv statistikk for variablene

Tabell 4 – Nøkkeltallsstatistikk (hele tall i 1000)

	<i>Snitt</i>	<i>Std.Avvik</i>	<i>5 %</i>	<i>Median</i>	<i>95 %</i>
<i>Justert skattbar inntekt</i>	3 087	72 700	(632)	451	7 912
<i>Total kapital</i>	31 100	360 000	1 190	4 613	73 700
<i>Salgsinntekt</i>	33 900	346 000	341	5 307	84 400
<i>Profittmargin</i>	0,1528	0,2794	(0,2126)	0,0872	0,7185
<i>Alternativt profittmål 1</i>	0,1191	0,2984	(0,1585)	0,0909	0,5076
<i>Alternativt profittmål 2</i>	0,8334	77,316	(0,5836)	0,3351	2,9998
<i>Gjeldsandel</i>	0,2574	0,3320	0	0,0865	0,9001
<i>Realkapitalandel</i>	0,3137	0,3459	0	0,1407	0,9624
<i>Alder</i>	12,61	12,67	1	9	34

Tabell 5 – Nøkkeltallsstatistikk med klassifisering (hele tall i 1000)

	<i>DC</i>	<i>MNC</i>	<i>DMNC</i>	<i>FMNC</i>
<i>Justert skattbar inntekt</i>	1 886	29 000	91 900	15 800
<i>Totalkapital</i>	20 400	255 000	733 000	162 000
<i>Salgsinntekt</i>	21 000	304 000	702 000	227 000
<i>Profittmargin</i>	0,1551	0,1047	0,1357	0,0987
<i>Alternativt profittmål 1</i>	0,1196	0,1095	0,1451	0,1026
<i>Alternativt profittmål 2</i>	0,8365	0,7700	0,7249	0,7788
<i>Gjeldsandel</i>	0,2634	0,1317	0,1445	0,1292
<i>Realkapitalandel</i>	0,3212	0,1566	0,1823	0,1516
<i>Alder</i>	12,43	16,47	18,25	16,12

Den første variabelen vi presenterer er gjennomsnittlig justert skattbar inntekt. Her ser vi at det er store forskjeller mellom de ulike selskapsgruppene. De nasjonale selskapene har i snitt klart lavest inntekt, mens det er de nasjonale flernasjonale som trekker gjennomsnittet opp. Sistnevnte gruppe har cirka 49 ganger høyere gjennomsnittlig justert skattbar inntekt enn de nasjonale selskapene og litt under 6 ganger høyere enn de utenlandske flernasjonale. For hele utvalget er gjennomsnittet høyere enn medianen, noe som indikerer at det er ekstreme observasjoner som trekker gjennomsnittene opp.

For totalkapitalen ser vi i henhold til forventningene våre at flernasjonale selskaper har betydelig høyere gjennomsnittlig totalkapital enn nasjonale. Dette er naturlig da en kan forvente at det er store selskaper som kan og vil ekspandere internasjonalt. Gjennomsnittet for nasjonale selskaper er 20 millioner, mens tallene for utenlandske og norske flernasjonale er henholdsvis 162 millioner og 733 millioner. Årsaken til den betydelige forskjellen mellom norske og utenlandske flernasjonale kan være at norske flernasjonale må balanseføre sine direkteinvesteringer i utlandet. En annen årsak kan være at de norske flernasjonale eier sine driftsmidler i større grad enn de utenlandske, som istedenfor muligens velger å lease sine driftsmidler. Årsaken til dette kan være at de utenlandske flernasjonale har kortere tidsperspektiv på sine investeringer i Norge. Hvis så er tilfellet blir totalkapitalen for utenlandske flernasjonale betydelig lavere enn for de norske flernasjonale selskapene.

Når det gjelder salgsinntekt får vi samme tendens som i de to postene ovenfor. Norske flernasjonale selskaper har klart høyest gjennomsnitt, mens de nasjonale har klart lavest. Videre er gjennomsnitt betydelig høyere enn medianen, noe som tyder på at det er noen veldig store selskaper som drar gjennomsnittet opp.

Når det gjelder profittmargin, den avhengige variabelen, får vi interessante forskjeller mellom selskapsgruppene. For nasjonale selskaper er gjennomsnittet 15,51 prosent, mens for de utenlandske og norske flernasjonale er tallet henholdsvis 9,87 prosent og 13,57 prosent. Som nevnt i teorien kan det muligens forventes at flernasjonale foretak har høyere lønnsomhet enn de nasjonale, altså stikk i strid med resultatene vi får her. Nasjonale selskaper har omtrent 5 prosent høyere profittmargin enn flernasjonale selskaper, noe som må sies å være en betydelig forskjell. Dette kan være et tegn på at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge ved hjelp av internprismanipulasjon.

Vi ønsker å undersøke denne profitabilitetsforskjellen ytterligere og gjennomfører derfor en tosidig t-test der vi sammenlikner gjennomsnittlig profittmargin for nasjonale og flernasjonale selskaper. Nullhypotesen (H_0) er at profittmarginen mellom de to gruppene ikke er signifikant forskjellig. Denne vil vi forkaste hvis vi får en høy t-verdi. På denne måten kan vi få en klar indikasjon på om profittmarginen mellom gruppene er signifikant forskjellig. Vi får en t-verdi på 23,775, noe som er svært høyt. Vi kan på bakgrunn av dette forkaste vår nullhypotese (H_0) og si at det er signifikant forskjell i profittmargin mellom disse gruppene. Vi skal dog være forsiktige med å legge for mye vekt på disse resultatene, da vi ikke har kontrollert for noen forhold som kan påvirke lønnsomhetsforskjellene. Dette kan for eksempel være at flernasjonale selskaper opererer i bransjer som har generelt lavere profittmargin. Det er dette vi vil prøve å kontrollere for i vår regresjonsanalyse senere.

Vi presenterte tidligere to alternative profittmål som vi vil benytte i vår robusthetsanalyse. Vi finner, til vår forundring, at utenlandske flernasjonale har lavest margin på alternativ profittmål 1, og at norske flernasjonale selskaper har høyest verdi på denne variabelen. Her benyttes total kapital i nevner, og som tidligere nevnt forventer vi, alt annet likt, at norske flernasjonale selskaper relativt sett har høyere total kapital enn de utenlandske, noe som gjør at dette resultat er overraskende for oss. Når det gjelder alternativ profittmål 2 er det første vi legger merke til at standardavviket samlet er ekstremt høyt, på 7732 prosent! Årsaken til dette er sannsynligvis store forskjeller i oppgitt egenkapital hos de ulike selskapene. Vi vil, på bakgrunn av dette, ikke legge stor vekt på dette alternative profittmålet i videre analyse.

Den neste variabelen er av stor interesse da den kan gi oss indikasjoner på bruken av gjeld for å flytte overskudd. Gjeldsandelen for nasjonale selskaper er 26,34 prosent, 14,45 prosent for norske flernasjonale og 12,92 prosent for utenlandske flernasjonale. I likhet med ovenfor finner vi her noe overraskende resultater. Ut i fra teori om overskuddsflytting kan en forvente seg at det er de flernasjonale selskapene som vil ha høyest gjeldsandel, hvis vi antar at det er fordelaktig for selskapene å flytte overskudd ut av Norge. Dette viste vi i kapittel 2.2 kan være tilfellet grunnet lavere skattesats. Resultatene vi får viser derimot at dette ikke er tilfellet, da det er de nasjonale selskapene som har klart høyest gjeldsandel, noe som er i samsvar med Tropina (2010) sine studier. Dog skal vi være forsiktige med å dra konklusjoner basert på dette, da vi i vårt datasett ikke har mulighet til å skille mellom ekstern og intern gjeld. Vi har derfor ikke grunnlag for å si noe om hvor mye intern gjeld de flernasjonale selskapene har.

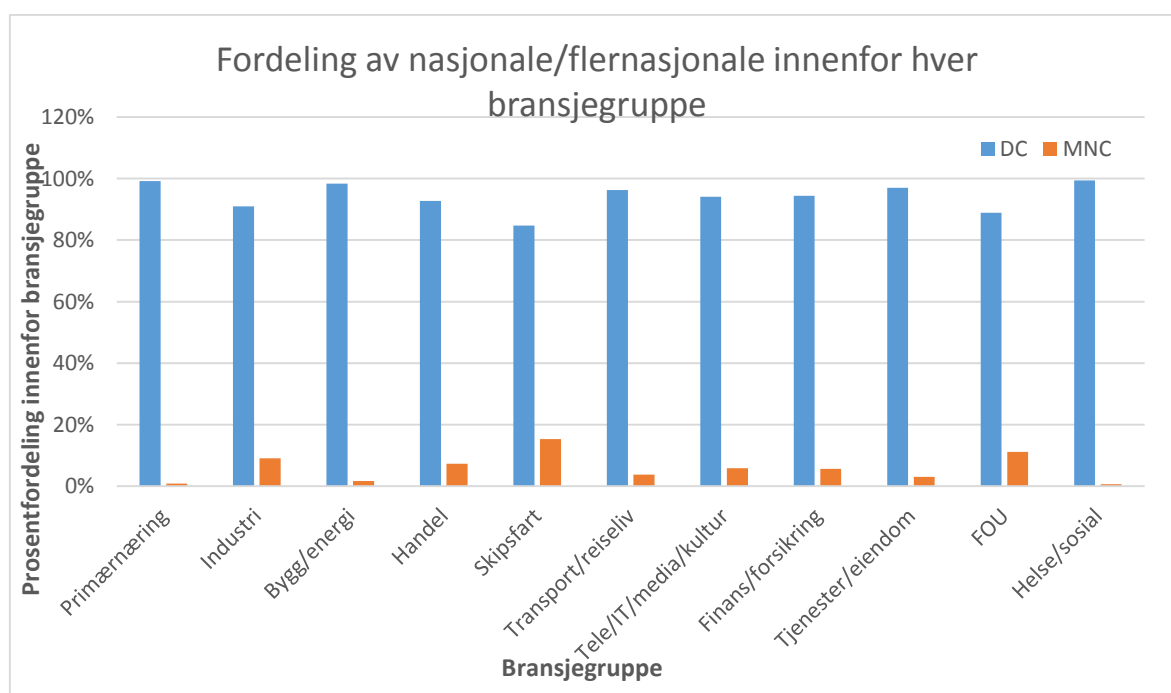
Det vi legger merke til når det gjelder realkapitalandel er at nasjonale selskaper har klart høyere andel enn de flernasjonale. En årsak til dette kan være at nasjonale selskaper opererer i bransjer der andelen av varige driftsmidler er relativt høyt. Som i de andre variablene er gjennomsnittet betydelig høyere enn medianen.

Gjennomsnittlig alder for hele utvalget er 13. Videre er gjennomsnittlig alder for nasjonale selskaper 12, 18 for norske flernasjonale og 16 for utenlandske flernasjonale. Vi ser at flernasjonale selskaper, da spesielt norske flernasjonale, har høyere gjennomsnittlig alder enn de nasjonale selskapene. Dette kan skyldes at flernasjonale selskaper ønsker å bygge opp muskler og finansiell stabilitet i sitt hjemlige marked, før de ekspanderer ut av landet. Dette støttes av studien til Helpman et al. (2004) som finner at det er de mest produktive selskapene som ekspanderer.

4.3 Bransje

Tidligere grupperte vi selskapene inn i 11 forskjellige bransjer. Vi vil her se på hvordan nasjonale- og flernasjonale selskaper fordeler seg innenfor de ulike bransjegruppene. I Figur 2 viser vi hvordan fordelingen er mellom nasjonale og flernasjonale selskaper innenfor hver enkelt bransjegruppe.

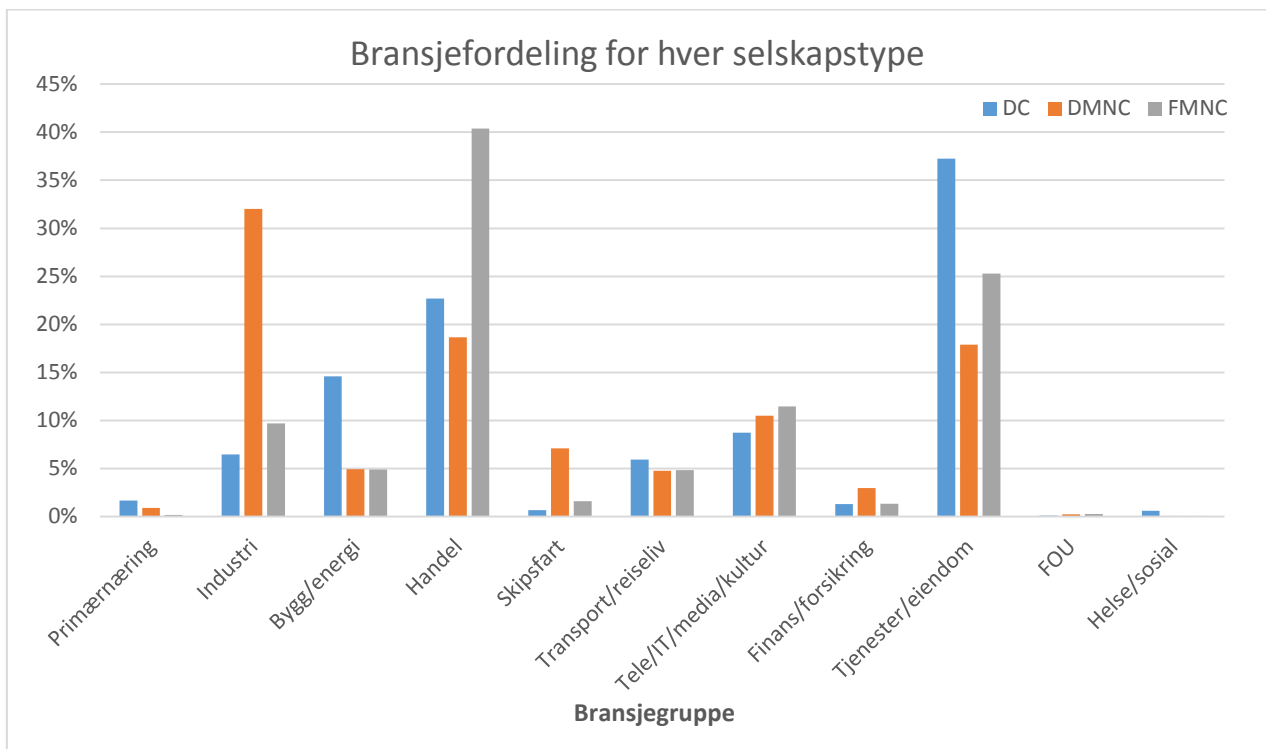
Figur 2 – Fordeling av selskapstyper innenfor hver bransje

Som forventet ser vi at nasjonale selskaper har en sterk overvekt i hver gruppe, da det er klart flest observasjoner av denne selskapstypen. Det vi dog legger merke til i denne figuren er at flernasjonale selskaper er godt representert innenfor særlig fire bransjer; industri, handel, skipsfart og FoU. Videre ser vi at det er et fåtall flernasjonale selskaper i primærnæringssektoren, bygg/energi og helse/sosial.

I figur 3 ser vi nærmere på hvordan hver selskapstype fordeler seg prosentmessig innenfor de ulike bransjegruppene. Slik kan vi enklere se i hvilke bransjegrupper de ulike selskapstypene opererer i. Vi skiller her mellom norsk flernasjonalt, utenlandsk flernasjonalt og nasjonalt selskap.

Figur 3 – Bransjefordeling for hver selskapstype

Vi ser at det er relativt få observasjoner i primærnæringsene, skipsfart, finans/forsikring, FoU og helse/sosial. De fleste observasjonene er innenfor handel og tjenester/eiendom. I forhold til de andre gruppene opererer de nasjonale selskapene ofte i primærnæringsene, bygg/energi og tjenester/eiendom. Som diskutert i variabelanalysen ovenfor er våre funn i samsvar med at nasjonale selskaper er overrepresentert i kapitalintensive næringer med høy andel varige driftsmidler.

Når det gjelder de norske flernasjonale selskapene ser vi at nesten 70 prosent av de norske flernasjonale tilhører enten handelsnæringen, industri eller tjenester/eiendom, der over 30 prosent er i industrinæringen. En årsak til den høye andelen kan skyldes en effekt av å opprette datterselskap i utlandet for å effektivisere driften, såkalt «outsourcing». I forhold til de andre selskapsgruppene er norske flernasjonale sterkt overrepresentert i industrinæringen og skipsfart, mens de har en lav andel i tjeneste/eiendom.

Når det gjelder de utenlandske flernasjonale selskapene er 40 prosent av disse tilhørende handelsnæringen. Dette er ikke overraskende, da handelsnæringen er en næring hvor utenlandske flernasjonale har gode forutsetninger for å etablere seg. En av årsakene til dette kan være at det i handelsnæringen ofte er mulig for store internasjonale aktører å skape samdriftsfordeler over landegrensene. Sammenligner vi utenlandske flernasjonale selskaper med norske flernasjonale selskaper er de utenlandske mye sterkere representert i tjeneste/eiendom og handelsnæringen, mens det er betraktelig færre av de relativt sett i industrinæringen og skipsfart. Til slutt er det verdt å nevne at det er svært få utenlandske flernasjonale innenfor primærnæringene, FoU-virksomhet og helse/sosial.

4.4 Størrelse

I 3.2.3 Kontrollvariabler deler vi inn i fire kvartiler på grunnlag av salgssinntekt. Dette for å kontrollere for profitabilitetsforskjeller grunnet ulik størrelse, som for eksempel skalafordeler. I tabell 6 presenterer vi disse fire kvartilene med minimums- og maksimumsverdi, samt antall observasjoner. Grunnen til at antall observasjoner ikke er helt like er at vi avrunder til nærmeste 1000 når vi setter grensene for salgskvartilene. Derfor vil antall observasjoner variere noe, men ikke så mye at vi mener det er skadelig for validiteten.

Tabell 6 – Statistikk salgskvartiler (tall i 1000)

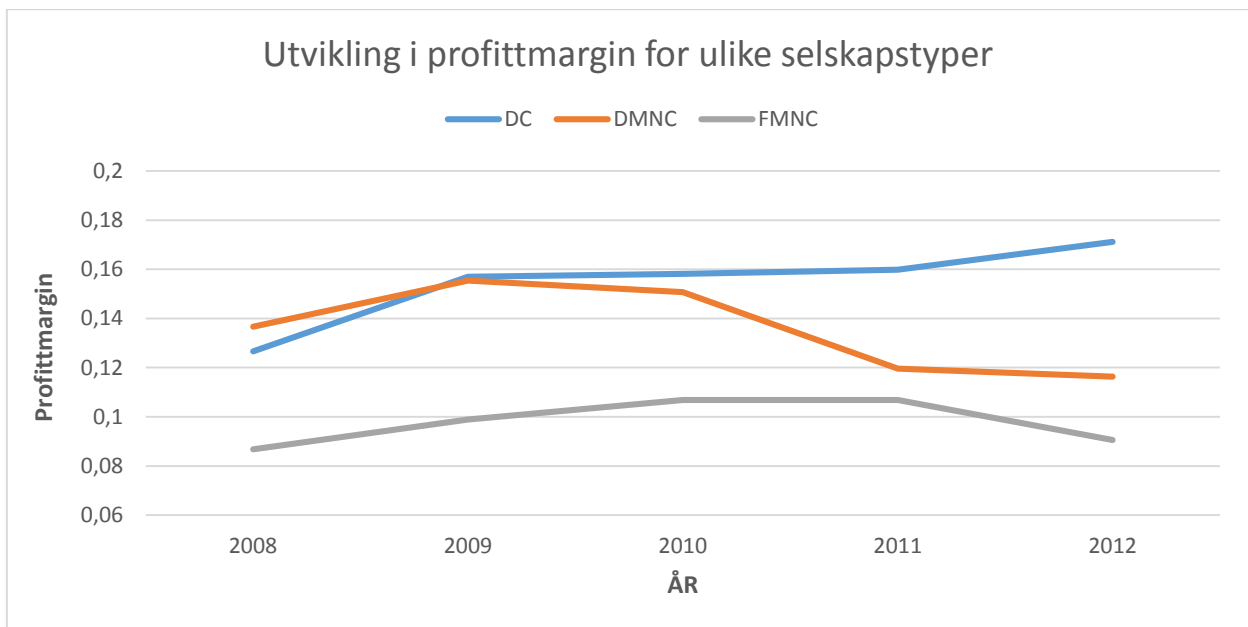
Salgskvartiler	S1	S2	S3	S4
Min	0	1 882	5307	14 600
Max	1 882	5307	14 600	59 300 000
Antall obs.	99 714	99 713	99 666	99 762

Det som er verdt å nevne fra tabellen ovenfor er at kvartil fire (S4) spenner seg over et svært stort intervall, fra 14,6 millioner til 59,3 milliarder kroner. Årsaken er at det er enkelte observasjoner med svært høy salgsinntekt. En kan spørre seg om inndelingen i fire deler er god nok til å kontrollere for størrelseseffekter som kan påvirke lønnsomhet, når et kvartil spenner seg over et så stort intervall. Det er nærliggende å tro at et selskap med salgsinntekter på 59 milliarder kan generere helt andre størrelseseffekter enn et selskap med salgsinntekt på 15 millioner. For å kontrollere bedre for disse effektene kan det være hensiktsmessig å dele inn i flere grupper, men vi har valgt å ikke fokusere på dette i vår oppgave.

4.5 Utvikling i profittmargin gjennom perioden

I denne delen av oppgaven vil vi se på gjennomsnittlig profittmargin for selskapstypene i hvert enkelt år og presentere disse i en figur. Det kan være interessant å se på hvordan lønnsomheten til selskapstypene har utviklet seg, og eventuelt knytte dette opp mot mulig endring i overskuddsflytting og hvordan selskapstypene påvirkes av endringer i makrobildet.

Figur 4 – Utvikling i profittmargin (2008-2012)

Vi ser i figur 4 at nasjonale selskapene har, som vist i 4.2 Deskriptiv statistikk for variablene, høyere profittmargin enn de flernasjonale selskapene, og at dette er tilfellet gjennom hele perioden. Dette kan være et tidlig tegn på overskuddsflytting ut av Norge, men det er for tidlig

å konkludere uten å ha kontrollert for andre faktorer som kan påvirke lønnsomheten til selskapene. Det er også verdt å merke seg at norske flernasjonale har betydelig høyere profittmargin enn de utenlandske flernasjonale gjennom hele perioden. Dette er i samsvar med hva Dischinger og Riedel (2010) finner i sin paneldatanalyse. De finner at selskaper er motvillige til å flytte overskudd ut av landet hvor morselskapet er tilhørende, selv om landet er et høyskatteland. Årsaken til dette kan være at ressurser og funksjoner er bundet til landet gjennom for eksempel kostnadene ved å flytte de utenlands. Dette er ikke et problem for de utenlandske flernasjonale selskapene, og man kan forvente, alt annet likt, at disse har sterkere incentiver til å flytte overskudd, og på grunn av dette har en lavere profittmargin enn de norske flernasjonale. Ut i fra denne tabellen ser dette ut til å være tilfellet.

En annen ting som er interessant å se på er hvordan profitabiliteten til de ulike gruppene utvikler seg gjennom sluttfasen av finanskrisen, dette representert ved de første årene av vår tidsperiode. Vi ser at alle gruppene har en betydelig økning i profitabilitet mellom 2008 og 2009. Videre ser vi at de nasjonale selskapene har den største økningen, noe som kan tyde på at denne gruppen ble hardest rammet av finanskrisen. Årsaken til dette kan være at driften til de flernasjonale selskapene er mindre sensitive for endringer i makrobildet. Det kan tenkes at denne gruppen av selskaper har en mer fleksibel kostnadsstruktur som gjør det enklere å minimere kostnadene i nedgangstidene.

Videre ser vi at profitabiliteten til de utenlandske flernasjonale faller det siste året. Dette kan være en indikasjon på at omfanget av overskuddsflytting ut av Norge har økt, noe som kan skyldes at skattesatsen i Norge sammenlignet med andre land relativt sett har økt gjennom perioden. Vi ser ikke den samme tendensen hos de norske flernasjonale selskapene, men som nevnt tidligere har kanskje ikke denne gruppen de samme incentivene til å flytte overskudd. Vi vet også at fokuset på overskuddsflytting økte i perioden, noe som burde redusere bruken av overskuddsflytting.

Figur 4 viser at forskjellen i profitabilitet mellom nasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper er relativt stabil gjennom perioden, bortsett fra i 2012. Spørsmålet er om denne tendensen skyldes internprismanipulasjon eller andre faktorer. Det er dette vi vil undersøke i vår første regresjonsanalyse, der vi gjennom å kontrollere for andre faktorer kan få indikasjoner på om denne sammenhengen er kausal.

5. En analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge

Vi vil i denne empiriske analysen gjennomføre en regresjonsanalyse basert på det aktuelle datagrunnlaget vi sitter igjen med etter utvalgsbegrensningene. Ved hjelp av en regresjonsmodell vil vi sjekke om det er lønnsomhetsforskjeller mellom nasjonale og flernasjonale foretak. Observerer vi lønnsomhetsforskjeller kan dette være et tegn på at internprismanipulasjon forekommer hos selskaper som opererer i Norge. Før vi gjør analysen vil vi starte med å diskutere metoden og spesifisere modellen vi benytter.

5.1 Metode

5.1.1 OLS-metoden

Vi tar utgangspunkt i samme regresjonsligning som Langli og Saudagaran (2004) og Balsvik et al. (2009) benytter i sin forskning:

$$\pi_{t,f} = \beta_0 + \beta_1 MNC_{t,f} + \gamma X_{t,f} + \lambda_t + \varepsilon_{t,f}$$

Der:

$\pi_{t,f}$ – Er den avhengige variabelen i regresjonen som vi presenterte tidligere. Den representerer en justert profittmargin i Norge for foretak (f) i år (t). I robusthetsanalysen vil vi benytte de to alternative profittmålene som avhengig variabel.

$MNC_{t,f}$ – Dummyvariabelen for flernasjonale foretak. Tar verdien en dersom foretaket er flernasjonalt. I analysedelen vil vi skille mellom utenlandske- og norske flernasjonale selskap. Koeffisienten β_1 viser om flernasjonale selskaper er mer eller mindre lønnsomme enn nasjonale foretak. Dersom koeffisienten er negativ vil dette indikere at det foregår overskuddsflytting ut av Norge, mens en positiv koeffisient vil indikere at det foregår overskuddsflytting inn til Norge.

$X_{t,f}$ - Dette leddet representerer kontrollvariablene vi presenterte tidligere i oppgaven (kapittel 3.2.3). Disse kan forklare noen av lønnsomhetsforskjellene mellom nasjonale og flernasjonale selskaper som ikke skyldes internprismanipulasjon.

λ_t - Denne inkluderes i regresjonsmodellen som årsummyer. Disse årsummyene vil hjelpe til med å fange opp noen av effektene som varierer over tid, men er like på tvers av selskapene. Dette kan være endringer i makrobildet og andre forhold som påvirker lønnsomheten til selskapene ett enkelt år.

$\varepsilon_{t,f}$ - Feilleddet

Når vi velger å anvende OLS som regresjonsmetode antar vi at alle observasjoner er uavhengige, noe som impliserer et uavhengig feilledd. I alle våre analyser benytter vi paneldata. Dette datagrunnlaget gjør uavhengighetsantagelsen problematisk, fordi profitabiliteten for selskap X med stor sannsynlighet har en sammenheng med profitabiliteten til selskap X året før. Det vil derfor være en fare for at feilleddene ikke er uavhengige, og vi kan dermed risikere å overvurdere presisjonen i koeffisientene (Balsvik et al. 2009).

For å løse problemet med antagelsen om uavhengighet ved bruk av paneldata, grupperer vi observasjoner etter organisasjonsnummer i datasettet. Dette gjør vi ved å benytte clusterfunksjonen i Stata. Det vi håper å oppnå med denne justeringen er bedre validitet, gjennom at resultatene tilskrives mindre signifikans. Årsaken til at dette er fordelaktig er at presisjonen på koeffisientene med stor sannsynlighet var overvurdert før justeringen, noe vi håper å få bukt med gjennom dette. Grupperingen fører videre til at standardavvikene øker.

Fordelen med OLS-estimering på paneldata er at all variasjon utnyttes mellom og innad i selskapene. Ulempen er at vi ved OLS kan risikere at det er effekter som korrelerer med det å være flernasjonal eller ikke, som samtidig varierer systematisk med profitabiliteten. Dette kalles for faste, uobserverbare, foretaksspesifikke effekter (faste effekter). Dette kan føre til at estimeringen gir skjeve koeffisienter. Slike effekter er svært vanskelig å plukke opp ved hjelp av kontrollvariabler. Et mulig eksempel på faste effekter kan være at store flernasjonale selskaper har bedre kvalitet på ledelsen og bedre teknologi. Dette kan føre til at vi underestimerer bruken av internprismanipulasjon og får en positiv korrelasjon mellom

feilleddet og dummyen for flernasjonalt. Et annet eksempel på faste effekter kan være ulike oppkjøpsstrategier som internasjonale selskaper har. Noen foretrekker å kjøpe de selskapene som har best produktivitet, mens andre ønsker å kjøpe mindre produktive selskaper, for å forsøke å forbedre disse. Dette påvirker vårt estimat i hver sin retning og gir en korrelasjon mellom feilleddet og flernasjonalitetsdummyen.

5.1.2 FE-metoden

For å kontrollere for de nevnte faste effektene introduserer vi FE-metoden. Vi vil dermed få en ny regresjonsligning:

$$\pi_{t,f} = \beta_0 + \beta_1 MNC_{t,f} + \gamma X_{t,f} + \lambda_t + a_f + \varepsilon_{t,f}$$

Vi har her introdusert et nytt ledd i vår regresjonsligning, a_f . Dette leddet tar vi i bruk for å kontrollere for de faste effektene som er stabile over tid. På denne måten er våre estimater mer robuste og vi kan med større sikkerhet si at lønnsomhetsforskjellene skyldes internprismanipulasjon. At OLS ikke kontrollerer for dette er en svakhet, og derfor vil regresjoner med faste effekter generelt være foretrukket metode. Ved anvendelse av metoden med faste effekter bidrar kun observasjoner der statusskifte finner sted til identifikasjon i regresjonen. Dermed blir det færre observasjoner som gjenspeiles i de aktuelle koeffisientene. I tabell 7 presenterer vi antall statusskifter vi observerer i vår periode.

Tabell 7 – Antall statusskifter

<i>Skift</i>	<i>Antall</i>
MNC → DC	1 084
DC → MNC	1 288
DMNC → DC	238
DC → DMNC	282
FMNC → DC	846
DC → FMNC	1 006
DMNC → FMNC	136
FMNC → DMNC	161

Vi ser at det er kun 1 288 selskaper som skifter fra nasjonal status til flernasjonalt status. Av disse er det 1 006 som skifter til utenlandsk flernasjonalt status og kun 282 som går fra å være nasjonalt til norsk flernasjonalt selskap. Dette må sies å være relativt få observasjoner, noe som kan føre til at regresjonene ved bruk av faste effekter vil være lite signifikante, da det bare er disse observasjonene som estimerer de aktuelle koeffisientverdiene.

Det finnes også effekter som vi verken får bukt med ved OLS- eller FE-metoden. Nordeng & Sanderud (2012) diskuterer to slike endogenitetsproblemer grunnet statusskifter. Den første kommer av oppstartskostnader som oppstår i statusskiftet fra nasjonal til flernasjonalt. Disse kostnadene kan føre til at lønnsomheten hos flernasjonale selskaper er lavere i regresjonen enn hva den virkelig er, og at vi dermed overvurderer bruken av internprismanipulasjon. Videre kan det tenkes at det er de flernasjonale selskapene som har lavest lønnsomhet som oftest skifter fra flernasjonalt til nasjonal status, da de har mislyktes i den internasjonale konkurransesituasjonen. Disse selskapene vil i så fall senke lønnsomheten til kontrollgruppen, og dermed blir bruken av internprismanipulasjon undervurdert. Dermed kan en aldri være helt sikker på at resultatene skyldes internprismanipulasjon, selv med kontroll for faste effekter, ved bruk av indirekte metode.

5.2 Hovedresultater

Tabell 8 – Analyse overskuddsflytting basert på profittendifferanse

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	<i>POLS</i>	<i>FE</i>	<i>POLS</i>	<i>FE</i>	<i>POLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	-0,0093*** (0,0025)	-0,0024 (0,0049)			-0,05*** (0,0026)	0,002 (0,0049)
<i>FMNC</i>			-0,017*** (0,0026)	-0,0022 (0,0054)		
<i>DMNC</i>			0,0323*** (0,0057)	-0,0031 (0,0078)		
<i>Gjeldsandel</i>	-0,2132*** (0,0029)	-0,1496*** (0,0046)	-0,213*** (0,0029)	-0,1496*** (0,0046)		
<i>Realkapitalandel</i>	0,1409*** (0,0031)	-0,1473*** (0,0063)	0,1408*** (0,0031)	-0,1473*** (0,0063)		
<i>Alder2</i>	0,0146*** (0,0015)	0,0129*** (0,0016)	0,0146*** (0,0015)	0,0129*** (0,0016)		
<i>Alder3</i>	0,0203*** (0,0015)	0,0106*** (0,0026)	0,0202*** (0,0015)	0,0106*** (0,0026)		
<i>Alder4</i>	0,0369*** (0,0018)	0,0064 (0,0035)	0,0368*** (0,0017)	0,0064 (0,0035)		
<i>Størrelse2</i>	-0,0256*** (0,0022)	0,0742*** (0,0033)	-0,026*** (0,0022)	0,0742*** (0,0033)		
<i>Størrelse3</i>	-0,0662*** (0,0022)	0,1040*** (0,0038)	-0,066*** (0,0022)	0,1040*** (0,0038)		
<i>Størrelse4</i>	-0,0770*** (0,0023)	0,1209*** (0,0044)	-0,078*** (0,0023)	0,1209*** (0,0044)		
<i>Årseffekt</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
<i>Ind. Effekt</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
<i>N</i>	398 855	398 855	398 855	398 855	398 855	398 855
<i>Adj. R²</i>	0,162	0,036	0,162	0,036	0,001	0,000

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Resultatene fra regresjonen er presentert i tabell 8 ovenfor. Vi gjennomfører i alt seks regresjoner, tre av typen OLS og tre med faste effekter. I regresjon (1) og (2) velger vi å ikke skille mellom norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper, og har dermed en felles dummy for flernasjonal status. I regresjon (3) og (4) skiller vi mellom FMNC og DMNC. Her vil vi kunne se om det er forskjell i profitabilitet både mellom disse gruppene og i forhold til kontrollgruppen. Dermed kan vi få en indikasjon på om det er en gruppe som flytter overskudd i større grad enn den andre. I alle de fire første regresjonene inkluderer vi kontrollvariablene vi presenterte tidligere.

I de to siste regresjonene våre, nummer (5) og (6), ser vi på profitabilitetsforskjellene mellom flernasjonale selskaper og nasjonale selskaper uten å kontrollere for noen forhold som kan påvirke lønnsomheten. Eventuelle resultater vi finner her er dermed kun en vag indikasjon på overskuddsflytting. Som et utgangspunkt for vår analyse velger vi å starte med å se på disse regresjonene. Vi får her en negativ differanse forbundet med flernasjonalitet på 5,04 prosent ved OLS-regresjonen, der koeffisienten er signifikant. Dette gir oss en svak indikasjon på at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge, men vi kan ikke utelukke at det er andre forhold som kan forklare denne lønnsomhetsforskjellen. Når vi kontrollerer for faste effekter får vi derimot en positiv profitabilitetsdifferanse på 0,2 prosent. Koeffisienten er ikke signifikant, og vi kan dermed ikke legge for mye vekt på dette resultatet.

I de to første regresjonene, der vi inkluderer kontrollvariabler, får vi i vår OLS-regresjon en negativ profitabilitetsdifferanse på 0,93 prosent ved flernasjonalitet og en negativ differanse på 0,24 prosent når vi kontrollerer for faste effekter. Koeffisienten fra OLS-regresjonen er signifikant, mens FE-koeffisienten ikke er det. Dermed må vi også her legge mest vekt på koeffisienten fra OLS-regresjonen, noe som er ufordelaktig da vi ikke kan utelukke at differansen skyldes faste uobserverbare effekter. Sammenligner vi med regresjonen uten kontrollvariabler ser vi at profitabilitetsdifferansen er synkende når vi inkluderer kontrollvariablene. På tross av dette indikerer disse resultatene at flernasjonale selskaper har lavere profittmargin enn nasjonale, både med og uten kontroll for faste effekter.

I regresjon (3) finner vi en negativ profitabilitetsdifferanse på 1,71 prosent mellom nasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper, i OLS-regresjonen. Videre finner vi en positiv differanse på 3,23 ved norsk flernasjonalitet i samme regresjon. Dette indikerer at det er de utenlandske flernasjonale selskapene som flytter overskudd ut av Norge, mens de norske

flernasjonale flytter overskudd inn til Norge. Dette er i samsvar med tidligere nevnte analyse av Dischinger og Riedel (2010), som finner at lokale flernasjonale selskaper er motvillige til å flytte overskudd ut av landet, selv om det er et høyskatteland. I tillegg kan det tenkes at det er de nasjonale selskapene med best lønnsomhet som velger å ekspandere og dermed blir til et norskt flernasjonalt selskap. Dette kan være med på å bidra til den relativt høye positive koeffisienten for DMNC. Det er slike effekter en regresjon med faste effekter kontrollerer for. Både koeffisienten for FMNC og DMNC er signifikant i denne regresjonen.

Når vi inkluderer faste effekter får vi helt andre resultater, da begge koeffisientene er marginalt negative, på henholdsvis 0,22 prosent og 0,31 prosent. Disse resultatene kan tyde på at begge gruppene flytter overskudd ut av landet ved bruk av internprismanipulasjon. Absoluttverdiene av koeffisientene er dog lave, og indikerer dermed i liten grad internprismanipulasjon. Videre får vi her ingen signifikante resultater og vil derfor legge lite vekt på disse resultatene. En hovedgrunn til at vi ikke får noen signifikante resultater ved bruk av faste effekter kan være at det bare er observasjoner med statusskifter som blir identifisert og dermed fanget opp i regresjonen. Vi så i tabell 7 at kun 1 288 selskaper går fra å være nasjonal til å bli flernasjonal. Dette må sies å være et relativt lite utvalg.

Fra regresjon (3) og (4) er to av fire koeffisienter signifikante, nærmere bestemt både FMNC- og DMNC-koeffisienten i OLS-regresjonen. Sammenligner vi med resultatet vi fant når vi ikke skilte mellom norske og utenlandske flernasjonale selskaper, ser vi at profitabilitetsdifferansen mellom utenlandske flernasjonale og nasjonale selskaper er større enn forskjellen mellom flernasjonale og nasjonale er uten skille. Dette tyder på at det i hovedsak er utenlandske flernasjonale selskaper som velger å flytte overskudd ut av Norge og at de norske flernasjonale svekker styrken til koeffisienten når vi ikke skiller mellom disse to selskapsgruppene.

En svakhet ved våre funn er at vi kun får signifikante resultater når vi benytter OLS-regresjon. Som nevnt tidligere kan vi da ikke være sikre på at resultatene ikke påvirkes av faste uobserverbare effekter. For eksempel kan det som nevnt i teorien tenkes at flernasjonale selskaper vil ha bedre kvalitet på ledelse og teknologi (Tax Justice 2012). Ved å ikke kontrollere for dette kan det føre til at vi underestimerer bruken av internprismanipulasjon.

Vi vil i de neste avsnittene sammenligne våre resultater med funnen til Balsvik et al. (2009). Vi velger her i hovedsak å sammenligne våre signifikante resultater, nærmere bestemt OLS for flernasjonale selskaper samlet, for FMNC og DMNC. Balsvik et al. (2009) får i sine studier et profitabilitetsavvik på 1,91 prosent mellom kontrollgruppen og flernasjonale selskaper, mens tilsvarende funn i vår analyse er 0,93 prosent. Når de skiller mellom de to ulike typene flernasjonalitet finner de at utenlandske flernasjonale har 2,47 prosent lavere profittmargin enn de nasjonale selskapene. Det tilsvarende resultatet i vår analyse er på 1,71 prosent. Når det gjelder koeffisienten for DMNC får Balsvik et al. (2009) en positiv koeffisient på 1,44 prosent, mens vi får en positiv koeffisient på 3,23 prosent. En annen ting vi legger merke til er at både vi og Balsvik et al. (2009) opplever samme utvikling mellom OLS og FE. For det første ser vi at FE-regresjonen gir et svekket profittavvik mellom utenlandske flernasjonale og nasjonale selskaper, sammenlignet med OLS. For det andre observerer vi at koeffisienten til DMNC er positiv i begge tilfellene ved OLS-regresjon, mens den er negativ ved bruk av faste effekter. Dette indikerer at å gå fra å være nasjonal til å bli norskt flernasjonalt gir en fallende profittmargin.

Totalt sett ser vi at våre resultater sammenlignet med Balsvik et al. (2009) tyder på at bruken av overskuddsflytting har minket med årene, da vi benytter et nyere datasett enn dem. En av årsakene til denne utviklingen kan være medias økte fokus på problematikken. Blant annet har Reuters publisert en serie artikler der de setter fokus på store internasjonale selskapers lave skattekostnader. Det kan tenkes at dette har en skremmende effekt, og at mange flernasjonale selskaper dermed vil tenke seg om to ganger før de flytter overskudd på denne måten. Videre har, som nevnt tidligere, myndigheter og viktige interesseorganisasjoner, som OECD, økt fokuset på å redusere bruken av internprismanipulasjon. Disse tiltakene kan være med på å forklare at vår analyse tyder på mindre overskuddsflytting enn analysen til Balsvik et al (2009).

En annen årsak til at våre resultater indikerer lavere overskuddsflytting enn tidligere resultater, kan skyldes vår inndeling i selskapstyper. Som nevnt tidligere må vi inkludere noen selskaper som burde være i kontrollgruppen, i gruppen med flernasjonale selskaper. Dette er selskaper som vi ikke kan være helt sikre på har utenlandsk majoritetseier på over 50 prosent, men kun en samlet utenlandsk eierandel på over 50 prosent. Dette skyldes mangler i datagrunnlaget. Dette kan føre til at vi undervurderer graden av overskuddsflytting, og koeffisienten får dermed en lavere verdi enn hva den burde ha. I tillegg til den fra før nevnte

medieffekten, kan også dette være en årsak til at våre resultater tyder på mindre overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon de siste årene.

Tidligere i oppgaven presenterte vi utviklingen i skattesatser for Norge, OECD-land og Europa generelt. Her viste vi at Norges skattesats sammenlignet med andre lands skattesatser har økt gjennom perioden, relativt sett. Dette burde i teorien føre til større incentiver til å flytte overskudd ut av Norge. Ser vi på dette isolert sett burde vi få større forskjeller i profitabilitet mellom nasjonale og flernasjonale selskaper enn Balsvik et al. (2009). På tross av dette får vi, som nevnt, lavere profitabilitetsforskjell i våre regresjoner.

Vi vil nå diskutere koeffisientene til kontrollvariablene kort. Vi vil i hovedsak fokusere på regresjonene der vi skiller mellom norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper. Vi ser at koeffisientene for gjeldsandel er negative og signifikante ved både OLS og FE-regresjonen. Dette er i samsvar med teorien om at flernasjonale selskaper benytter gjeld til å flytte overskudd ut av landet. Samtidig vil en høy gjeldsandel føre til høyere rentekostnader, noe som vil redusere lønnsomheten. Dette er en naturlig årsak til at vi får negative koeffisienter.

Når det gjelder realkapitalandel får vi motstridende resultater i OLS- og FE-regresjonen. I vår OLS-regresjon får vi en positiv og signifikant koeffisient, mens vi i FE-regresjonen får en negativ og signifikant koeffisient. Det å ha en høy andel realkapital gir større sikkerhet for eventuelle långivere, noe som kan gi slike selskaper bedre lånebetingelser og generelt større muligheter til å ta opp lån. Sistnevnte gir selskapene større muligheter til å investere i lønnsomme prosjekter. Dette kan forklare den positive koeffisienten i OLS-regresjonen, men våre resultater i FE-regresjonen tyder på at det er noen faste, uobserverbare effekter her som påvirker OLS-koeffisienten i positiv retning. Blant annet skriver Balsvik et al. (2009) at etter kontroll for faste effekter er det mulig at variabelen fanger opp forskjellige avskrivingsmuligheter. Denne effekten fører til en negativ koeffisient, da en høy realkapitalandel innebærer høye avskrivinger, noe som vil redusere lønnsomheten.

Alderskoeffisientene er positive og stigende ved bruk av OLS. Dette indikerer at jo eldre selskapene er, jo høyere lønnsomhet. Dette er i tråd med teorien om «survival of the fittest». Det er de beste selskapene som overlever over tid. Alle de aktuelle koeffisientene i OLS er signifikante. Når vi kontrollerer for faste effekter observerer vi at lønnsomheten er fallende

fra og med alderskvartil 3. Dette er relativt gamle selskaper, og vi kan tenke oss at de har gått over i en modningsfase og at lønnsomheten derfor vil synke.

Når det gjelder effekten selskapenes størrelse har på lønnsomheten tyder OLS-koeffisientene på at større selskaper har lavere profitabilitet. Dette strider mot økonomisk teori som tilsier at store selskaper har bedre lønnsomhet grunnet blant annet stordriftsfordeler. En årsak til at våre resultater motstrider dette kan være at flernasjonale selskaper ofte er store selskaper, og at disse da er overrepresentert i de største kvartilene. Vi har tidligere vist at flernasjonale selskaper ser ut til å ha lavere lønnsomhet, noe som vil påvirke OLS-koeffisientene.

Resultatene våre i FE-regresjonen støtter opp under denne forklaringen, da størrelseskoeffisientene går over til å bli positive og stigende. Det kan derfor virke som om denne effekten blir plukket opp i FE-regresjonen. Videre er utgangspunktet for årskoeffisientene år 2008. Generell utvikling ser ut til å være en jevn økning i profitabilitet gjennom vår periode, der den største økning finner sted mellom 2008 og 2009. Den jevne økningen kan skyldes at aktuell tidsperiode er sluttfasen av finanskrisen.

Totalt sett får vi resultater som kan tyde på at flernasjonale selskaper, i hovedsak utenlandske flernasjonale, benytter internprismanipulasjon for å flytte overskudd ut av Norge. Vi skal derimot være forsiktige med å konkludere da vi kun får signifikante resultater ved bruk av OLS-regresjon og ikke når vi kontrollerer for faste effekter. Videre benytter vi her indirekte metode, da datagrunnlaget ikke er godt nok til å utføre en undersøkelse basert på direkte metode. Dermed kan vi aldri være helt sikre på at våre resultater skyldes internprismanipulasjon.

5.3 Bransjeanalyse

I denne analysen ønsker vi å undersøke om det er signifikante forskjeller mellom nasjonale og flernasjonale selskaper når vi tar hensyn til de ulike bransjegruppene. Det vi ønsker å oppnå med denne analysen er å undersøke i hvilke bransjer eventuelle profitabilitetsforskjeller mellom nasjonale og flernasjonale selskaper er størst. Vi vil gjøre dette gjennom å gjennomføre en regresjonsanalyse for hver av de 11 bransjene. Vi inkluderer de samme kontrollvariablene som tidligere og har samme avhengige variabel. Resultatene ser vi i tabell 9.

Tabell 9 – Lønnsomhetsregresjon for hver bransjegruppe

	<i>Primærnæringer</i>		<i>Industri</i>		<i>Bygg/energi</i>		<i>Handel</i>	
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	-0,112*	-0,088	0,005	-0,002	-0,000	-0,028*	0,005	-0,002
	(0,047)	(0,047)	(0,005)	(0,01)	(0,01)	(0,013)	(0,003)	(0,008)
<i>N</i>	6415	6415	27031	27031	56481	56481	93041	93041
<i>Adj. R²</i>	0,062	0,058	0,06	0,044	0,046	0,031	0,053	0,016

	<i>Skipsfart</i>		<i>Transport/Reiseliv</i>		<i>Tele/IT/Media/Kultur</i>		<i>Finans/Forsikring</i>	
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	0,011	0,055	-0,015	-0,013	-0,03***	0,016	-0,070**	-0,005
	(0,022)	(0,038)	(0,008)	(0,019)	(0,007)	(0,013)	(0,027)	(0,061)
<i>N</i>	2973	2973	23449	23449	35246	35246	5255	5255
<i>Adj. R²</i>	0,055	0,027	0,053	0,028	0,09	0,029	0,045	0,056

	<i>Tjenester/Eiendom</i>		<i>FoU</i>		<i>Helse/Sosial</i>	
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	-0,037***	0,006	0,075	-0,068	0,021	-
	(0,007)	(0,010)	(0,047)	(0,037)	(0,057)	-
<i>N</i>	146162	146162	442	442	2361	2361
<i>Adj. R²</i>	0,086	0,063	0,045	0,131	0,160	-

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Vi vil her nøye oss med å kommentere de signifikante koeffisientene. I primærnæringene finner vi ved OLS at flernasjonale selskaper har 11 prosent lavere lønnsomhet enn nasjonale selskaper. Dette kan tyde på at de flernasjonale selskapene som opererer i denne bransjen flytter overskudd ut av Norge ved hjelp av internprismanipulasjon i større grad enn det gjennomsnittlige flernasjonale foretaket. Denne koeffisienten må sies å være relativt høy.

De to neste signifikante koeffisientene vi finner ved OLS-regresjon er i bransjegruppene Tele/IT/Media/Kultur og Finans/Forsikring. Koeffisientene er henholdsvis -0,03 og -0,07, noe som tyder på at overskuddsflytting ved internprismanipulasjon forekommer i disse bransjene. Disse to bransjene er bransjer der store deler av aktiva er immaterielle, og ifølge teori om overskuddsflytting ved bruk av internprising er det flernasjonale selskaper i slike bransjer som har størst mulighet til å bedrive overskuddsflytting. Våre resultater er dermed ikke overraskende og støtter opp om dette.

Det siste signifikante resultatet ved bruk av OLS vi finner i denne bransjeanalysen er i gruppen Tjenester/Eiendom, som er den gruppen med flest observasjoner, da nesten 40 prosent av de nasjonale selskapene er å finne her. Koeffisienten viser at flernasjonale selskaper tilhørende denne gruppen har 3,7 prosent lavere profitabilitet enn de nasjonale selskapene. Dette er et tegn på at flernasjonale selskaper tilhørende denne bransjegruppen flytter overskudd ut av Norge. Det kan også tenkes at lønnsomhetsforskjellene skyldes for eksempel at det i eiendomssektoren er en fordel å ha god kjennskap til markedet. En slik effekt blir ikke nødvendigvis plukket opp i OLS.

Det eneste signifikante resultatet vi får etter kontroll for faste effekter er i Bygg/Energi – gruppen. Den viser at det å være flernasjonal og tilhørende denne gruppen gir en lønnsomhet som er 2,8 prosent lavere enn kontrollgruppen. Dette tyder på at flernasjonale selskaper i denne bransjen flytter overskudd ut av landet ved hjelp av internprising.

6. Robusthetsanalyse

I denne oppgaven har vi gjort mange forenklinger og antagelser for å gjøre datagrunnlaget håndterlig. I denne delen av oppgaven velger vi å endre på noen av elementene i analysen og se om våre resultater er uavhengige av endringene. Slik vil vi kunne analysere robustheten i våre resultater. Den første justeringen vi vil gjøre er å endre profittmålet til de to alternativene vi har presentert tidligere. Her vil vi benytte total- og egenkapital i nevneren, istedenfor omsetning. I tillegg vil vi benytte en alternativ metode for å klassifisere norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper. Dette gjør vi gjennom å kun benytte en variabel på landkode i Kontrollerte transaksjoner. Vi gjør dette fordi vi ønsker å teste om vår klassifisering er tilfredsstillende og robust.

6.1 Alternative profittmål

Tabell 10 – Analyse av overskuddsflytting med alternative profittmål

	<i>OLS</i> <i>Profittmargin</i>	<i>FE</i> <i>Profittmargin</i>	<i>OLS</i> <i>Alt. 1</i>	<i>FE</i> <i>Alt. 1</i>	<i>OLS</i> <i>Alt. 2</i>	<i>FE</i> <i>Alt. 2</i>
<i>MNC</i>	-0,0093*** (0,0025)	-0,0024 (0,0049)	-0,033*** (0,0042)	0,0081 (0,0115)	-0,1442 (0,2863)	-0,5824 (0,5965)
<i>FMNC</i>	-0,0171*** (0,0026)	-0,0022 (0,0054)	-0,039*** (0,0034)	-0,001 (0,0078)	-0,1562 (0,3348)	-0,6446 (0,6697)
<i>DMNC</i>	0,0323*** (0,0057)	-0,0031 (0,0078)	0,030 (0,020)	0,0034 (0,034)	-0,0808 (0,2317)	-0,3639 (0,7085)
<i>N</i>	398 855	398 855	398 855	398 855	398 855	398 855

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

I tabellen ovenfor presenterer vi de viktigste koeffisientene til forklaringsvariablene for de tre ulike profittmålene. Når vi benytter OLS-metoden, og ikke skiller mellom norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper, ser vi at koeffisientverdiene går i samme retning som ved opprinnelig profittmål. Vi legger videre merke til at absoluttverdiene av disse koeffisientene er sterkere ved de alternative profittmålene. Koeffisienten for profittmålet med totalkapital er signifikant i likhet med når vi benytter opprinnelig profittmål. For faste effekter i tilsvarende klassifisering får vi samme tendens ved bruk av alternativ profittmål 1 som ved

hovedregresjonen. Det ser ut som om OLS-koeffisientene plukker opp noen faste effekter slik at FE-koeffisientene for flernasjonalt blir mer positiv. Vi ser derimot ikke samme tendens når vi benytter alternativ profittmål 2.

Når vi skiller mellom norske flernasjonale selskaper og utenlandske flernasjonale selskaper viser OLS-koeffisientene for FMNC samme tendens som MNC-koeffisientene ovenfor, da absoluttverdien av koeffisientene øker. I hovedregresjonen fant vi at norske flernasjonale selskaper er mer profitabile enn nasjonale selskaper. Denne tendensen er litt svakere ved bruk av total kapital i nevner. En mulig årsak til dette funnet kan være at norske flernasjonale selskaper må balanseføre utenlandske direkteinvesteringer i utlandet. Dette vil relativt sett øke denne gruppens total kapital og dermed svekke alternativ profittmål 1. Når det gjelder alternativ profittmål 2 ser vi at begge koeffisientene for DMNC er sterkt negative. Dette indikerer at denne gruppen selskaper flytter overskudd ut av Norge, noe som strider mot tidligere funn.

Vi ser at vi generelt får høyere absoluttverdier ved bruk av de alternative profittmålene, og da spesielt ved bruk av egen kapital i nevneren. Da egen kapital vil variere veldig fra selskap til selskap grunnet varierende gjeldsandel, er dette et mål en bør være forsiktige med å legge for mye vekt på. Vi velger i vår oppgave, i motsetning til foregående oppgaver, ikke å kaste ut ekstreme verdier for de alternative profittmålene. Dette kan være en årsak til de høye absoluttverdiene. Grunnen til at vi ikke velger å kaste ut disse observasjonene er at vi ikke vil skade vår opprinnelige regresjon ytterligere, da vi har relativt få observasjoner gjenstående etter utvalgsbegrensningene. Vi mener videre at de utvalgsbegrensningene vi gjennomfører tilstrekkelig plukker ut observasjoner som ikke bør være med i utvalget.

Oppsummert mener vi at resultatene vi får når vi benytter alternative profittmål støtter opp under våre hovedresultater. Generelt ser vi at indikasjonene på overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon forsterkes ytterligere, da vi får sterkere koeffisienter i retning av overskuddsflytting ut av Norge. Derfor mener vi at disse resultatene underbygger vårt tidligere funn om at flernasjonale selskaper benytter internpriser til å flytte overskudd ut av Norge.

6.2 Alternativ klassifisering

Av de grunner vi nevnte i 3.2.2 Forklaringsvariabler er vi usikre om klassifiseringen vår i norske og utenlandske flernasjonale selskaper er tilstrekkelig. Derfor prøver vi ut en annen klassifisering der vi kun benytter skjemaet Kontrollerte transaksjoner. Her benytter vi en variabel i skjemaet der de oppgavepliktige må oppgi hvor høyeste morselskap er hjemmehørende. Oppgir de at høyeste mor er lokalisert utenfor Norge klassifiserer vi dem som FMNC, og oppgir de at høyeste mor er i Norge, samt at de oppgir kontrollerte transaksjoner med utenlandsk filial, klassifiserer vi dem som DMNC. For å være sikre på at ingen flernasjonale selskaper havner i kontrollgruppen fjerner vi observasjoner der selskapet var klassifisert som MNC etter opprinnelig klassifisering og DC ved alternativ klassifisering.

Når vi benytter den alternative klassifiseringen, får vi 2 650 DMNC, 6 411 FMNC og 380 651 DC. Vi får dermed betydelig færre utenlandske flernasjonale selskaper, samt noe mindre antall norske flernasjonale. Vi er relativt sikre på at de som havner i flernasjonal kategori hører hjemme der.

Når vi ikke skiller mellom norske flernasjonale selskaper og utenlandske flernasjonale selskaper får vi ved alternativ klassifisering ingen tegn på overskuddsflytting ved OLS. Koeffisienten er her svakt positiv, mens den ved ordinær klassifisering er -0,93 prosent. Videre er denne koeffisienten ikke signifikant i dette tilfellet, noe som kan skyldes det lave antallet flernasjonale selskaper. Skiller vi mellom norske og utenlandske flernasjonale selskaper får vi de samme tendensene som ved ordinær klassifisering, når vi benytter OLS. Vi får en negativ koeffisient, dog ikke signifikant, for de utenlandske flernasjonale. For de norske flernasjonale får vi som tidligere en positiv og signifikant koeffisient. Samme tendens som ved tidligere klassifisering får vi også når vi kontrollerer for faste effekter.

Resultatene viser ved bruk av den alternative klassifiseringen mange av de samme tendensene som hovedresultatene, dog med noen forskjeller. Hovedforskjellen er at resultatene fra denne klassifisering viser svakere tegn på overskuddsflytting ved bruk av internprising. Derimot viser resultatene samme tendens ved at utenlandske flernasjonale selskapene ser ut til å flytte overskudd ut av Norge, mens flernasjonale selskaper med morselskap hjemmehørende i Norge ser ut til å flytte overskudd inn til Norge. Sistnevnte ser derimot ut til å endre seg ved kontroll for faste effekter ved begge klassifiseringene. Tendensen generelt er at resultatene vi

får med den alternative klassifiseringen er av svakere signifikans. Dette tyder på at ordinær klassifisering er å foretrekke, noe som kan skyldes at vi får flere selskaper som blir klassifisert som flernasjonale i dette tilfellet. Samtidig gir resultatene fra denne analysen med alternativ klassifisering grunn til en viss bekymring, da de gir få og svake tegn på at overskuddsflytting finner sted.

7. Analyse basert på RF 1123 - Kontrollerte transaksjoner og mellomværender

Våre resultater fra hovedregresjonen i kapittel 5 ga indikasjoner på at det er en profitabilitetsforskjell mellom nasjonale og flernasjonale selskaper, og at dette kan skyldes at flernasjonale selskaper manipulerer internprisene. Samtidig forklarte vi at vår analyse innehar noen svakheter og at det derfor er vanskelig å konkludere med at profitabilitetsavviket skyldes internprismanipulasjon. I denne delen av oppgaven vil vi belyse dette ytterligere og undersøke nærmere om flernasjonale selskaper benytter seg av internprisene aktivt for å flytte overskudd og dermed spare skattekostnader på konsernnivå.

I denne delanalysen vil vi basere våre regresjoner på informasjon fra skjemaet Kontrollerte transaksjoner. Dette er et skjema som er lite benyttet til forskning tidligere, og som er av høy interesse da det gir mer detaljert informasjon om interne transaksjoner. Ved å benytte seg av dette i en analyse kan det undersøkes nærmere om overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon finner sted og for hvilke type transaksjoner dette er utbredt. Vi vil velge ut enkelte aktuelle poster og undersøke om det er tegn på om transaksjoner innenfor disse gruppene blir benyttet til internprismanipulasjon.

Vi benytter de samme utvalgsbegrensningene som i hovedregresjonen, forklart i kapittel 3.3. I tillegg til begrensningene vil vi her fjerne alle selskaper som ikke har svart på Kontrollerte transaksjoner. Vi står dermed igjen med 20 813 observasjoner. Dette er kun selskaper som har interne transaksjoner over en viss størrelse, som forklart i kapittel 3.1.3. I våre analyser velger vi å kun beholde selskaper som er klassifisert flernasjonale fra tidligere klassifisering. Da står vi igjen med 9 601 observasjoner. Vi gjør dette fordi vi ønsker å undersøke om lønnsomheten til flernasjonale selskaper blir påvirket av hvor stor andel av transaksjonene som er interne. Vi ønsker i hovedsak å analysere om flernasjonale selskaper med en høy andel interne transaksjoner har lavere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper med en lavere andel interne transaksjoner, eller ingen interne transaksjoner. Får vi resultater som tyder på dette er det en klar indikasjon på at flernasjonale selskaper aktivt manipulerer internprisene for å flytte overskudd.

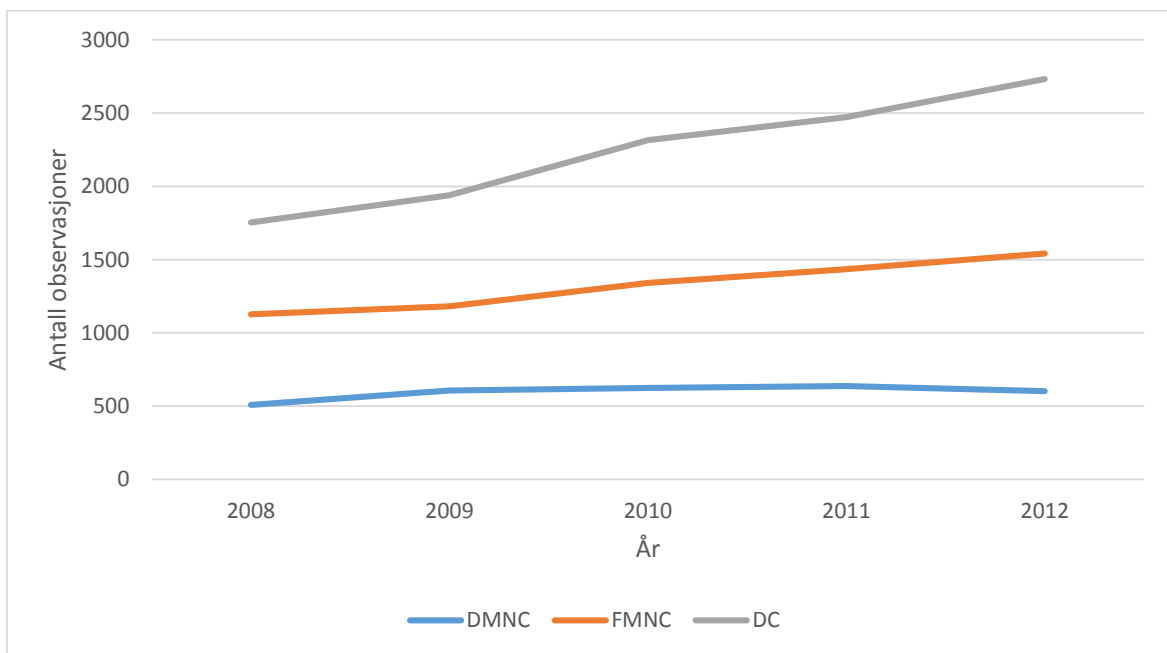
7.1 Deskriptiv statistikk for Kontrollerte transaksjoner

For å belyse skjemaet Kontrollerte transaksjoner vil vi her presentere noe beskrivende statistikk. På denne måten kan vi bli bedre kjent med det nye datasettet og hvordan vi kan anvende dette i våre regresjonsanalyser.

7.1.1 Antall svar per år

Vi starter med å undersøke utviklingen i antall selskaper som svarer på Kontrollerte transaksjoner gjennom den aktuelle perioden. Vi inkluderer her alle typer selskaper, selv om vi fjerner de nasjonale selskapene før vår analysedel. Vi velger å beholde disse da vi ønsker å se på utviklingen i antall svar samlet sett. Vi skiller mellom norske flernasjonale selskaper og utenlandske flernasjonale selskaper.

Figur 5 – Antall observasjoner per år for kontrollerte transaksjoner

Vi ser at antall svar på Kontrollerte transaksjoner er jevnt stigende gjennom perioden. I 2012 er det omtrent 1500 flere observasjoner enn i 2008. Stigningen er stort sett jevn for alle de tre selskapstypene gjennom perioden, men ser ut til å være sterkest for nasjonale selskaper. Når det gjelder de norske flernasjonale selskapene er antallet minimalt synkende fra 2011 til 2012, noe som er den eneste observerte reduksjonen i antall observasjoner for en av de tre selskapstypene gjennom perioden. Totalt sett har antall registrerte svar på Kontrollerte transaksjoner økt gjennom perioden. Dette er positivt og forhåpentligvis vil denne trenden

fortsette da det kan tenkes at det tar tid før et nytt skjema blir tilstrekkelig registrert og optimalt benyttet. Det trengs flere observasjoner for at skjemaet er godt nok til en tilstrekkelig analyse.

7.1.2 Nøkkeltallsanalyse

Videre ønsker vi å se på gjennomsnittsverdier for utvalgte nøkkeltall for selskaper som er oppgavepliktige til Kontrollerte transaksjoner. Det kan være interessant å sammenligne tallene vi får med de vi fikk for hele utvalget i kapittel 4.2 Deskriptiv statistikk for variablene. Slik kan vi undersøke hva som kjennetegner selskapene som er oppgavepliktige. Vi velger her å kun skille mellom flernasjonale og nasjonale selskaper. De gjennomsnittlige nøkkeltallene er presentert i tabell 11 nedenfor.

Tabell 11 - Nøkkeltall Kontrollerte transaksjoner (hele tall i 1000)

	<i>DC</i>	<i>MNC</i>
<i>Justert skattbar inntekt</i>	24 400	50 900
<i>Totalkapital</i>	280 000	454 000
<i>Salgsinntekt</i>	233 000	541 000
<i>Profittmargin</i>	0,2226	0,1094
<i>Alternativt profittmål 1</i>	0,0965	0,1228
<i>Alternativt profittmål 2</i>	0,6799	0,9681
<i>Gjeldsandel</i>	0,2861	0,1120
<i>Realkapitalandel</i>	0,3969	0,1605
<i>Alder</i>	15,18	19,57

Det første vi legger merke til er at gjennomsnittlig justert skattbar inntekt, totalkapital og salgsinntekt er betydelig høyere både for de nasjonale og flernasjonale selskapene enn det som var tilfellet for hele utvalget. Forskjellene er spesielt store for de nasjonale selskapene, der blant annet totalkapitalen har økt fra 20,4 millioner til 280 millioner kroner i gjennomsnitt. Det virker derfor som om det er store selskaper som er oppgavepliktige til Kontrollerte transaksjoner. Dette er ikke overraskende, da selskaper må ha kontrollerte transaksjoner over en viss størrelse for å bli oppgavepliktige, og det er lett å tenke seg at det er størst sannsynlighet for at store selskaper har dette.

Økonomisk teori tilsier at store selskaper generelt bør ha en høyere lønnsomhet enn mindre selskaper. Da det er mange store selskaper i dette utvalget forventer vi her en høyere gjennomsnittlig profittmargin enn i opprinnelig utvalg. Dette er tilfellet for de nasjonale selskapene som er oppgavepliktige, som har en gjennomsnittlig profittmargin på 22,3 prosent, opp hele 6,8 prosent fra opprinnelig utvalg. For de flernasjonale selskapene derimot, er profittmarginen på samme nivå som før. Forskjellen i profittmargin mellom de oppgavepliktige nasjonale og flernasjonale selskapene er dermed svært stor, på over 10 prosent. Dette støtter opp under hypotesen om at flernasjonale selskaper med interne transaksjoner aktivt benytter disse transaksjonene til å flytte overskudd ut av Norge. Vi skal derimot være forsiktige med å konkludere da vi ikke har inkludert noen kontrollvariabler her.

Når det gjelder gjennomsnittlig alder har den økt betydelig for begge gruppene sammenlignet med det opprinnelige utvalget. Dette kan tyde på at det er forholdsvis veletablerte selskaper som har interne transaksjoner over en viss størrelse. Dette er naturlig da det er suksessfulle selskaper som overlever, ekspanderer og blir store selskaper. Vi så tidligere at det er mange store selskaper som er oppgavepliktige til Kontrollerte transaksjoner, og det kan tenkes at det er slike selskaper som overlever over tid da de er robuste og mindre konjunkturfølsomme enn små selskaper.

For nøkkeltallene gjeldsandel og realkapitalandel er det få endringer sammenlignet med hovedanalysen. Blant annet har de nasjonale også her en mye høyere gjeldsandel enn de flernasjonale selskapene, noe som er det motsatte av hva som forventes hvis flernasjonale selskaper benytter seg av gjeldsskifting som metode for å flytte overskudd. Vi kan heller ikke her skille mellom ekstern og intern gjeld, og dermed ikke vite om de flernasjonale selskapene i utvalget benytter intern gjeld for å flytte overskudd. Dog vil vi senere introdusere en intern gjeldspost som vi vil benytte i en av analysene. Den oppgavepliktige må dessverre ikke oppgi nøyaktig hvor mye av total gjeld intern gjeld utgjør, men kun i intervaller. Det er derfor ikke mulig å anslå med nøyaktighet hvor stor interngjeldsandel de flernasjonale har. Vi kan på tross av dette undersøke om en gruppe flernasjonale selskaper med høy interngjeldsandel (over 50 prosent) har høyere eller lavere profittmargin enn en gruppe flernasjonale selskaper med lavere interngjeldsandel (under 50 prosent).

7.1.3 Utvikling i antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med

I dette avsnittet ønsker vi å undersøke utviklingen i interne transaksjoner gjennom perioden. Dette kan gi en indikasjon på om mulighetene til å benytte seg av internprismanipulasjon har økt eller svekket seg de siste årene. Det kan tenkes seg at jo større andel av totale transaksjoner som er interne, jo bedre er mulighetene for å manipulere internprisene. Vi har ingen direkte variabel på dette, men spørsmål 8 i Kontrollerte transaksjoner kan gi en viss indikasjon. Her må selskapene oppgi antallet enheter de har hatt kontrollerte transaksjoner med i forskjellige områder av verden. Har antallet enheter med filialer i utlandet økt gjennom perioden kan dette være en indikasjon på at det forekommer mer interne transaksjoner mellom landegrensene, og dermed at mulighetene til internprismanipulasjon har økt. Da det kun er de flernasjonale selskapene som har mulighet til å flytte overskudd gjennom internprismanipulasjon er det kun disse som er inkludert her.

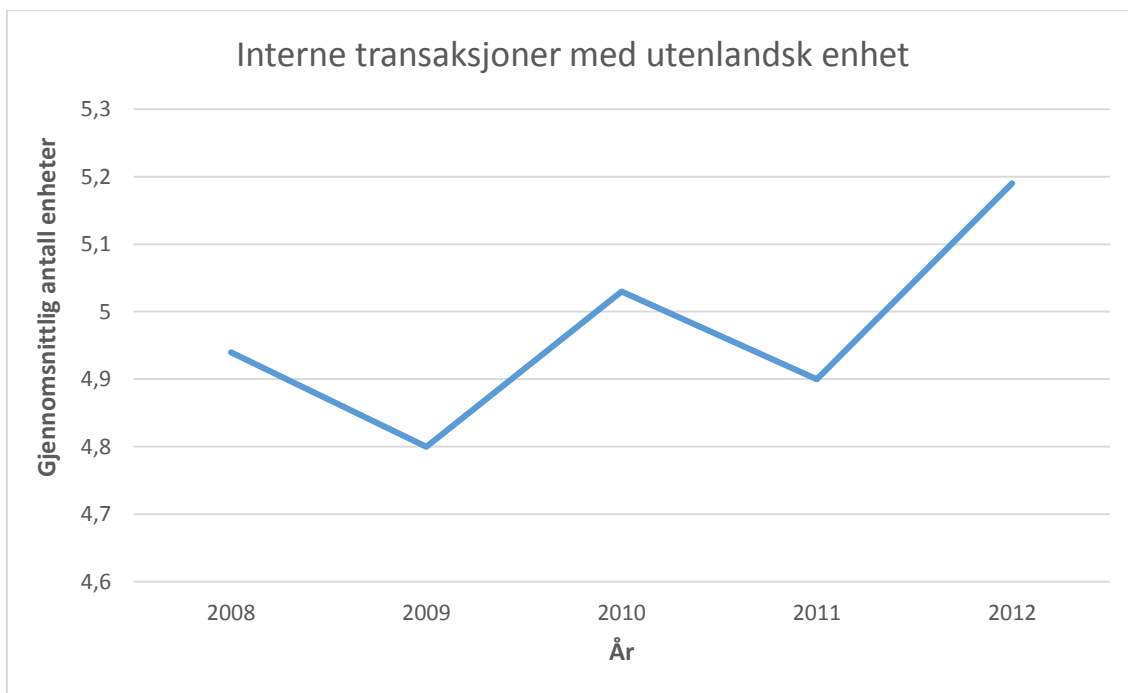
Tabell 12 – Fordeling samlet for post 8, Kontrollerte transaksjoner

År	2008	2009	2010	2011	2012
Norge	3,37	3,30	3,11	3,20	2,92
Øvrig EØS-området	3,74	3,53	3,66	3,61	3,79
Stater utenfor EØS-området som Norge kan kreve skatteopplysninger fra	0,99	0,99	1,05	1,04	1,12
Stater utenfor EØS-området som Norge ikke kan kreve skatteopplysninger fra	0,21	0,28	0,31	0,26	0,27

Tabell 12 ovenfor viser hvor mange gjennomsnittlige enheter de flernasjonale selskapene har hatt kontrollerte transaksjoner med i de forskjellige områdene i verden, gjennom perioden. Vi ser at gjennom hele perioden er gjennomsnittlig antall enheter høyest i EØS utenfor Norge. Det vil si at flernasjonale selskaper som har oppgaveplikt i gjennomsnitt har flere kontrollerte transaksjoner med filialer i øvrig EØS-områder enn med filialer i Norge. Det vi også legger merke til er at antallet enheter med filialer i Norge synker gjennom perioden, mens antall enheter med filialer utenfor Norge øker gjennom perioden. Sistnevnte bekreftes gjennom figur 6 nedenfor, der gjennomsnittlig antall enheter til filialer utenfor Norge er sett på samlet for de tre områdene. Det økende antall interne transaksjoner med utenlandske enheter kan være et tegn på at flernasjonale selskapers muligheter til manipulering av internprisene har økt.

Det er også interessant at gjennomsnittlig antall transaksjoner med filialer lokalisert i land utenfor EØS, som ikke har informasjonsplikt til Norge, er stigende gjennom perioden. Grunnen til at dette er en interessant gruppe er at flesteparten av de såkalte skatteparadisene er tilhørende denne gruppen. Dette kan indikere at flernasjonale selskaper har flere kontrollerte transaksjoner med filialer i skatteparadis og dermed at mulighetene for internprismanipulasjon har økt i omfang. Derimot er økningen relativt liten, fra 0,21 i 2008 til 0,27 i 2012, og vi kan ikke legge for mye vekt på dette funnet.

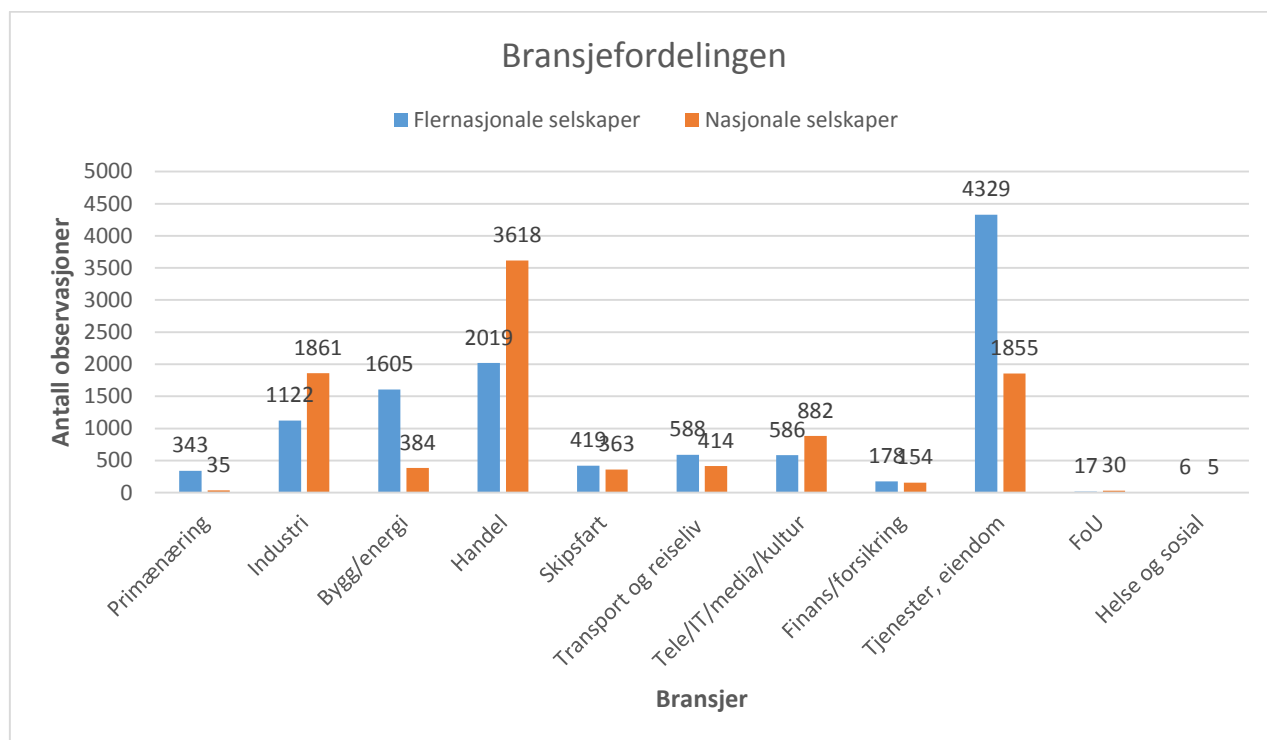
Figur 6 – Interne transaksjoner med utenlandsk enhet

7.1.4 Bransjefordeling

Her ønsker vi å undersøke i hvilke bransjer selskapene som er oppgavepliktige til Kontrollerte transaksjoner opererer i. Vi inkluderer her både nasjonale og flernasjonale selskaper. Fordelingen er presentert i figur 7 på neste side.

Figur 7 – Bransjefordeling Kontrollerte transaksjoner

Vi ser at en stor andel av de flernasjonale selskapene som er oppgavepliktige til Kontrollerte transaksjoner tilhører de tre bransjegruppene industri, handel og tjenester/eiendom. Dette er i samsvar med figur 3 – Bransjefordeling for hver selskapstype, som viser at det er i disse tre bransjene flesteparten av de flernasjonale selskapene opererer i. I både handel- og tjenestesektoren er en betydelig del av eiendelene ofte av immateriell karakter. Det er også en god del observasjoner fra bransjegruppen Tele/IT/media/kultur, der andelen av immaterielle eiendeler også kan være relativt høy. Dette indikerer at mange flernasjonale selskaper med interne transaksjoner opererer i bransjer der det er muligheter for å gjennomføre internprismanipulasjon. Derimot er det svært få observasjoner i for eksempel FoU, som også er en gruppe hvor en kan tenke seg at internprismanipulasjon er godt mulig.

Når det gjelder oppgavepliktige nasjonale selskaper er det flest observasjoner i bransjegruppen handel. Dette var ikke tilfellet ved det opprinnelige utvalg i hovedregresjonen, der den klart høyeste andelen av de nasjonale selskapene var tilhørende industrigruppen. Dette kan tyde på at selskaper i førstnevnte bransje hyppigere har kontrollerte transaksjoner på en verdi som er minimum 10 millioner kroner, eller mellomværender på minimum 25 millioner kroner. Det er også mange observasjoner av nasjonale selskaper med oppgaveplikt i bransjegruppene industri og tjenester/eiendom, der det er omtrent 1850 observasjoner i hver

gruppe. Vi vet fra kapittel 7.1.2 Nøkkeltallsanalyse at mange av de nasjonale selskapene ser ut til å være store selskaper, og dermed kan bransjefordelingen tyde på at det er mange store selskaper innenfor de nevnte bransjegruppene.

Sammenligner vi flernasjonale selskaper med nasjonale selskaper ser vi at det er innenfor spesielt to bransjegrupper antallet flernasjonale er betydelig høyere enn antallet nasjonale. Disse to gruppene er Bygg/energi og Tjenester/Eiendom. Dette er interessant, da vi i kapittel 5.3 Bransjeanalyser fant at flernasjonale selskaper innenfor disse to næringene har betydelig lavere profittmargin enn resten av utvalget. Det at vi i tillegg finner at mange flernasjonale selskaper innenfor disse bransjegruppene oppgir interne transaksjoner over 10 millioner, eller mellomværender over 25 millioner kroner, er en indikasjon på at selskaper med store interne transaksjoner aktivt driver med internprismanipulasjon.

7.2 Analyser

Vi vil her gjøre flere regresjonsanalyser hvor vi benytter data fra Kontrollerte transaksjoner. I vår første analyse benytter vi Post 8 – Det antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med, i henholdsvis Norge (a), øvrige EØS-området (b), og utenfor EØS (c) og (d). Vi velger å benytte denne posten da vi kan skille mellom flernasjonale selskaper med og uten interne transaksjoner, og benytter deretter denne informasjonen til å analysere om det er signifikant forskjell i lønnsomhet mellom disse to gruppene. I de resterende analysene vil vi benytte delspørsmålet hvor den oppgavepliktige må oppgi om internandelen av posten overstiger 50 prosent. Slik kan vi sammenligne flernasjonale selskaper med høy andel interne transaksjoner i en bestemt post med flernasjonale selskaper med internandel under 50 prosent. Dette vil vi gjøre innenfor flere poster og vil i hovedsak benytte kostnadsposter. Vi gjør dette fordi funn tidligere i oppgaven tyder på overskuddsflytting ut av Norge.

Skjemaet vi benytter i denne analysen har noen klare svakheter som skader validiteten til resultatene vi finner. For det første er det kun selskaper som svarer på Kontrollerte transaksjoner elektronisk som blir med i utvalget. Vi får dermed et mindre utvalg enn ønskelig. For det andre er delspørsmål 2, som vi benytter i brorparten av analysene, av lite nøyaktighet, da det kun deles opp i to intervaller. På grunn av dette vil for eksempel et selskap

med 100 prosent internandel havne i samme gruppe som et selskap med 51 prosent internandel. Dette betyr at spriket innenfor de to gruppene er av svært stor karakter. Denne svakheten er også gjeldene ved bruk av FE-metoden, da vi undersøker om det å gå fra en lav andel til en høy andel vil påvirke profittmarginen. Gjennom vår metode vil vi for eksempel plukke opp flernasjonale selskaper som skifter internandel fra 49 prosent til 50 prosent, men ikke plukke opp selskaper som skifter fra 5 prosent til 49 prosent. Optimalt ville selskapene ha oppgitt den absolutte prosentandelen transaksjoner med nærstående utgjør innenfor hver post. En inndeling i flere intervaller ville også vært å foretrekke foran nåværende inndeling.

Metoden vi benytter i de aktuelle regresjonsanalysene er den samme som ved hovedregresjonen. Dette vil si at vi har de samme kontrollvariablene og avhengige variabel som før. Vi må derimot lage en ny kontrollvariabel for størrelse på samme måte som i regresjonen i kapittel 5, med nye størrelseskvartiler. Videre vil vi benytte en ny forklaringsvariabel med en ny klassifisering av flernasjonale selskaper. Dette vil vi forklare i detalj i hver delanalyse.

7.2.1 Post 8 – Antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med

Det første vi ønsker å undersøke er om flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utlandet har lavere eller høyere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper som oppgir at de ikke har interne transaksjoner til utlandet. Vi gjør dette fordi det er de flernasjonale selskapene med interne transaksjoner mellom landegrenser som har mulighet til å flytte overskudd ved hjelp av internprismanipulasjon. Får vi signifikante resultater som tilsier at selskapene med interne transaksjoner til utlandet har lavere lønnsomhet enn de flernasjonale selskapene uten interne transaksjoner, er dette en klar indikasjon på at internprismanipulasjon finner sted.

Vi vil her benytte post 8 i Kontrollerte transaksjoner der selskapene må oppgi antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med. Vi er interesserte i de som har hatt interne transaksjoner ut av Norge og tar derfor ikke med interne transaksjoner til enheter i Norge. Ved å gjøre dette vil vi ikke fange opp tilfeller der flernasjonale selskaper flytter overskudd ut fra, eller inn til Norge, indirekte gjennom norske datterselskap. I første omgang benytter vi denne posten til å inkludere en ny kontrollvariabel i analysen av overskuddsflytting basert på profitabilitetsdifferansen mellom nasjonale og flernasjonale selskaper i Norge, i kapittel 5. Vi lager en dummy som får verdien 1 dersom det er et

flernasjonalt selskap med interne transaksjoner til utenlandsk enhet. På denne måten ønsker vi å kontrollere for muligheten til å gjennomføre internprismanipulasjon. Når vi gjør dette får vi svært få signifikante koeffisienter, med et stort sprik mellom OLS og FE. Årsaken til dette kan være at antallet som svarer på Kontrollerte transaksjoner er begrenset og at datakilden er lite detaljert. Derfor vil vi ikke bruke mer tid på denne kontrollvariablen.

Som forberedelse til regresjonsanalysen basert på Post 8, hvor vi ønsker å sammenligne flernasjonale selskaper med og uten interne transaksjoner til utenlandsk filial, inkluderer vi kun observasjoner der flernasjonale selskaper har oppgitt hvor høyeste mor er lokalisert. Vi oppretter to nye MNC-kategorier, en der de som har oppgitt interne transaksjoner med utlandet er inkludert og en gruppe for de som ikke har oppgitt dette. Sistnevnte vil være vår kontrollgruppe. Vi får følgende fordeling:

Tabell 13 – Flernasjonale selskaper med og uten interne transaksjoner til utlandet

	<i>Antall</i>	<i>Prosent</i>
<i>MNC med interne transaksjoner til utlandet</i>	8 344	86,91
<i>MNC uten interne transaksjoner til utlandet</i>	1 257	13,09
<i>Totalt</i>	9 601	100

Vi ender opp med 8 344 observasjoner i hovedgruppen og 1 257 i kontrollgruppen. Det er naturlig at det er relativt få oppgavepliktige flernasjonale selskaper med ingen interne transaksjoner til utenlandsk filial. Vi ser videre at det er relativt få selskaper som svarer på Kontrollerte transaksjoner, noe som gir oss et begrenset utvalg. Dette gjenspeiles i antall observasjoner i kontrollgruppen, som er relativt lavt. Når vi skiller mellom norske flernasjonale og utenlandske flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utlandet ender vi opp med 2 650 DMNC, 5 694 FMNC og 1 257 i kontrollgruppen.

Tabell 14 – Regresjonsanalyse post 8, Kontrollerte transaksjoner

	<i>Post 8 - Det antall enheter den oppgavepliktige har hatt kontrollerte transaksjoner med</i>			
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	-0,0508*** (0,0108)	-0,0231 (0,0157)		
<i>DMNC</i>			-0,0228 (0,0122)	-0,0249 (0,0241)
<i>FMNC</i>			-0,0633*** (0,0107)	-0,0228 (0,0155)
<i>N</i>	9 601	9 601	9 601	9 601
<i>Adj. R²</i>	0,133	0,005	0,139	0,004

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

I tabell 14 presenteres resultatene fra regresjonene. Vi får en signifikant koeffisient i vår OLS-regresjon for MNC på hele -0,0508. Dette indikerer at flernasjonale selskaper med interne transaksjoner rapporterer 5,08 prosent lavere profittmargin enn flernasjonale selskaper uten interne transaksjoner til utlandet. Dette støtter opp under vår hypotese om at overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon finner sted i Norge, da det er flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utlandet som har mulighet til å flytte overskudd gjennom internprising. Dermed er dette et klart tegn på at overskuddsflytting finner sted. Etter kontroll for faste effekter får vi fortsatt en negativ koeffisient, som støtter opp under dette resultatet. Dette indikerer at det å gå fra å ha ingen interne transaksjoner med utenlandske enheter til å ha interne transaksjoner med utenlandske enheter er forbundet med et profittfall på over 2 prosent. Reduksjonen i koeffisienten tyder på at OLS-koeffisienten plukker opp noen faste effekter som blir kontrollert for ved bruk av FE-metoden.

Når vi skiller mellom to typer flernasjonalitet ser vi at alle fire koeffisientene er negative med god margin, noe som forsterker resultatene ovenfor. Videre observerer vi en meget sterk og signifikant FMNC-koeffisient ved OLS. Dette indikerer at det er de utenlandske flernasjonale selskapene med interne transaksjoner til utlandet som er mest aggressive i bruken av internprismanipulasjon for å flytte overskudd ut av landet. Dette er i samsvar med det vi fant i

hovedregresjonen, men et enda sterkere funn, da resultatene tydelig viser at det er de utenlandske flernasjonale med interne transaksjoner ut av Norge som har lavest profittmargin. Med utgangspunkt i våre funn fra hovedregresjonen er det naturlig å forvente at en gruppe med norske flernasjonale selskaper vil ha betydelig bedre lønnsomhet enn en gruppe som inneholder både norske og utenlandske flernasjonale selskaper. Dermed kan vi si at resultatene ovenfor, med negative koeffisienter for DMNC, indikerer at også de norske utenlandske selskapene med interne transaksjoner til utlandet til en viss grad benytter seg av muligheten til å redusere overskuddet i Norge gjennom internprismanipulasjon.

Oppsummert får vi i analysene ved bruk av Post 8 spennende resultater. Vi får klare indikasjoner på at flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utenlandsk filial, da spesielt utenlandske flernasjonale, har lavere profittmargin enn flernasjonale selskaper uten interne transaksjoner til utlandet. Dette støtter sterkt opp under hypotesen om at flernasjonale selskaper benytter seg av internpriser til å flytte overskudd. Resultatene tyder på at de flytter overskudd ut av Norge.

7.2.2 Post 15 – Kostnader til varekjøp

Kostnader til varekjøp er for mange selskaper en svært stor kostnadspost. Dermed vil en marginal endring i pris kunne gi store utslag i selskapers lønnsomhet. Av den grunn er dette en interessant post å undersøke nærmere. Vi benytter Post 15 – Kostnader til varekjøp, som inneholder tre ulike delspørsmål. I regresjonsanalysene vil vi kun benytte delspørsmål nummer 2, der selskapene må oppgi om andelen av kostnader til varekjøp med nærstående overstiger 50 prosent av totale varekjøpskostnader. Vi vil her sammenligne flernasjonale selskaper som svarer nei på dette spørsmålet med selskaper som svarer ja. Førstnevnte gruppe vil være kontrollgruppen i utvalget. Vi fjerner observasjoner som ikke svarer på dette spørsmålet og ender opp med 7 876 observasjoner, hvorav det i 3 171 observasjoner er oppgitt at andel interne transaksjoner er over 50 prosent. De resterende 4 705 har oppgitt internandel under 50 prosent og havner i kontrollgruppen. Ved å gjøre denne inndelingen kan vi undersøke om flernasjonale selskaper som har over 50 prosent interne transaksjoner vedrørende kostnader til varekjøp har forskjellig lønnsomhet enn flernasjonale selskaper med mindre enn 50 prosent interne transaksjoner. Får vi at førstnevnte gruppe har lavere lønnsomhet er dette en indikasjon på at denne gruppen benytter internprisene innenfor denne posten til å flytte overskudd ut av Norge.

For å se på hvordan de interne kostnadene innenfor denne posten fordeler seg har vi valgt å presentere statistikk fra delspørsmål 1. Her må den oppgavepliktige oppgi samlet interne kostnader innenfor denne kostnadsgruppen i tre intervaller, i millioner kroner. Vi presenterer statistikk fra dette delspørsmålet i tabell 15.

Tabell 15 – Fordeling post 15 (1), Kontrollerte transaksjoner.

<i>Totale interne varekjøpskostnader</i>	Antall	Prosent
<i>Under 10 millioner</i>	892	11,33
<i>10 til 50 millioner</i>	1 758	22,32
<i>Over 50 millioner</i>	1 869	23,73
<i>Ikke oppgitt</i>	3 357	42,62
<i>Totalt</i>	7 876	100

Vi ser, som forventet, at dette er en post hvor det er store summer med intern handel. Den største andelen av de som har svart på dette spørsmålet har oppgitt at de har over 50 millioner kroner med interne varekjøpskostnader. Dette er i samsvar med våre antagelser om at denne posten utgjør store interne kostnader for brorparten av selskapene. Vi legger også merke til at en stor andel av selskapene som er oppgavepliktige ikke har oppgitt totalt internt varekjøp, nærmere bestemt 43 prosent av vårt utvalg.

Nedenfor presenterer vi koeffisientene vi får når vi sammenligner lønnsomheten til flernasjonale selskaper med internandel over 50 prosent innenfor kostnader til varekjøp, med de som har internandel under 50 prosent.

Tabell 16 – Regresjonsanalyse post 15, Kontrollerte transaksjoner

	<i>Post 15 – Kostnader til varekjøp</i>			
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	-0,0239*** (0,0062)	0,0088 (0,0111)		
<i>DMNC</i>			-0,0139 (0,0105)	-0,0198 (0,0197)
<i>FMNC</i>			-0,0269*** (0,0064)	-0,0188 (0,0106)
<i>N</i>	7 876	7 876	7 876	7 876
<i>Adj. R²</i>	0,135	0,002	0,135	0,003

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Ved bruk av OLS er koeffisienten for flernasjonale selskaper som har intern varekjøpsandel over 50 prosent -0,0239 og signifikant. Resultatene ovenfor kan tyde på at flernasjonale selskaper som har stor andel interne transaksjoner innenfor denne gruppen flytter mer overskudd ut av Norge ved hjelp av interprismanipulasjon enn flernasjonale som har en andel mindre enn 50 prosent. Dette er en tydelig indikasjon på at internpriser på varer aktivt brukes for å flytte overskudd ut av Norge, da resultatene klart viser at selskaper med høy andel interne transaksjoner innenfor varekjøp har betydelig lavere lønnsomhet enn de med lavere andel, kontrollert for flere forhold som kan korrelere med lønnsomhet. Kontrollerer vi for faste effekter får vi en positiv koeffisient på 0,0088, noe som, i motsetning til OLS-koeffisienten, indikerer at andel intern varekjøp har liten effekt på lønnsomheten til de flernasjonale selskapene. Dette kan tyde på at det er noen faste effekter som plukkes opp i OLS-regresjonen, men samtidig skal vi være forsiktige med å legge for mye vekt på denne koeffisienten, da den ikke er signifikant.

Når vi skiller mellom norske flernasjonale selskaper med internandel over 50 prosent og utenlandske flernasjonale selskaper med internandel over 50 prosent, ender vi opp med 542 norske flernasjonale og 2 629 utenlandske flernasjonale. Koeffisientene for DMNC og FMNC viser at utenlandske flernasjonale med internvarekjøpsandel over 50 prosent har lavere profittmargin enn norske flernasjonale med over 50 prosent. Dette indikerer at utenlandske flernasjonale bruker internprisene mer aktivt enn norske flernasjonale selskaper, når de har en

høyere internandel innenfor denne posten. Koeffisienten for FMNC er sterkere enn koeffisienten for MNC før klassifiseringsskillet og er signifikant. Koeffisienten for DMNC er også negativ, men ikke signifikant. Dette gir en svak indikasjon på at også norske flernasjonale selskaper med høy andel interne varekjøp benytter seg aktivt av internprismanipulasjon. Dette er et interessant funn da vi i hovedregresjonen ikke fant noen indikasjoner på at norske flernasjonale selskaper benytter internprismanipulasjon. Etter kontroll for faste effekter får vi også negative koeffisienter, dog ikke signifikante.

Ved å benytte oss av delspørsmål 2, med inndeling i to andelsintervaller, får vi kun sammenlignet selskap med lav andel interne transaksjoner mot selskap med høy andel interne transaksjoner. Det kan dog tenkes at et stort selskap med høye varekostnader som har internandel mindre enn 50 prosent vil tjene mye på å manipulere internprisene. Årsaken til dette er at de interne transaksjonene utgjør betydelige summer da den totale posten for varekjøpskostnader er så stor. Ved å kun benytte delspørsmål 2 får vi ikke kontrollert for dette.

Vi mener at disse resultatene forsterker indikasjonene på at flernasjonale selskaper, da i hovedsak utenlandske, flytter overskudd ut av Norge gjennom internprismanipulasjon. Både med og uten skille mellom norske og utenlandske flernasjonale selskaper får vi at gruppen med høy andel interne varekjøpskostnader har betydelig lavere lønnsomhet. Dette indikerer at denne gruppen benytter seg av den høye andelen interne transaksjoner innenfor varekjøp til å senke lønnsomheten gjennom internprismanipulasjon. Dette er interessante funn da varekostnader utgjør en stor andel av de totale kostnadene for mange selskaper.

7.2.3 Post 23 – Kostnader vedrørende immaterielle eiendeler

Vi benytter denne posten fordi den omhandler immaterielle eiendeler. Som tidligere nevnt er dette en type eiendel hvor det er vanskelig å finne en sammenlignbar markedspris og dermed vanskelig å undersøke om internprisen er i tråd med armlengdeprinsippet. Det kan tenkes at selskaper med høy andel interne transaksjoner innenfor denne gruppen har gode muligheter for internprismanipulasjon.

Vi vil også her benytte spørsmålet om andelen interne transaksjoner innenfor denne gruppen overstiger 50 prosent. Igjen vil vi sammenligne de som har over 50 prosent med de som har

under 50 prosent, der sistnevnte er kontrollgruppen. Etter at vi fjerner observasjoner hvor selskapene ikke har svart på dette spørsmålet ender vi opp med 6 195 observasjoner. Bernard et al. (2006) viser i sin forskning at det er i produktgrupper med en høy andel immaterielle eiendeler internprismanipulasjon forekommer oftest. Vi ønsker derfor å undersøke om en høy andel interne kostnader vedrørende immaterielle eiendeler er forbundet med lavere lønnsomhet. Får vi resultater som tyder på dette vil det støtte opp under Bernard et al. (2006) sine funn.

Tabell 17 – Fordeling post 23 (2), Kontrollerte transaksjoner

	<u>Antall</u>	<u>Prosent</u>
> 50	207	3,34
< 50	5 998	96,66
Total	6 195	100

I tabell 17 ovenfor presenterer vi statistikk for internandel, fra delspørsmål 2 i aktuell post. Vi ser at relativt få av de flernasjonale selskapene har oppgitt at interne transaksjoner utgjør over 50 prosent av transaksjonene innenfor denne gruppen. 96,66 prosent oppgir at de ikke har over 50 prosent internandel og havner i kontrollgruppen. Av de 207 med internandel over 50 prosent er 46 norske flernasjonale og 161 utenlandske flernasjonale selskaper. Nedenfor i tabell 18 presenterer vi resultatene vi får i regresjonsanalysene.

Tabell 18 – Regresjonsanalyse post 23, Kontrollerte transaksjoner

	<i>Post 23 – Kostnader vedrørende immaterielle eiendeler</i>			
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	0,0300 (0,0197)	-0,0227 (0,0351)		
<i>DMNC</i>			0,1051* (0,0496)	-0,1292 (0,0914)
<i>FMNC</i>			0,0086 (0,0194)	0,0199 (0,0240)
<i>N</i>	6 195	6 195	6 195	6 195
<i>Adj. R²</i>	0,153	0,004	0,140	0,004

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Når vi kun har en dummy for flernasjonalt gir OLS-regresjonen resultater som er motsatt av det vi forventet oss, da den viser at flernasjonale selskaper med andel over 50 prosent interne transaksjoner innenfor kostnader vedrørende immaterielle eiendeler har 3 prosent høyere profittmargin enn flernasjonale selskaper med andel under 50 prosent. Koeffisienten er ikke signifikant. Dette motstrider mye av tidligere økonomisk teori angående dette emnet. Resultatene kan skyldes det begrensede datautvalget, da det bare er 207 observasjoner hvor det blir oppgitt internandel over 50 prosent. Med et så begrenset utvalg kan noen få ekstreme observasjoner påvirke koeffisientene drastisk. Vi kan derfor ikke legge mye vekt på funnene i denne regresjonen.

En annen mulig årsak til den overraskende koeffisienten for OLS kan være at flere av de få selskapene som oppgir at de har over 50 prosent interne transaksjoner innenfor kostnader vedrørende immaterielle eiendeler faktisk har incentiver til å flytte overskudd inn til Norge. Skattesatsen i Norge er ikke blant de høyeste og det kan tenkes at flere av de flernasjonale selskaper har datterselskaper i land der skattesatsen er høyere enn i Norge. Resultatene vi får fra regresjon av Post 22 – Inntekter vedrørende immaterielle eiendeler gir en viss støtte til dette. Vi får her en positiv og signifikant koeffisient på 7,61 prosent for flernasjonale selskaper som oppgir at internandel er over 50 prosent innenfor denne posten.

Når vi skiller mellom norske flernasjonale selskaper og utenlandske flernasjonale selskaper får vi positive koeffisienter for begge gruppene ved OLS. For norske flernasjonale selskaper får vi en positiv og signifikant koeffisient på hele 10,51 prosent. Dette indikerer at norske flernasjonale med høy internandel innenfor denne posten flytter overskudd inn til Norge. Også her, som i de tidligere analysene basert på Kontrollerte transaksjoner, gir resultatene fra OLS indikasjoner på at utenlandske flernasjonale med høy internandel har lavere overskudd enn tilsvarende norske flernasjonale selskaper.

Ved regresjon med faste effekter blir kun selskaper som skifter mellom kontrollgruppe og gruppen med selskaper med intern andel over 50 prosent plukket opp og bidrar til koeffisientverdiene. Når vi anvender denne metoden ser vi at koeffisienten for både MNC og DMNC går fra å være positiv til å bli negativ. For DMNC ser vi at den går fra å være 10,51 ved OLS til -12,92 ved FE. Det virker dermed som om OLS-koeffisientene ikke kontrollerer for noen faste effekter som trekker i positiv retning. Derfor gir koeffisientene fra FE

indikasjoner på at flernasjonale selskaper med høy internandel innenfor denne posten flytter overskudd ut av Norge. Derimot er ingen av FE-koeffisientene signifikante i denne analysen.

Oppsummert får vi relativt overraskende resultater i regresjonene basert på denne posten. Store deler av økonomisk teori tilsier at det er i kostnadsgrupper med immaterielle eiendeler det er lettest for flernasjonale selskaper å manipulere internprisene. Våre resultater gir derimot indikasjoner på at flernasjonale selskaper med høy internandel innenfor denne posten har en høyere profittmargin enn flernasjonale selskaper med lavere andel. Vi skal være forsiktige med å legge for mye vekt på disse resultatene, da det er relativt få observasjoner og vi får helt andre resultater med faste effekter, dog ingen av de signifikante.

7.2.4 Post 27 – Kostnader til sentralisert tjenesteyting

Kostnader til sentralisert tjenesteyting kan blant annet være av administrativ, teknisk og finansiell karakter (Forskrift om dokumentasjon av internprising 2007). Det kan ofte være vanskelig å finne sammenlignbare priser for slike kostnader. Slik tjenesteyting er ofte forskjellig fra gang til gang, og dermed er det vanskelig for myndighetene å kontrollere internprisene. Vi undersøker også her om flernasjonale selskaper med høy andel interne transaksjoner innenfor denne kostnadsgruppen har lavere overskudd enn de som har lav andel. Vi grupperer og begrenser på samme måte som tidligere og ender opp med 7 554 observasjoner totalt, der 4 350 er i kontrollgruppen. Av de 3204 flernasjonale selskaper med internandel over 50 prosent er 913 norske flernasjonale og 2291 utenlandske flernasjonale selskaper.

Tabell 19 – Regresjonsanalyse post 27, Kontrollerte transaksjoner

	<i>Post 27 – Kostnader til sentralisert tjenesteyting</i>			
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	0,0190** (0,0062)	-0,0188* (0,0093)		
<i>DMNC</i>			0,0283** (0,0102)	-0,0291 (0,0196)
<i>FMNC</i>			0,0154* (0,0068)	-0,0157 (0,0092)
<i>N</i>	7 554	7 554	7 554	7 554
<i>Adj. R²</i>	0,145	0,006	0,146	0,006

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Vi ser at begge koeffisientene for flernasjonale selskaper med høy internandel i denne kostnadsgruppen er signifikante. Den positive OLS-koeffisienten på 1,9 prosent tyder på at flernasjonale selskaper med høy andel interne transaksjoner har høyere profittmargin enn kontrollgruppen. OLS-koeffisientene for DMNC og FMNC er også positive og signifikante. Ser vi derimot på regresjonen med kontroll for faste uobserverbare effekter endres koeffisientene fra positiv til negativ. Det ser dermed ut som om OLS-koeffisientene blir påvirket av noen faste effekter, som FE-metoden kontrollerer for. Resultatene fra FE-regresjonene viser at det å gå fra en internandel på under 50 prosent til over 50 prosent innenfor denne kostnadsgruppen er forbundet med et profittfall. Dette indikerer at flernasjonale selskaper med en høy internandel av kostnader til sentralisert tjenesteyting benytter seg av internprismanipulasjon for å flytte overskudd ut av Norge. Dette er interessant da vi ser på dette som en kostnadsgruppe der armlengdeprinsippet er vanskelig å etterfølge for myndighetene.

Totalt sett gir OLS-regresjonene og FE-regresjonene sprikende indikasjoner på om, og i hvilken grad, flernasjonale selskaper med høy andel interne transaksjoner innenfor resultatposten kostnader til sentralisert tjenesteyting flytter overskudd gjennom internprismanipulasjon. Det er her relativt få observasjoner noe som kan være med på å forklare disse sprikende resultatene. På grunn av den negative og signifikante koeffisienten for flernasjonale selskaper ved bruk av FE-metoden mener vi at analysen til en viss grad

støtter opp under hypotesen om at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge, da FE-metoden er den foretrukne metoden når vi har signifikante resultater fra begge metodene.

7.2.5 Post 49 - Langsiktig gjeld

Så langt har vi fokusert på å undersøke om internprismanipulasjon forekommer hos flernasjonale selskaper i Norge, men fra vår teoridel vet vi at det finnes en annen hovedmetode for flernasjonale selskaper å flytte skattbart overskudd mellom landegrensler på, nærmere bestemt gjeldsskifting. I hovedregresjonen kontrollerte vi for denne effekten ved å inkludere gjeldsandel som kontrollvariabel. Med regnskapsdata vi benytter i vår oppgave er det dog ikke mulig å skille mellom ekstern og intern gjeld. Vi får derfor ikke fullbyrdig kontrollert for i hvor stor grad intern gjeld benyttes av flernasjonale selskaper. I Kontrollerte transaksjoner finnes det derimot, som tidligere nevnt, en post der det til en viss grad er mulig å undersøke bruken av intern gjeld. Her må selskapene svare på hvor stor andel av den totale langsiktige gjelden som er intern. Langsiktig gjeld er her langsiktig gjeld/fordringer som har lengre løpetid enn ett år. Vi vil nå gjennomføre en regresjon der vi undersøker om flernasjonale selskaper med høy andel interngjeld har forskjellig lønnsomhet enn flernasjonale selskaper med lavere andel.

Som i de foregående analysene skiller vi mellom to grupper flernasjonale selskaper, der de som oppgir en lavere andel enn 50 prosent langsiktig intern gjeld er kontrollgruppen. Vi ender opp med 6 951 observasjoner samlet, der 4 888 av de er i kontrollgruppen. Det vil si at nesten 30 prosent av de flernasjonale oppgavepliktige som svarer på denne posten oppgir en intern gjeldsandel på over 50 prosent. Av de 2 063 flernasjonale selskapene som oppgir intern gjeldsandel over 50 prosent er 767 norske og 1 296 utenlandske. Vi vil gjennomføre OLS- og FE-regresjoner både med og uten dette skillet i flernasjonal status.

Tabell 20 – Regresjonsanalyse post 49, Kontrollerte transaksjoner

	<i>Post 49 – Langsiktig gjeld</i>			
	<i>OLS</i>	<i>FE</i>	<i>OLS</i>	<i>FE</i>
<i>MNC</i>	0,0107 (0,0093)	-0,0290* (0,0103)		
<i>DMNC</i>			0,0329* (0,0141)	-0,0342* (0,0172)
<i>FMNC</i>			-0,0024 (0,0104)	-0,0271* (0,0118)
<i>N</i>	6 951	6 951	6 951	6 951
<i>Adj. R²</i>	0,144	0,006	0,145	0,006

Robuste standardfeil i parentes, også justert for klyngeeffekter for selskapene

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

I tabell 20 presenterer vi resultatene fra regresjonene. Ved OLS får vi en positiv, men ikke signifikant koeffisient for MNC. Når vi skiller mellom norske og utenlandske flernasjonale selskaper får vi en positiv og signifikant DMNC-koeffisient på 3,29 prosent, og en marginal negativ koeffisient for FMNC. Dette indikerer at flernasjonale selskaper med en høy intern gjeldsandel har høyere profittmargin enn flernasjonale selskaper med lavere andel, noe som er det motsatte av det vi forventer om gjeldsskifting finner sted.

Når vi kontrollerer for faste effekter får vi negative og signifikante koeffisienter for alle tre forklaringsvariablene. Totalt sett finner vi at det å gå fra å ha en intern gjeldsandel under 50 prosent til å ha tilsvarende andel over 50 prosent er forbundet med en reduksjon i profittmargin på 2,9 prosent. Disse resultatene er svært forskjellige fra de vi fikk i OLS-regresjonene, noe som tyder på at det er noen faste effekter som påvirker resultatet i førstnevnte regresjon. Videre ser vi at det er de norske flernasjonale selskapene som har det største utslaget i profittmargin på dette skiftet, med en negativ koeffisient på 3,42 prosent.

De negative koeffisientene ved FE indikerer at selskaper med høy andel langsiktig intern gjeld har lavere lønnsomhet enn kontrollgruppen. Dette er et tegn på at flernasjonale selskaper med høy internandel, da spesielt de norske, benytter seg av gjeldsskifting for å flytte overskudd ut av Norge. Som tidligere nevnt er FE foretrukket metode og av den grunn er dette interessante

funn. Dog kan vi ikke konkludere med at profitabilitetsavviket kun skyldes gjeldsskifting, da vi ikke har mulighet til å kontrollere for internprismanipulasjon i disse regresjonene.

I vår hovedregresjon er det ikke mulig å kontrollere for intern gjeld, og det er dermed vanskelig å si om flernasjonale selskaper bruker eventuell gjeldsskifting istedenfor, eller i tillegg til, internprismanipulasjon. På grunn av dette hadde det vært til stor nytte med mer informasjon om intern gjeld, slik at det er mulig å kontrollere for dette i regresjonsanalyser, og dermed få et bedre anslag på omfanget av internprismanipulasjon. Vi har prøvd å inkludere post 49 delspørsmål 2 som kontrollvariabel i hovedregresjonen, uten at det påvirket resultatene nevneverdig.

7.2.6 Oppsummering

Totalt sett gir analysen basert på skjemaet Kontrollerte transaksjoner noen spennende resultater som støtter opp under hypotesen om at flernasjonale selskaper aktivt setter internprisene fordelaktig for å spare skatt. Blant annet fikk vi resultater som indikerer at flernasjonale selskaper med muligheter til å manipulere internprisene, gjennom at de har interne transaksjoner til utenlandsk filial, benytter seg av disse. Videre fant vi at flernasjonale selskaper med en høy andel interne transaksjoner innenfor varekostnader har en lavere profittmargin enn flernasjonale selskaper med en lavere andel, og at det å gå fra en lav internandel til en høy internandel innenfor kostnader knyttet til sentralisert tjenesteyting er forbundet med et betydelig fall i profittmargin.

Vi fant også interessante funn i våre analyser basert på Post 49 – Langsiktig gjeld i Kontrollerte transaksjoner. Resultatene fra våre regresjonsanalyser indikerer at også gjeldsskifting benyttes for å flytte overskudd ut av Norge. Flernasjonale selskaper med høy internandel innenfor langsiktig gjeld ser ut til å ha betydelig lavere overskudd enn flernasjonale selskaper med lavere andel. Alle koeffisientene etter kontroll for faste effekter var signifikante, noe som gjør disse resultatene spennende.

8. Konklusjon

I denne oppgaven har vi fokusert på skattetilpasningene flernasjonale selskaper gjør for å oppnå høyest mulig lønnsomhet for konsernet som helhet. Vi ønsket å undersøke om flernasjonale selskaper som opererer i Norge benytter seg av muligheten til å flytte overskudd til et land med lav skattesats, med et spesielt fokus på internprismanipulasjon. Den andre hovedmetoden flernasjonale selskaper benytter for å flytte overskudd, gjeldsskifting, har vi prøvd å kontrollere for gjennom å introdusere gjeldsandel som en av kontrollvariablene. Vi har videreført tidligere forskning på området og benyttet et relativt ferskt datagrunnlag fra 2008 til 2012. Videre har vi gjort nødvendige utvalgsbegrensninger og har i alle analysene benyttet multipl regressjonsanalyse som metode.

I hovedanalysen sammenlignet vi forskjeller i lønnsomhet mellom nasjonale og flernasjonale selskaper for å avdekke eventuelle tegn på overskuddsflytting ved hjelp av internprismanipulasjon. Vi fant i vår OLS-regresjon at flernasjonale selskaper har 0,93 prosent lavere profitabilitet enn nasjonale selskaper, kontrollert for en rekke forhold. Dette tyder på at overskudd flyttes ut av Norge. Når vi kontrollerte for faste effekter skiftet koeffisienten fortegn og var ikke signifikant. Videre gir våre resultater indikasjoner på at det er de utenlandske flernasjonale selskapene som er mest aggressive på å flytte overskudd ut av Norge, da vi får en negativ koeffisient på 1,71 prosent ved bruk av OLS-regresjon. Det ser derimot ut som om norske flernasjonale selskaper flytter overskudd inn til Norge, da vi får en positiv profitabilitetsforskjell på 3,23 prosent, også det ved bruk av OLS. Etter kontroll for faste effekter får vi en svak negativ koeffisient for begge gruppene, dog ikke signifikant.

Oppsummert støtter våre resultater teorien om at flernasjonale selskaper flytter overskudd ut av Norge ved å manipulere internprisene og at det i hovedsak er utenlandske flernasjonale som gjør dette. Dette er i samsvar med studien til Dischinger og Riedel (2010) som finner at lokale flernasjonale selskaper ikke flytter overskudd i samme grad som utenlandske flernasjonale selskaper. Videre får vi i hovedanalyse kun signifikante resultater ved bruk av OLS-regresjoner, noe som er skadelig for validiteten til resultatene. Årsaken til at vi ikke får signifikante koeffisienter for forklaringsvariablene ved FE-regresjoner kan være at det er for få selskaper som skifter status i løpet av perioden. Vi kan dermed ikke være sikre på at de signifikante koeffisientene ikke plukker opp faste effekter som påvirker resultatene.

Sammenligner vi med tidligere forskning på området, blant annet studien av Balsvik et al. (2009), gir våre resultater svakere indikasjoner på at overskuddsflytting ut av Norge finner sted. Fokuset på problemene som hører med flernasjonale selskapers skattetilpasninger har økt i omfang de senere årene og flere tiltak er satt til verks for å få bukt med dette. Blant annet har vi BEPS som er tiltak lansert av OECD med dette som hovedformål. Dette kan være en av årsakene til at overskuddsflytting ser ut til å ha redusert i omfang. På den annen side viste vi i kapittel 2.2 Differanser i skatterater, at Norges skattesats relativt sett sammenlignet med andre lands skattesatser har økt i perioden. Derfor burde incentivene til å flytte overskudd ut av Norge for de flernasjonale selskapene ha økt. Dette kan tyde på at den preventive effekten av det økte fokuset på temaet er sterk.

En annen årsak til at vi får svakere koeffisienter enn tidligere forskning kan være klassifiseringen vår. Det er fare for at en del flernasjonale selskaper havner i kontrollgruppen, noe som vil undervurdere omfanget av overskuddsflytting. Vi benyttet også en alternativ klassifisering og gjennomførte samme regresjonsanalyse. Problemet med den alternative klassifiseringen er at kun selskaper som har svart på Kontrollerte transaksjoner kan bli klassifisert som flernasjonal. Dermed får vi færre flernasjonale selskaper og risikerer å undervurdere bruken av internprismanipulasjon ytterligere. Dette ser også ut til å være tilfellet da vi får svakere tegn på overskuddsflytting her. Vi gjennomførte også en annen type robusthetsanalyse der vi benyttet to alternative profittmål som avhengig variabel. Resultatene gir støtte til hovedresultatene, da den gir indikasjoner på at overskuddsflytting ut av Norge ved hjelp av internprismanipulasjon finner sted.

I siste del av oppgaven benyttet vi diverse informasjon fra Kontrollerte Transaksjoner og mellomværender, som er et skjema selskaper med interne transaksjoner over en viss størrelse må besvare. Denne gir mer detaljert informasjon om de interne transaksjonene og det kan undersøkes nærmere om overskuddsflytting finner sted. Blant annet undersøkte vi om flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utenlandske filialer har lavere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper som ikke oppgir interne transaksjoner med utlandet. Vi fant at førstnevnte gruppe har 5,08 prosent lavere lønnsomhet enn kontrollgruppen. Dette er en klar indikasjon på at flernasjonale selskaper med interne transaksjoner til utlandet benytter seg av muligheten til å flytte overskudd ut av landet. Videre tyder også resultatene fra denne analysen på at det er de utenlandske flernasjonale selskapene som i størst grad flytter overskudd ut av landet gjennom manipulasjon av internprisene.

Vi gjennomførte også flere analyser der vi sjekket om flernasjonale selskaper med over 50 prosent internandel på en spesiell post har ulik profittmargin enn de som ikke har det. Blant annet gjorde vi dette for resultatposten kostnader til varekjøp og fant at flernasjonale selskaper, da spesielt utenlandske flernasjonale, med over 50 prosent internandel innenfor denne posten, har betydelig lavere lønnsomhet enn flernasjonale selskaper med internandel på under 50 prosent. Lignende resultater fant vi også blant annet innenfor resultatposten kostnader til sentralisert tjenesteyting. Resultatene tyder på at internpriser på varer/tjenester innenfor disse gruppene benyttes aktivt til å flytte overskudd ut av Norge. Et annet interessant funn fra denne delen av oppgaven er FE-koeffisienten fra analysen for balanseposten langsiktig gjeld. Den er signifikant og negativ, og gir indikasjoner på at også gjeldsskifting gjennom intern gjeld benyttes for å flytte overskudd ut av Norge. Dette tyder på at begge hovedmetoder for overskuddsflytting benyttes av flernasjonale selskaper som opererer i Norge.

Totalt sett gir resultatene våre gode indikasjoner på at overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon forekommer, dog med noe sprikende resultater. For fremtidig forskning bør det tilgjengelige datagrunnlaget forbedres for at omfanget av overskuddsflytting kan fastslås med større sikkerhet. Et av de største forbedringsområdene mener vi ligger i klassifiseringen av selskapene. Det trengs mer detaljert informasjon om eierskapsforhold slik at inndelingen i norske og utenlandske flernasjonale selskaper blir mer nøyaktig. Det er også fordelaktig om skjemaet Kontrollerte transaksjoner blir bedre tilpasset forskning. Mer detaljert informasjon om for eksempel internandel innenfor hver enkelt resultat- og balansepost vil være til stor hjelp for fremtidig forskning. Videre er det få selskaper som har svart på Kontrollerte transaksjoner. I tillegg til å få data fra flere år ville det derfor være fordelaktig å få økt svarprosenten på dette skjemaet. Til slutt er vi usikre på om gjeldsskifting i tilstrekkelig grad er kontrollert for, da spesielt intern gjeld. Å få mer og bedre informasjon om dette vil forbedre validiteten til fremtidige studier ytterligere.

Figuroversikt

Figur 1 – Utvikling i skatterater (2006-2014).....	(12)
Figur 2 – Fordeling av selskapstyper innenfor hver bransje	(34)
Figur 3 – Bransjefordeling for hver selskapstype	(35)
Figur 4 – Utvikling i profittmargin (2008-2012).....	(37)
Figur 5 – Antall observasjoner per år for kontrollerte transaksjoner	(56)
Figur 6 – Interne transaksjoner med utenlandsk enhet	(60)
Figur 7 – Bransjefordeling Kontrollerte transaksjoner	(61)

Tabelloversikt

Tabell 1 – Klassifisering	(24)
Tabell 2 – Utvalgsbegrensninger	(28)
Tabell 3 – Utvikling i antall observasjoner (2008-2012).....	(30)
Tabell 4 – Nøkkeltallsstatistikk	(31)
Tabell 5 – Nøkkeltallsstatistikk med klassifisering	(31)
Tabell 6 – Statistikk salgskvartiler	(36)
Tabell 7 – Antall statusskifter	(41)
Tabell 8 – Analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse	(43)
Tabell 9 – Lønnsomhetsregresjon for hver bransjegruppe	(49)
Tabell 10 – Analyse av overskuddsflytting med alternative profittmål	(51)
Tabell 11 – Nøkkeltall Kontrollerte transaksjoner	(57)
Tabell 12 – Fordeling samlet for post 8, Kontrollerte transaksjoner	(59)
Tabell 13 – Flernasjonale selskaper med og uten interne transaksjoner til utlandet..	(64)
Tabell 14 – Regresjonsanalyse post 8, Kontrollerte transaksjoner	(65)
Tabell 15 – Fordeling post 15 (1), Kontrollerte transaksjoner	(67)
Tabell 16 – Regresjonsanalyse post 15, Kontrollerte transaksjoner	(68)
Tabell 17 – Fordeiling post 23 (2), Kontrollerte transaksjoner	(70)
Tabell 18 – Regresjonsanalyse post 23, Kontrollerte transaksjoner	(70)
Tabell 19 – Regresjonsanalyse post 27, Kontrollerte transaksjoner	(73)
Tabell 20 – Regresjonsanalyse post 49, Kontrollerte transaksjoner	(75)

Litteraturliste

Balsvik, R., Jensen, S., Møen, J., & Tropina, J. (2009) Kunnskapsstatus for hva økonomisk forskning har avdekket om flernasjonale selskapers internprising i Norge. *Samfunn og Næringslivsforskning*, prosjekt nr. 1374. Rapport No. 11/09

BBC (2013). Business Management: Multinational organisations. Hentet fra: http://www.bbc.co.uk/bitesize/higher/business_management/business_enterprise/business_contemporary_society/revision/13/

Bergin, T (2012, 12/10). Special Report: How Starbucks avoids UK taxes. *Reuters*. Hentet fra <http://www.reuters.com/article/2012/10/15/us-britain-starbucks-tax-idUSBRE89E0EX20121015>

Bernard, A. B., Jensen, J. B., & Schott, P. K. (2006). Transfer Pricing by U.S. – Based Multinational Firms. *National Bureau of Economic Research Working Paper*, No. 12493.

Bjerke, Joachim. M. (1997). Internprissetting. *Tano Aschehoug*.

Clausing, Kimberly. A. (2003). Tax-motivated transfer pricing and US intrafirm trade prices. *Journal of Public Economics*, Vol. 87, issue 9-10, s. 2207-2223, 2003.

Contractor, F. J., Kundu, S. K., & Hsu, C. (2003). A Three-Stage Theory of International Expansion: The Link between Multinationality and Performance in the Service Sector. *Journal of International Business Studies*, Vol. 34, No 1, s. 5-18, 2003.

Dischinger, Matthias., & Nadine, Riedel. (2010). The Role of Headquarters Firms in Multinational Profit Shifting Strategies. *Munich Discussion Paper*, No. 12, 2010.

Drucker, J. (2014, 12/12). Inversions Are Often Last Stop for Avoiding U.S. Taxes. *Bloomberg*. Hentet fra: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-12-12/inversions-are-often-last-stop-for-companies-avoiding-u-s-taxes>

Drucker, Jesse. (2010, 21/10). Google 2.4% Rate Shows How \$60 Billion Is Lost to Tax Loopholes. *Bloomberg*. Hentet fra: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2010-10-21/google-2-4-rate-shows-how-60-billion-u-s-revenue-lost-to-tax-loopholes>

Eden, Lorraine., Rugman, Alan. M. (1985). Multinationals and transfer pricing. *Croom Helm Ltd.*

Finansdepartementet (2007). Om lov om endringer i skattelovgivningen (internprising), Ot. Prp. Nr 62. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/otprp-nr-62-2006-2007-/id466913/>

Forskrift om dokumentasjon av internprising. (2007). *Prisfastsettelsen ved kontrollerte transaksjoner og overføringer 13. juni 2007 nr 1369*. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-12-07-1369>

- Hansen, Terje. (1988). Emner i økonomisk styring. *Bedriftsøkonomens forlag*.
- Helpman, E., Melitz, M. J., & Yeaple, S. R. (2004). Export versus FDI with heterogeneous firms. *The American Economic Review*, Vol 94 No 1.
- Holte, Hans. C. (2014). Front mot overskuddsflytting. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra: <http://www.dn.no/meninger/debatt/2014/08/20/2158/Skatt/front-mot-overskuddsflytting>
- Kar, D., & Spanjers, J (2014). Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2003-2012. Washington, DC: *Global Financial Integrity*. Hentet fra: <http://www.gfintegrity.org/wp-content/uploads/2014/12/Illicit-Financial-Flows-from-Developing-Countries-2003-2012.pdf>
- KPMG (2015). Corporate tax rates table. Hentet fra: <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/corporate-tax-rates-table.aspx>
- KPMG. (2009). Internprising. *Verdt å vite*, august 2008. Hentet fra: <http://www.kpmg.no/arch/img/9457248.pdf>
- Langli, J. C., & Saudagaran, S. M. (2004). Taxable Income Differences Between Foreign and Domestic Controlled Corporations in Norway. *European Accounting Review*, Vol. 13, No. 4, 713-741.
- Ligningsloven (1980). *Lov om ligningsforvaltning 13. juni 1980 nr 24. § 4-12, 3 ledd*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1980-06-13-24/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5
- Løfsgaard, Elin. S. & Saastad, Rolf (2014). Scheel-utvalget - Oppsummering av forslaget for et nytt skatteopplegg. *Deloitte*. Hentet fra: <http://www2.deloitte.com/no/no/pages/tax/articles/scheel-utvalget-et-nytt-skatteopplegg-for-norge.html>
- Møen, Jarle., & Tropina, Julia. (2012) Overskuddsflytting inn eller ut av Norge. *Skjult – et hefte om skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold*. s. 58-61.
- Møen, Jarle., Schindler, Dirk., Schjelderup, Guttorm., & Tropina, Julia. (2011). International Debt Shifting: Do Multinationals Shift Internal or External Debt? *CESifo Working Paper Series No. 3519*
- Møller, Rasmus. & Nordal, Erlend Andreas. (2012). FOU og overskuddsflytting i Norge (Masteroppgave).
- Nordeng, Sigrun. A. & Sanderud, Anne. R. H. (2012). Overskuddsflytting ved internprismanipulasjon i norske flernasjonale foretak (Masteroppgave).
- Norway OECD (2014). Ny Milepæl i OECD/ G20-landenes arbeid mot aggressiv skatteplanlegging (BEPS). Hentet fra: http://www.norway-oecd.org/currentissues/Ny-milepal-i-OECDG20-landenes-arbeid-mot-aggressiv-skatteplanlegging-BEPS-#.VOXr3PmG_kI

OECD (2001), Retningslinjer for internprising for flernasjonale foretak og skattemyndigheter, Finansdepartementets oversettelse. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/fin/brv/2002/0055/ddd/pdfv/156776-internprising.pdf>

Publishwhatyoupay (2014). OECD vil hindre skatteflukt. Hentet fra:
<http://www.publishwhatyoupay.no/nb/node/16602>

PWC (2013). International transfer pricing 2013/14. Hentet fra:
<http://www.pwc.com/gx/en/international-transfer-pricing/assets/itp-2013-final.pdf>

Schjelderup, Guttorm. (2013) Form og substans: Flernasjonale selskaper og skatteplanlegging. *Samfunnsøkonomen*, Nr 1. 2013.

Shapiro, Alan. C. (2010). Multinational Financial Management, 9th edition. *John Wiley & Sons, inc.*

Skarsgård, Marianne. L. (2014). Slik har Ikea spart 280 millioner kroner i skatt. *Hegnar*. Hentet fra: <http://www.hegnar.no/bors/artikkel489823.ece>

Solberg, Joachim. B. & Sæbøe, Thomas. K. (2014). Overskuddsflytting blant flernasjonale selskaper i Norge (Masteroppgave).

Sættem, John. B. (2013 23.januar). Seks av ti betaler ikke skatt. *NRK*. Hentet fra <http://www.nrk.no/okonomi/6-av-10-betaler-ikke-skatt-1.10880287>

Tax Justice network Norge. (2012). *Skjult – et hefte om skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold*. Hentet fra:
http://www.taxjustice.no/uploads/documents/121009_Mottatt_fra_Heydas_9._okt.pdf

Tropina, Julia. (2010). Taxable Income Differences Between Multinational and Domestic Corporations in Norway: A panel data approach. *Samfunn og Næringslivsforskning*, prosjekt nr. 1185, *Profit-shifting in Norway: A theoretical and Empirical Analysis*. Rapport No. 05/10.

Waardal, Bjarte. (2013). International corporations and profit shifting in Norway (Masteroppgave).

Zimmer, Frederik. (2009). Internasjonal inntektsskatterett, 4 utgave. *Universitetsforlaget*.

Utvalgte do-filer

Do fil 1 – Sammenslåing av data

*Setter dataen sammen

```
use "M:\System\Desktop\Masteroppgave\Datasett\profit2008_avid.dta"  
append using "Q:\Profittskifting\profit2009_avid.dta"  
append using "Q:\Profittskifting\profit2010_avid.dta"  
append using "Q:\Profittskifting\profit2011_avid.dta"  
append using "Q:\Profittskifting\profit2012_avid.dta"  
save "M:\System\Desktop\profitskifting.dta"
```

* Setter sammen data fra Dun & Bradstreet Selskapsregister

```
use "Q:\Regnskap\rskap0411_sel_2008_avid.dta"  
append using "Q:\Regnskap\rskap0411_sel_2009_avid.dta"  
append using "Q:\Regnskap\rskap0713_sel_2010_avid.dta"  
append using "Q:\Regnskap\rskap0713_sel_2011_avid.dta"  
append using "Q:\Regnskap\rskap0614_sel_2012_avid.dta"
```

```
keep rlgjeld lonnsos vardrmdl orgnr_avid salgsinn aar  
replace rlgjeld = rlgjeld * 1000  
replace lonnsos = lonnsos * 1000  
replace vardrmdl = vardrmdl * 1000  
replace salgsinn = salgsinn * 1000  
save "M:\System\Desktop\sel.dta"  
merge 1:m orgnr_avid aar using "M:\System\Desktop\sel.dta"  
rename _merge merge_sel
```

* Setter sammen data fra Dun & Bradstreet Bransjeregister

```
use "Q:\Regnskap\Foretak_Bransje_2008_avid.dta"  
append using "Q:\Regnskap\Foretak_Bransje_2009_avid.dta"
```

```

append using "Q:\Regnskap\Foretak_Bransje_2010_avid.dta"
append using "Q:\Regnskap\Foretak_Bransje_2011_avid.dta"
append using "Q:\Regnskap\Foretak_Bransje_2012_avid.dta"

keep orgnr_avid selskat aar bransjek
save "M:\System\Desktop\bransje.dta"
merge 1:m orgnr_avid aar using "M:\System\Desktop\bransje.dta"
rename _merge merge_bransje
save "M:\System\Desktop\profittskifting.dta"

```

Do fil 2 - Genering av variabler

```

gen FMNC=.
replace FMNC =1 if utl_eid == "J"
replace FMNC =0 if utl_eid != "J"
gen utl_andel= aksjer_utland_3112/ antall_3112
replace utl_andel = -100 if utl_andel ==.
drop if utl_andel <= 0.5 & utl_andel >= 0 & FMNC==1

gen DMNC=.
replace rf1123_8b=0 if rf1123_8b==.
replace rf1123_8c=0 if rf1123_8c==.
replace rf1123_8d=0 if rf1123_8d==.
replace DMNC = 1 if rf1123_7_landkode_k29304 == "NO" & ( rf1123_8b>0 | rf1123_8c>0 |
rf1123_8d>0 )
replace FMNC =0 if DMNC == 1
replace DMNC = 1 if (FMNC ==1) & (rf1123_7_landkode_k29304 == "NO")
replace FMNC = 0 if FMNC ==1 & rf1123_7_landkode_k29304 == "NO"
replace DMNC = 0 if DMNC !=1

gen MNC=.
replace MNC =1 if DMNC ==1 | FMNC ==1

```

replace MNC=0 if MNC !=1

gen DC=.

replace DC=1 if DMNC==0 & FMNC==0

replace DC=0 if DC!=1

replace FMNC=1 if (DC == 1) & (rf1123_7_landkode_k29304 == "US" | rf1123_7_landkode_k29304 == "SG" | rf1123_7_landkode_k29304 == "SE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PK" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PA" | rf1123_7_landkode_k29304 == "OM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "NL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "NC" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MU" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MH" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LV" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LU" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "KY" | rf1123_7_landkode_k29304 == "KR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "JP" | rf1123_7_landkode_k29304 == "JE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IS" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IN" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "HR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GG" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GB" | rf1123_7_landkode_k29304 == "FR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "FI" | rf1123_7_landkode_k29304 == "ES" | rf1123_7_landkode_k29304 == "DK" | rf1123_7_landkode_k29304 == "DE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CZ" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CY" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CW" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CN" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CH" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CA" | rf1123_7_landkode_k29304 == "BM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "BE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AN" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AF")

replace DC=0 if (DC == 1) & (rf1123_7_landkode_k29304 == "US" | rf1123_7_landkode_k29304 == "SG" | rf1123_7_landkode_k29304 == "SE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PK" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "PA" | rf1123_7_landkode_k29304 == "OM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "NL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "NC" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MU" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "MH" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LV" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LU" | rf1123_7_landkode_k29304 == "LT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "KY" | rf1123_7_landkode_k29304 == "KR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "JP" | rf1123_7_landkode_k29304 == "JE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IS" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IN" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "IE" | rf1123_7_landkode_k29304 == "HR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GG" | rf1123_7_landkode_k29304 == "GB" | rf1123_7_landkode_k29304 == "FR" | rf1123_7_landkode_k29304 == "FI" | rf1123_7_landkode_k29304 == "ES" |

```
rf1123_7_landkode_k29304 == "DK" | rf1123_7_landkode_k29304 == "DE" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "CZ" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CY" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "CW" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CN" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "CM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CL" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "CH" | rf1123_7_landkode_k29304 == "CA" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "BM" | rf1123_7_landkode_k29304 == "BE" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "AT" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AN" |  
rf1123_7_landkode_k29304 == "AL" | rf1123_7_landkode_k29304 == "AF" )
```

* KPI for å kunne sammenligne forskjellige år, basisår 2012

gen KPI = 0

replace KPI = 1 if aar == 2012

replace KPI = 0.9368 if aar == 2008

replace KPI = 0.9566 if aar == 2009

replace KPI = 0.9802 if aar == 2010

replace KPI = 0.9924 if aar == 2011

replace rf1167_p3000 = rf1167_p3000 / KPI

(Gjør det samme for alle aktuelle postene).

* Avhengig variabel

generate sum_skatt1 = rf1167_p0620 + rf1167_p0820

generate sum_utsattskatt = rf1167_p8320 + rf1167_p8620

Effektiv skattesats

generate TR = sum_skatt1 / rf1167_p9100

egen M_TR = median (TR)

replace TR = M_TR if TR < 0.1

replace TR = M_TR if TR > 0.6 & TR != .

Justert skattbar inntekt (JSI)

generate JSI = rf1167_p9100 + (sum_utsattskatt / TR)

generate profittmargin = JSI / rf1167_p9000

* Alternative profitabilitetsmål

Totalkapital

```
generate alt1_profittmargin = JSI / rf1167_p9650
```

Egenkapital

```
generate alt2_profittmargin = JSI / rf1167_p9450
```

* Aldersvariabel

```
tostring stiftelses_dato, generate(ny_aar)
```

```
generate stiftelses_aar = substr(ny_aar,-4,4)
```

```
generate start_aar = real(stiftelses_aar)
```

```
drop stiftelses_aar ny_aar
```

```
generate alder = aar - start_aar
```

Do fil 3 – Utvalgsbegrensninger

* Ønsket:

* Beholder kun selskaper med begrenset ansvar

```
keep if selskat ==1 | me_enhetstype_kode == "NUF" | me_enhetstype_kode == "AS"
```

* Fjerner selskaper med totalkapital under 1 million kroner

```
drop if rf1167_p9650<1000000
```

* Fjerner selskaper i petroleumbransjen

```
replace nace_kode_hoved =0 if nace_kode_hoved ==.replace nace_kode_hoved =0 if  
nace_kode_hoved ==1
```

```
gen ind= .
```

0=Ingen bransje

```
replace ind=0 if (nace_kode_hoved==0)
```

1=primærnæring

```
replace ind=1 if (nace_kode_hoved<5000) & (nace_kode_hoved>0) & (aar>2008)
```

```
replace ind=1 if (nace_kode_hoved<10000) & (nace_kode_hoved>0)& (aar<2009)
```

2=Olje og gass

replace ind=2 if (nace_kode_hoved>=5000) & (nace_kode_hoved<10000) & (aar>2008)
replace ind=2 if (nace_kode_hoved>=11000) & (nace_kode_hoved<12000) & (aar<2009)

3=Industri

replace ind=3 if (nace_kode_hoved>=10000) & (nace_kode_hoved<35000) & (aar>2008)
replace ind=3 if (nace_kode_hoved>=10000) & (nace_kode_hoved<11000) & (aar<2009)
replace ind=3 if (nace_kode_hoved>=12000) & (nace_kode_hoved<30020) & (aar<2009)
replace ind=3 if (nace_kode_hoved>=31000) & (nace_kode_hoved<40000) & (aar<2009)

4= Bygg/energi

replace ind=4 if (nace_kode_hoved>=35000) & (nace_kode_hoved<45000) & (aar>2008)
replace ind=4 if (nace_kode_hoved>=40000) & (nace_kode_hoved<50000) & (aar<2009)

5=Handel

replace ind=5 if (nace_kode_hoved>=45000) & (nace_kode_hoved<49000) & (aar>2008)
replace ind=5 if (nace_kode_hoved>=50000) & (nace_kode_hoved<60000) & (aar<2009)

6=skipsfart

replace ind=6 if (nace_kode_hoved>=50000) & (nace_kode_hoved<51000) & (aar>2008)
replace ind=6 if (nace_kode_hoved>=60300) & (nace_kode_hoved<60400) & (aar<2009)
replace ind=6 if (nace_kode_hoved>=61100) & (nace_kode_hoved<61200) & (aar<2009)

7=transport og reiseliv

replace ind=7 if (nace_kode_hoved>=49000) & (nace_kode_hoved<50000) & (aar>2008)
replace ind=7 if (nace_kode_hoved>=51000) & (nace_kode_hoved<58000) & (aar>2008)
replace ind=7 if (nace_kode_hoved>=60000) & (nace_kode_hoved<60300) & (aar<2009)
replace ind=7 if (nace_kode_hoved>=60400) & (nace_kode_hoved<61100) & (aar<2009)
replace ind=7 if (nace_kode_hoved>=61200) & (nace_kode_hoved<64200) & (aar<2009)

8=Tele/IT/media/kultur

replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=58000) & (nace_kode_hoved<64000) & (aar>2008)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=84000) & (aar>2008)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=92000) & (nace_kode_hoved<95000) & (aar<2009)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=30020) & (nace_kode_hoved<31000) & (aar<2009)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=64200) & (nace_kode_hoved<65000) & (aar<2009)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=71330) & (nace_kode_hoved<71340) & (aar<2009)
replace ind=8 if (nace_kode_hoved>=72000) & (nace_kode_hoved<73000) & (aar<2009)

9=Finans/forsikring

replace ind=9 if (nace_kode_hoved>=64000) & (nace_kode_hoved<68000) & (aar>2008)

replace ind=9 if (nace_kode_hoved>=65000) & (nace_kode_hoved<70000) & (aar<2009)

10=Tjenester, eiendom

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=68000) & (nace_kode_hoved<72000) & (aar>2008)

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=73000) & (nace_kode_hoved<84000) & (aar>2008)

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=70000) & (nace_kode_hoved<71330) & (aar<2009)

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=71340) & (nace_kode_hoved<72000) & (aar<2009)

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=73000) & (nace_kode_hoved<75000) & (aar<2009)

replace ind=10 if (nace_kode_hoved>=90000) & (nace_kode_hoved<91000) & (aar<2009)

11:FoU

replace ind=11 if (nace_kode_hoved>=72000) & (nace_kode_hoved<73000) & (aar>2008)

12: Helse og sosial

replace ind=12 if (nace_kode_hoved>=85000) & (nace_kode_hoved<90000) & (aar<2009)

drop if ind==2

* Uønsket:

* Fjerner selskaper med realkapital mindre enn null og større enn 1

generate realkap_andel = vardrmdl / rf1167_p9400

drop if realkap_andel < 0 & realkap_andel !=.

drop if realkap_andel > 1 & realkap_andel !=.

* Fjerner selskaper som har en negativ driftsinntekt

drop if rf1167_p9000 < 0

* Fjerner selskaper med profittmargin større enn 1

generate profittmargin_just = rfll67_p9100 / rfll67_p9000

drop if abs(profittmargin_just) > 1

* Fjerner observasjoner hvor absoluttverdien av justering er over 0,5

generate profitt_avvik = (JSI - rf1167_p9100) / rf1167_p9000

drop if abs (profitt_avvik) > 0,5 & profitt_avvik !=.

* Fjerner selskaper med gjeldsandel mindre enn 0 og større enn 3

generate gjelds_andel = rlgjeld / rf1167_p9650

drop if gjelds_andel < 0 & gjelds_andel !=.

drop if gjelds_andel > 3

* Fjerner observasjoner med lønnsandel under 0 og over 1

generate totale_kostander = rf1167_p9010 + rf1167_p9070 + rf1167_p8500

generate lønns_andel = lonnsos / totale_kostander

drop if lønns_andel < 0 & lønns_andel !=.

drop if lønns_andel > 1 & lønns_andel !=.

* Fjerner selskaper som ikke tilhører en bransje

drop if ind == 0

* Fjerner selskaper som skifter status mer enn en gang

Teller antall ganger man har overgang fra ikke flernasjonalt til flernasjonalt og vice versa

bysort orgnr_avid: gen byte MNC_zero_to_one=MNC==1 & MNC[_n-1]==0

bysort orgnr_avid: gen byte MNC_one_to_zero=MNC==0 & MNC[_n-1]==1

bysort orgnr_avid: gen byte DMNC_zero_to_one=DMNC==1 & MNC[_n-1]==0

bysort orgnr_avid: gen byte DMNC_one_to_zero=MNC==0 & DMNC[_n-1]==1

bysort orgnr_avid: gen byte FMNC_zero_to_one=FMNC==1 & MNC[_n-1]==0

bysort orgnr_avid: gen byte FMNC_one_to_zero=MNC==0 & FMNC[_n-1]==1

bysort orgnr_avid: gen byte DMNCtoFMNC=FMNC==1 & DMNC[_n-1]==1

bysort orgnr_avid: gen byte FMNCtoDMNC=DMNC==1 & FMNC[_n-1]==1

Teller antall ganger man har hatt selskaper som skifter flernasjonalitet mer enn en gang

```
bysort orgnr_avid: gen byte MNC_zero_to_one_to_zero=MNC==0 & MNC[_n-1]==1 & (MNC[_n2]==0  
> | MNC[_n-3]==0 | MNC[_n-4]==0 | MNC[_n-5]==0 | MNC[_n-6]==0 | MNC[_n-7]==0 |  
MNC[_n8]==0)
```

```
bysort orgnr_avid: gen byte MNC_one_to_zero_to_one=MNC==1 & MNC[_n-1]==0 & (MNC[_n-  
2]==1 |
```

```
> MNC[_n-3]==1 | MNC[_n-4]==1 | MNC[_n-5]==1 | MNC[_n-6]==1 | MNC[_n-7]==1 | MNC[_n-  
8]==1)
```

```
drop if MNC_zero_to_one_to_zero ==1
```

```
drop if MNC_one_to_zero_to_one ==1
```

* Fjerner observasjoner uten verdi på profittmargin eller kontrollvariabler

```
drop if profittmargin ==.
```

```
drop if realkap_andel ==.
```

```
drop if gjelds_andel ==.
```

```
drop if rf1167_p9000 ==.
```

```
drop if alder > 250
```

Do fil 4 – Kontrollvariabler

* Lager årsummyer

```
tab aar, gen(aar_d)
```

* Lager bransjedummyer

```
tab ind, gen(ind_d)
```

* Lager størrelseskvantiler/dummyer

```
centile rf1167_p9000, centile(1 5 10 25 50 75 90 95 99)
```

```
gen størrelse_0_25 =inrange(rf1167_p9000,0,1882393)
```

```
gen størrelse_25_50 =inrange(rf1167_p9000,1882393.01,5306877)
```

```
gen størrelse_50_75 =inrange(rf1167_p9000,5306877.01,14600000)
```

```
gen størrelse_75_100 =inrange(rf1167_p9000,14600000.01,10000000000000000000)
```

* Lager alderskvantiler/dummyer

```
gen alder_0_5 = inrange(alder,0,5)
```

```
gen alder6_10= inrange(alder,6,10)
```

```
gen alder11_20= inrange(alder,11,20)
```

```
gen alder21__=inrange(alder,21,250)
```

Do fil 5 – Hovedregresjoner

* Eksempler på regresjoner

Del 1: Hovedregresjon, til kap 5

(1)-> POLS med MNC

```
reg profittmargin MNC gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__ størrelse_25_50  
størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2 ind_d3 ind_d4 ind_d5  
ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , cl (orgnr_avid)
```

```
eststo hovedreg_mnc_pols
```

(2)-> FE med MNC

```
xtreg profittmargin MNC gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__  
størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2 ind_d3  
ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , robust fe
```

```
eststo hovedreg_mnc_fe
```

(3)-> POLS med DMNC, FMNC

```
reg profittmargin DMNC FMNC gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__  
størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2 ind_d3  
ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , cl (orgnr_avid)
```

```
eststo hovedreg_dmnc_fmnc_pols
```

(4)-> FE med DMNC, FMNC

```
xtreg profittmargin DMNC FMNC gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__  
størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2 ind_d3  
ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , robust fe
```

```
eststo hovedreg_dmnc_fmnc_fe
```

(5)-> POLS uten kontroll

```
reg profittmargin MNC , cl(orgnr_avid)
```

```
eststo hovedreg_uten_kontroll_pols
```

(6)-> FE uten kontroll

```
xtreg profittmargin MNC , robust fe
```

eststo hovedreg_uten_kontroll_fe

esttab hovedreg_mnc_pols hovedreg_mnc_fe hovedreg_dmnc_fmnc_pols hovedreg_dmnc_fmnc_fe
hovedreg_uten_kontroll_pols hovedreg_uten_kontroll_fe , se(4) b(4) ar2 order(MNC FMNC DMNC)
indicate ("aar eff. = *aar*" "ind eff. = *ind*")

esttab hovedreg_mnc_pols hovedreg_mnc_fe hovedreg_dmnc_fmnc_pols hovedreg_dmnc_fmnc_fe
hovedreg_uten_kontroll_pols hovedreg_uten_kontroll_fe , se(4) b(4) ar2 order(MNC FMNC DMNC)
replace drop (størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 alder6_10 alder11_20
alder21__ realkap_andel gjelds_andel _cons aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5)

* Bransjeregresjon

bysort ind: eststo , prefix (bransje): reg profittmargin MNC gjelds_andel realkap_andel alder6_10
alder11_20 alder21__ størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3 aar_d4
aar_d5 ind_d2 ind_d3 ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , cl (orgnr_avid)

esttab bransje1 bransje2 bransje3 bransje4 bransje5 bransje6 bransje7 bransje8 bransje9 bransje10
bransje11 , replace drop (alder21__ alder11_20 alder6_10 størrelse_75_100 størrelse_50_75
størrelse_25_50 aar_d5 aar_d4 aar_d3 aar_d2 gjelds_andel realkap_andel) se(4) b(4) ar2

bysort ind: eststo , prefix (bransje_fe): xtreg profittmargin MNC gjelds_andel realkap_andel
alder6_10 alder11_20 alder21__ størrelse_25_50 størrelse_50_75 størrelse_75_100 aar_d2 aar_d3
aar_d4 aar_d5 ind_d2 ind_d3 ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , fe
robust

esttab bransje_fe12 bransje_fe13 bransje_fe14 bransje_fe15 bransje_fe16 bransje_fe17
bransje_fe18 bransje_fe19 bransje_fe20 bransje_fe21 , replace drop (alder21__ alder11_20
alder6_10 størrelse_75_100 størrelse_50_75 størrelse_25_50 aar_d5 aar_d4 aar_d3 aar_d2
gjelds_andel realkap_andel) se(4) b(4) ar2

Do Fil 6 – RF1123, Kontrollerte transaksjoner og mellomværender

* Regresjon basert på Kontrollerte transaksjoner post 8

*Inndeling i to typer flernasjonalitet

replace rf1123_8a = -100 if rf1123_8a ==.

keep if rf1123_8a > -1

keep if MNC==1

gen sum8 = rf1123_8b + rf1123_8c + rf1123_8d

gen DMNC1 =.

gen FMNC1=.

replace DMNC1 = 1 if (sum8>0) & (DMNC==1)

replace DMNC1 = 0 if DMNC1 !=1

```

replace FMNC1=1 if (sum8>0) & (FMNC ==1)

replace FMNC1=0 if FMNC1 !=1

gen MNC1=.

replace MNC1= 1 if (DMNC1==1) | (FMNC1 ==1)

replace MNC1=0 if MNC1 !=1

```

* Regresjon med MNC1

(1)-> POLS med MNC1

```

reg profittmargin MNC1 gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__
størrelse_25_50_vri størrelse_50_75_vri størrelse_75_100_vri aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2
ind_d3 ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , cl (orgnr_avid)

eststo vri1

```

(2)-> FE med MNC

```

xtreg profittmargin MNC1 gjelds_andel realkap_andel alder6_10 alder11_20 alder21__
størrelse_25_50_vri størrelse_50_75_vri størrelse_75_100_vri aar_d2 aar_d3 aar_d4 aar_d5 ind_d2
ind_d3 ind_d4 ind_d5 ind_d6 ind_d7 ind_d8 ind_d9 ind_d10 ind_d11 , robust fe

eststo vri2

esttab vri1 vri2 , se(4) b(4) ar2 order(MNC1) indicate ("aar eff. = *aar*" "ind eff. = *ind*")

```

Inndeling etter delspørsmål 2, post 15

```

gen MNCio50 =.

gen MNCiu50 =.

replace MNCio50 =1 if ( rf1123_15_trans_nrst == "Ja" ) & (MNC ==1)

replace MNCio50 =0 if MNCio50 !=1

replace MNCiu50 =1 if ( rf1123_15_trans_nrst == "Nei" ) & (MNC ==1)

replace MNCiu50 =0 if MNCiu50 !=1

keep if MNCio50 ==1 | MNCiu50 ==1

```